

nôrabi **uráá**qtaba (**Apótoro**) **timáyí**karai-wayukama **nôrabi** **uráá**taba

Îtuma aáma tíménune téna árain-aimma tiráiyé.

¹ Tíópiratio, naayóbáqá maami-kánnáábímmá wataáma agatáunama minná Îtuma mi-qtátááqá tarôq uréna aarawaamá yiráátirai-qtataaqtaba agatáune. ² naayóbáké áaimma átárena íbêq-kanaaraqá Îtuma wenamáárîq awaaméqá umáyikena timáyíkarai-kayukama yiwíkена aamá áúmatan-aimma kéyiraatiye. wemá mayaímá mamá ánataigae téna Áánûqtuni Aokaq-Áágóní akoqnáaraq timá yímikaiye. mikáké Áánûqtuma Îtumma awíqmena Áánûqtuma yabíkái-marupaqa utáiyé. ³ naayóbáqá Îtuma wenamáárîq aú-aiqa maténa pukáipoana anaaékaqa netuq-kánáámá wemá iyápó-annaraq wenaúma má-yiraatiraiye. miráuma kaayaq-wáyúká ái-ayaa-kanaama (40 kanaama) Îtuma yetôpaqa uréna Áánûqtuma yabíkái-qtataaqtaba timá yímikaiye. ⁴ mirá téna Îtuma yeráwáqtê aáwaqa naí-yááréráq maraq máena timá yímikaiye. keráwáqá Yérútáárebaq íma yuwéraq kóoro. keráwáqá paá yaákareq aboámá ‘tíménúne’ téna timá akoqnáá tiráine. naayóbáqá Îtuma maará-tiraine: “kemá timá tímikaunna-yataaqaba awé oro. ⁵ Yóáne wemá aarawaamá nommá péqyikaraimanibo anaaékaqa pááqya-kanaabimma

nommá peránómma Aokaq-Áágómá péqtikaniye.” téna Ítuma tiráine. ⁶ ánibo mi-kánááráqa iyápó-annama mórabi áíkuma máqe-uraae. yeráwáqá maará téta Ítuma ítama aónaraae: “uyátáraana-nako, íbêqa emá káámááni yabíkáanna-yataaqa yauwéqma ketáamá Ítiráaeo-wayukama yimínónô?” téta yemá tirááe. ⁷ ánibo wemá yauwéqma yeráwáqá timá yímikaiye: “maami-qtátááqá keráwáqtí minná íma wáipoaq mi-kánááwábi mi-túpááyábámá itánóe. ímiye. ketibomá aúyánápí kéitana wenamá mi-qtátááqtabámá kéitaiye. ⁸ miráimanibo anaaékaqa Áánûqtuni Aokaq-Áágómá keráwáqtê kumáinaq keráwáqá akoqnáama mayánoe. ánibo keráwáqá ketáama maméq Yérútáárebakaraq Yúriabakaraq Támériabakaraq máqten-aukapaq-marabaqa mamé wéyáwé umá ínóe.

Ítuma aboání marûpaq utáiyé.

⁹ Ítuma wemá maamin-áímmá timá ánatatuwaitata wení iyápó-annama aónraawana aboání marûpaq Ítuma utáiyé.mórama waayá-kónnákómá awíqmena utáiyé. miráitata móra-konnakoma awíqmena kóitata yeráwáqá ókaraq wemmá íma aónaraae. ¹⁰ Ítuma aboání marûpaq kóitata yeráwáqá paá karáqtuwe máawana yeráwáqtí yimakaqá kaayaq-nákárátá itó-uma máqe-uraaye. yenákámá wayán-únákáqtóma umátoketa maará téta tirááye: ¹¹ “keráwáqá Káárirí-wayukama nôraq itaráq itó-uma máeraq aabayápáqá karáqtuweraq mááo? maami Ítuma káonaawana Áánûqtuma wení marûpaq yauwéqma awíráitana kóiniq umá anaaéqa wemá miráráá

umá yauwéqmena kumínaq aónanoe.” téta
yenákámá tirááye.

*iyápó-annama yeráwáqá téta ‘Yúqtaatini mayáiráqá
móra-nakoma mayániye’ tirááe.*

¹² miráitata yemá Órîbêti-anuraq máqeta yuwéta
Yérútáarebaq waaqókáq uréire urááe. ¹³ ánibo
yemá uréta naayóbáqá máqe-uraan-namma
yanaammá aráqmata-naupaq máqtemma máqe-
uraae. min-iyápó-ánnámá mibáq máqe uráa-yuti
yíwîqa Pítaae. Yóáane. Yêmitie. Áánarue. Píripie.
Tómáátie. Paatááromiyue. Máátiyue.ánibo Yêmitima
Áápiatimma áanikoe. ánibo Tááímonima káámááni-
ayubike karuwaaq-naré. Yúqtaatima Yêmitimma
áanikoe. mirá-uraiye. ¹⁴ maami-káyúkámá yemá
máqtemma móra-iyakaq maréta nunamummá tíq-
tiq urááe. ánibo yaímma aaranaammá Máriaama
Îtuma anóama wení ábâqawaaraayugaraq máqtemma
nunamummá tirááe. ¹⁵ mi-kánááráqá Pítaama
itó-urena máqtemma wení ábâqawaaraayuma Îtun
anaae wáráa-kayukati yúrakaq móra-aimma tiráíye.
mi-káyúkámá miráuma netuqyaammá (120)
máqe-uraae. ¹⁶ Pítaama maará-tiraiye: “keráwáqá
ketîbâqawaayuo, ítáaro.naayóbáqá móra-aimma
maará téna Aokaq-Áágómá Tébitini óyaukaq tiráíne.
maamin-nákómá Yúqtaatima aammá yiráátigtata
Îtumma yáqtokaae. min-áímmá Yúqtaatitaba
arammá iyaíno. tiráimma íbêqa abarokáq kéíye.
¹⁷ Yúqtaatima ketáátê yagarogtamá máqe-uraimma
wemá maami-máyáímá matáíye.” téna Pítaama
mirá-tiraiye. ¹⁸ maamin-nákómmá Yúqtaatima
naayóbáqá wenamáárîq wení otaa-mónéqnápó

maramá meyaníq uráine. min-áúkápáqá wenamáárîq ikákuraine. ko yutákitana yarákéna áyaqa kugúbagitana pukuráine. ¹⁹ minnáyaba máqtemma Yérútáárebaq máa-kayukama Ítaraane. miráitata min-áúkápáqtábámá yeqtí yáabikemma Aaketááma miráuma ‘naae-márábáré’ kéte. ²⁰ ániibo Pítaama maará-tiraiye: “maamin-áímmá Táámupi agatáin-aikoma maará kétiye. ‘wení naammá paá-namma wániye. móra-nakoma íma min-áúpáqá maino.’ téna kétiye. ániibo ókaraq Táámuni wannabí téna ‘káqo-nakoma ayuwáiyana wení mayaímá mayaíno.’ téna kétiye. ²¹ miráinataa íbêqa ketáámá móra-naqa uyátárai-naqa Ítute uréire uráiya-kayukabike aónama awiránúnatae. ²² naayóbáqá Yóáanema áaimma átárena nommá waayúkama péqyikaraikake Ítuma mayaímá áaimma átáma maténa aqtórâq itana Áánûqtuma yauwêqma wení márûpaq awíqmena úitata aónaraiya-kayukabike móra-naqa awiránúnatae. miráinana Ítuma pukáipike itó-urai-waigoni ketáátê watáama tíniye.” tená Pítaama tiráiyé. ²³ Pítaama mirá-timatuwaitata yemá kaayaq-náqá yiwíkaae. móra-waigon-awiqa Yótêbi Yátatie. wení káqon-awiqa Patáábatie.morá-nakon áwîqa Máátáiyatie. ²⁴ miráitata yeráwáqá nunamummá maará tétá tirááe: “uyátárai-nako, emá máqte-kayukati íyaqnoabaqa kanaaráq káonaane. maa-kááyáq-nákábíkémhá náawanaq awiránónáa keqtáámá tiráátiyo. ²⁵ miráinana min-nákómá Yúqtaatini mayairáq mayániye. wemá mórama ení iyápó-annabi mániye. ániibo Yúqtaatima maami-máyáímá yuwéna puí-márúpâq kói-nakoni mayairáq mayániye.” téta nunamupí tirááe.

26 mi máka-nakoratama kanaaráq mi-máyáimá máyáawaniq urááyataboata yemá nunamummá kététa yátáma maqmá akátemma Áanûqtuma mi-tátámá mamá Máátáiyatinopaq makáiyé. mikáké Máátáiyatima wemá uyátáitata wemmá awíqma tiyááka umá móra timáyíkáan-annate yagaroqtamá ákáraae.

2

Aánûqtunopake Aokaq-Áágómá kukáiyé.

¹ Ítuma pukéna itó-urai-kanaarake áaimma átárena kaayaq-wáyúkágáráq tiyááka-kanaaraq (áwíqa Péqtekoti-omaqa) yeráwáqá móra-naupaq yama áíkutaae. ániibo ² anókaq áama ayéna akoqnáá uwáágoraa umá Áánûqtunopake kukéna maraq máa-naupaqa ógikaiyé. ³ ániibo irautakáá-qtátááqá aónaraae. mi-qtátáákómá yabí-tábí umá móra-mora-yuti yiqnókáq kukáiyé. ⁴ ániibo Áánúqtuni Aokaq-Áágómá yepí máqtemma ógiqme uráiyé. mi táoqa yeráwáqa áaimma átáma óq-aipike Aokaq-Áágómá yímitata tirááe.

⁵ mi-kánááráqá yaímma Yérútáárebaq yamáa-kayukama yemá monoq-wáyúkábóata yemá máqtemarabake-kayukae. ⁶ maamin akoqnáá-uwaagoraan-aimma timá abarokáq itata máqtemma aarawaamá mórabita áíkutaae. miráitata yemá máqtemma móra-mora-yuma iyápó-annama yimónaamma óq-ain oq-aipike aamá kétéwata ôpake ya máe-kayukama yeqtáábike aamá kétéwataboata yimurere urááe. ⁷ ániibo yemá máqtemma iyánáaq umá kánateta yúyánámmá ôriq umá itéta tirááe:

“yemá maami-káyúkámá máqtemma aamó te-káyúkámá Káárirí-marupake-kayukamoe. ⁸ náaraq iyó? ketáá móra-mora-yutaama ketáái táabikenaq kéitaunataabiyo?” téta tirááe. ⁹ ketáá máqtemma miráuma Páátíya-wayukama Mariya-wayukama Írama-wayukama Metapotémia-wayukama Yúria-wayukama Kaaparótia-wayukama Pááqtati-wayukama Étia-wayukama ¹⁰ Parítiya-wayukama Paapíriya-wayukama Íqtîbi-wayukama Aríbiya-wayukama Tairíni-marupaq waaqókáre Aróma-wayukama Íbarugaraq Yéqtaaeo-wayukagaraq Karíti-wayukama Arébiya-wayukama itáunataama ¹¹ ketáámá káqo-kaqo-marupake yemmá máqtemma ketáái táabike watáama Áánûqtuni anó-qtataatriq iqtábá kéte. ¹² máqte-kayukama iyánáaq umá ánataraamanibo móra-nakoma mi-qtátáákón áaimma íma kanaaráq timá yímikaiye. yemá yeiyáá maará téta tirááe: “maami-qtátááqá nói-qtataakoni áainabiyo?” téta tiráámanibo ¹³ yaímma-wayukama akáyáámmá téta maará-tiraae: “yemá taíbaq-aipike téta taíbaq aúgemma wááéni-nomma naréta neginaagí kéoe.” téta tirááe.

Pítaama watáama tiráíye.

¹⁴ miráimanibo Pítaama tiyááka umá móra-iyapo-annate itó-uma máena anókaq ááyama máqte-kayukama watáa timá-yimena tiráíye: “keráwáqá Ítiráaeo-wayukao, Yérútáárebaqa máa-kayukama ketáama iteraq maami-wágóni áaimma keráwáqá ítama arútáaro. ¹⁵ keráwáqá túyánámmá ítama keqtááyábá ‘aíbôq-nomma naréta neginaagí kéoe’ téq kétémanibo íbêqa paá aabayaaráq (9 kirokiraq)

kéuyawiye. ¹⁶ miráimanibo maami-qtátááqtbá naayóbáqá Áánûqtuni amuné-náqá Yóeroma maará-tiraine. ¹⁷ Áánûqtu tiráine.

‘aqtó-kánáámá waaqókárîq kéinaqa ketí Aágoni akoqnaáama yúwáanana máqtemma aarawaabí kumíniye. miráinata keqtáanimaarabi keqtiáámûmaaqa amuné-áímmá tínoe.

keráwáqtí awaayatí-wayukama yúramma karákéta kainapákáá umá aónaiyata keráwáqtí anónuqma-wayukama kaimmá aónanoe.

¹⁸ mi-kánááráqá ketí mayai-mákónábi mayai-íníkömmá ketí Aágoni akoqnaáama yíménata yeráwáqá amuné-áímmá tínoe.

¹⁹ kemá aabayákáqá awaaméq-yátááqá yiráátéq aménáápáqá maa-márábímmá awaaméq-yátááqá yirááatenune.

naaegógáráq iragáráq úmukaraq wánoe. ²⁰ uyátárai-nakoni anó-kanaama íma pááq uráinana aabaúgómá kumayuqá auráinana wíyokoma mamá naaemá aurániye.

²¹ mi-kánááráqá náayubi uyátárai-nakon áwîkaq yaíya-kayukama Áánûqtuma yeráwáqá yauwéqma yiwiráinata yemá wenná mánoe.’

téna Áánûqtuni amuné-nákomá Yóero mirá-tiraine.” téna Pítaama tiráiyé. ²² Pítaama ókaraq tiráiyé: “keráwáqá Ítiráaeo-wayukao, maamin-áímmá Ítáaro. Ítuma Náátárêtibake-nakoqtaba aamá timá-timénaa kéune. ²³ wemá keráwáqtí aúkáapi máitanama Áánûqtuma wepí taígani awaaméq-yátáákáráq amuné-áíkáráq tarôq itaq keráwáqá kenamáárîq aónaraae. naayóbáqá Áánûqtuma

wenamááriq aúyánámmá ítarena maamin-náqá
 Ítumma keráwáqtí tiyáápi karaq maréna keráwáqá
 ámáam-aimma arátê-kayukama iyáápi tímitaq
 wemmá kaapaq-yátáq ikámôwana pukákiye.

²⁴ miráimanibo Áánûqtuma min-náqá yauwéqma
 pukáipike múte itó-umakaraiye. ániibo wemmá aú-
 aiqa éna puí-yátáápi ké mamá paábaq ayúkaiye.
 miráuma puí-yátáákómá min-náqá íma kanaaráq
 yáqtokaiye. ²⁵ Tébitima min-nákóqtábá pukáipike
 itó-iniqtaba maará téna tiráine.

'kemá máqte-tupaama uyátárai-nakoma ketí
 túbáq aati-aatimá máetaq aónaraunaboana
 wemá ketimakáq máipoana kemmá móra-
 yataakoma íma tiweqtániye.

minnáyaba timuqá ôriq umá kémarauana

²⁶ ketáagoma amuq-yatáákáráq tóyaupikemma
 anókaq ááyama kétéye.

²⁷ emá íma ketí tirun-iyápómá yúwénana puí-
 márúpaq wíniye.

ítaraunboana ketí túgogaraq aagániye. minná kemá
 ení Aokaq-náqá íma ayúwénana kabiraíno.

²⁸ matúq-matuq umá mái-apaq wí-ámmá kemmá
 tiráátiraanama kemá kété máeboa kepímmá
 timuq-yatááqá ógitikaraane.'

téna ketináábútáá Tébitima tiráine.

²⁹ ketíbâqawaaraayuo, ketináábútáámá Tébitima
 púitata uqtamá karaane. wení mararamá ketáátê
 íbêqa paá wáiyé. ³⁰ miráimanibo Tébitima Áánûqtuni
 amuné-náqá máenaboana kéitaitana Áánûqtuma
 árain-aimma akoqnáá umá maará-tiraine. mórama
 'enánábíké-nákómá ení márúqa yabíkái-yataaqa
 mayániye' téna Áánûqtuma Ítuqtaba Tébitimma timá

ámikaiye. ³¹ naayóbáqá Áánûqtuma nôrabi ínena i-qtátááqá Tébitima aónatuwena Ítuma pukéna itó-iniqtaba tiráine. Ítu Káríqtoma wemá min-nákóqtábá Áánûqtu íma ayúwáitana puí-márúpáqá máena wení aúgoma íma kabiraráiye. ímiye. ³² Ítuma pukáipike Áánûqtuma mamá itó-umakaraiye. miráitaqtaa ketáámá aónareqtaa kétunatae. ³³ íbêqa wemá Áánûqtuni márúpaq uténa Áánûqtuni Aokaq-Áágómá mayéna aboání aayáánurapaq máiye. ánibo naayóbáqá Áánûqtuma téna 'Aokaq-Áámá aménúne' téna tiráiniq umá íbêqa aboámá Aokaq-Áámá keqtaábí atítikaraitaq íbêqa keráwáqá káonaae. ³⁴ Tébitima Áánûqtuni márúpaq Áánûqtuni aayáánurapaq ímamanimanibo wemá maará téna tiráine.

'uyátárai-nakoma ketí uyátárai-nakoqtaba maará-tiraine.

emá ketiyáánurapaq maraq mááo. ³⁵ ánibo anaaékaqa kemá ení namuro-wáyúkámá mamá ení aítauq aménáápáq yikánúne.'

téna Tébitima tiráine. maamin-áimmá téna anaaékaq Áánûqtuma Ítuni namuro-wáyúkámá yítábí mayuwánîqtaba amuné-áipí tiráiye.

³⁶ miráinataa ketáámá máqtemma Ítiráaeo-anna-wayukama maaminnáyabama ketáámá ítama arutánátae.maamin-náqá Ítumma keráwáqá kaapaq-yátáq ikámôwana pukáimma minná Áánûqtuma wemmá mamá anómma uyátárai-naqa Metáiyamma aúrakaraiye." téna Pítaama tiráiye.

aarawaamá taíbaq yirummá waeréta monoq-nómmá pékaae.

³⁷ yemá maamin-áímmá itáawana min-áikóma yeqtí íyaqa atákáiyé. yeráwáqá Pítaakaraq yaímma iyápó-annama maará téta timá yímikaae: “ketíbâtiwaayuo, ketáái túnabaro íbêqa ketáámá náaraq ónúnatabiyo?” téta tirááe. ³⁸ Pítaa maará téna timá yímikaiye: “keráwáqá máqtemma móra-mora-wayukama tirummá waeréraq monoq-nómmá Ítu Káríqton áwîkaq kéberaiyanawaq keráwáqti kúmiqa mamá paá umátikaino. keráwáqá mirá kéiyanaawaq Áánûqtuma wení Aokaq-Áámá timíniye. ³⁹ naayóbáqá Áánûqtuma maami-qtátááqá keráwákáráq keráwáqti iyápógaraq yaímma nékaq máiya-kayukagaraq ‘timénúne’ téna timá akoqnáá uráine. owé. Áánûqtuma ketáái uyátárai-nakoma ‘timénúne’ ténaboana máqtemma yááyarai-kayukama Aokaq-Áámá yimíniye.” téna Pítaama tiráiyé. ⁴⁰ ánibo Pítaama aayáqtáákaq watáama akoqnáá umá maará tiraiye: “keráwáqá atéráaro! keráwáqá íma arupú o-káyúkátí táí-aaikake nékaq mááero. yetí táí-meyamma anómma aurániye.” téna Pítaama tiráiyé. ⁴¹ miráitata máqte-kayukama Pítaan áama itáa-kayukama monoq-nómmá pékaae. mi táoqa taígani-kayukama yirummá waékáamma (miráuma 3,000) mórabi yorupamá yoráutaiye.

aúgemma Ítun aamá itáa-kayukati íráqôn-aaine.

⁴² mi-káyúkámá íráqôniq umá timáyíkáan-annati yáama kéiteta yíbâqawaayuma yíwáqnaa éta yeráwáqtê mórapike aáwaqa kéneta nunamummá tirááe. ⁴³ miráitana Áánûqtuma taíbaq-awaameq-yataaqa iyápó-annabi tarôq uráitataboata máqte-kayukama ikatíq urááe.

⁴⁴ máqte-kayukama Ítu Káríqtokaq itáíq-itaiq uráá-kayukagaraq mórabi máqe-uraae. ániibo yemá yeqtí máqte-qtataaqtabama mórabi maqmá yaikááe. ⁴⁵ miráitata yemá yeqtí máqte-qtataaqa waayúkaraq máráawata meyaníq kéowata móneqa mataáe. mi-mónékáké yeqtí waayúkama móra-mora-yuma nóiqtababi o-qtátááqá meyaníq urááe.

⁴⁶ máqte-tupaama yemá máqtemma mórabi anó-monoq-naupaq uráámanibo yemá óq-naun oq-nauke Ítuma naayóbáqá yímikainikaa umá yammá wááéni-nokaraq mórabike narááe.yeráwáqá yimuqá kémareta máqtemma yímikaae. ⁴⁷ máqte-kanaaraqa yemá Áánûqtun áwîqa múte kéyauyowana káqo-kayukama yeqtí yáaimma yimónéta 'íráqôniq kéoe' tirááe. máqte-kanaabimma uyátárai-nakoma yauwéqma yiwírái-kayukama ókaraq-okaraq yoráutaiye.

3

mórama aítauqa táíq urái-naqa íráqôniq uráíye.

¹ móra-taoqa Pítaayaa Yóáanema anó-monoq-naupaq nunamummô téqo-kanaa énaikaq (3 kiroki) kéitata utááye. ² ániibo móra-naqa aítauqa táíq urái-naqa mikáq awíqmeta utááe. min-náqá anóama miráuraimma marákáraine. máqte-tupaama anó-monoq-nakoni oqtaráqá aati-aatimá máitata min-óqtáyábá 'íráqôn-auramma aónaiye' téta tirááe. máqte-kayukama yemá wemmá káonaawana máqte-kanaaraqa móneqtaba waayúkaraq inaa-inaa tiráíye. ³ ániibo maamin-nákómá Pítaayaa Yóáanemma yumónaimma anó-monoq-naupaq uyáberaiyeta kéoyana min-nákómá oqtaráq

máena yenákáráq yaímma-yataaqa timígáae téna ítama aónariye. ⁴ Pítaama mi kárú-nakomma aúrapi karáqma akoqnáá kéitana Yóáanegaraqa miráuma aúrapi karákáitana Pítaama maará téna tiráiyee: “emá kekárátá timónaao.” téna tiráiyee. ⁵ ánibo “móra-yataaqa yenákámá timíyéta kéoye” téna wemá waéqma yenákátí yúrapi karákáiyee. ⁶ miráimanibo Pítaama maará téna tiráiyee: “kemá móneqa íma matokáunnamanibo kemá móra-yataaqa matokáunnama kanaaráq emmá aménúne. minná Náátárêtipake-naqa Ítu Káríqton áwîkaq emá itó-uma aammá waao.” téna timá ámikaiye. ⁷ min-nákóní ayáákaq yáqtoqma itó-umakaitana páátákáá min-nákóní áiyayaakoma arupú umágéna akoqnáá uráiyee. ⁸ ánibo min-nákómá yaúmetameta kéena uréire éna yenákátí yinaae waqména anó-monoq-naupaqa uténa wemá yaúmetameta kéena Áánûqtun áwîqa múte yaútaiye. ⁹ ánibo máqtemma aarawaamá min-náqá káonaawana uréire kéitata yemá Áánûqtun áwîqa múte yaútaae. ¹⁰ miráitata aarawaamá min-nákómá anó-monoq-nakoni íráqôn-oqtaraqa máena máqte-kayukaraq móneqtaba inaa-inaa téwai-nakoma aarawaamá íbêqa káonaawana atóbamagitata aónama iyánáaq kéeta taíbaq-yuyanamma ítaraae.

Pítaama anó-monoq-naupaq watáama tiráiyee.

¹¹ maami aítauqa táíq urái-nakoma Pítaayaa Yóáaneti iyáákaq toto umá aarawaamá anó-monoq-namma ‘Tórómónini naamátûpare’ tenn-áúkápáq uyaatéta yama áíkutaee. ¹² Pítaa mi-káyúkámá kéyimonena maará téna watáama

timá yímikaiye: “keráwáqá nôraq itaráq maami-qtátááqtábámá netuqyaa-túyánámmá kéitaaó? nôraq itaráq kerátátí túrapimma kégararaao? keráwáqá túyánámmá itáama kerátámá kerátátí akoqnááqaraq aokaq-ááikákénáq maamin-náqá mamá itó-umakarauyo? árainma ímiye. ¹³ keráwáqá Ítiráaeo-wayukao, Áabaraagaraq Ááítekigaraq Yáakoboma yeráwáqá ketáái títaubikotaai Áánûqtuma wení mayái-iyápógón áwîqa múte yaútaimma Ítue. wemá min-nákómmá keráwáqá awîqma ááíq-wayukati iyáápi máráawana anó-kawaa-nakoma Pááíratima aónaimma otaa-qtátááqá íma wáitanaboana yauwéqma paá timákanena uráimanibo ímiye. keráwáqá wemmá tinaaéma umákaraane. ¹⁴ miráita keráwáqá wemá arupú éna Aokaq-náqá íraqôniq umá yainai-náqá aabi mayákaraae. keráwáqá waayúkama ikámma puí-náqá ayúkaamanibo ¹⁵ aúwaraikoni áai-naqa wemmá ikákaae. miráimanibo Áánûqtuma wemmá pukáipike mamá itó-umakaraitaka yauwéqma kerátámá minnýyaba wení watáama timáe uréire kéuye. ¹⁶ miráitaka kerátámá weqtábá itáíq-itaiq kéuye. miráitana Ítun áwîkaqa maamin-náqá mamá akoqnáá kéumakaitaq keráwáqá wemmá káoneq ítama kárutaae. Ítuma wenamáárîq kerátátí itáíq-itaiq í-yátááqá kêtimitaka maami itái-yákáákómá maan-nákókáqá keráwáqtí túrakaq íraqôn-akoqnaa-yataaqa abarokáq kéiyé.

¹⁷ áraine. ketíbâtiwaayuo, kemá itáunnama maami-qtátááqá keráwákáráq keráwáqtí anó-kayukagaraq Ítu Káríqtomma íma ítama arútarepoaq

keráwáqá mirá-uraane. ¹⁸ miráimanibo naayóbáqá Áánûqtuma maará téna wení amuné-wáyúkátí yóyaukaq tiráine. ketí timákai-naqa Káríqtoma aíqa í-yátááqá mayániye.' tirááne. keráwáqá mirá kéowanaibeqa min-ááímmá abarokáq kéitana naayóbáqá Áánûqtuma tiráin-aikoma arammá kéiyaiye. ¹⁹ miráínaq túyánámmá waéqma itéraq tirummá waeraiyana Áánûqtuma keráwáqti kúmiq-yataaqa mamá paábaq yuwéna awikátuwaniye. ²⁰ miráiyana Áánûqtuma keráwáqá aúgen-akoqnaama tiména Ítumma Káríqtoma timákainana kerawaqtôpaq kumínímma Áánûqtuma naayóbáq Ítumma awaaméqá umákaraine. ²¹ íbêqa wemá Áánûqtuni márûpaq máena Áánûqtuma máqte-qtataaqa keqnáámmá mamá aúgeniq íní-kanaayaba awé ínímma miráuma naayóbáqá Áánûqtuma wení aokaq-ámúné-wáyúkátí yóyaukaq tiráine. ²² Móteti maará-tiraine. 'Áánûqtuma uyátárai-nakoma keráwáqti tîbâqawaayupike mórana amuné-náqá kekáá umá mamá timíniye. keráwáqá wenáama anaaé waqmá kéiteraq keráwáqtábá tînna-yataakoni anaaé wáráaro. ²³ náayuwabi min-ámúné-nákón áama íma itáiyana Áánûqtuma yeráwáqá yíkaminata puínoe. miráinata yemá ókaraq Ítiráaeo-wayukate móragaraq íma mánoe.' téna Mótetima tiráine. ²⁴ naayóbáqá Áánûqtuni amuné-wáyúkámá maamin-áímmá tiráamma Táámuyogaraq yaímma anaaékaqo abarokáq uráa-kayukagaraq yeráwáqá maamin-áímmá tiráamma íbêq-kanaaraqa wáiqtaba tirááne. ²⁵ keráwáqá

Áánûqtuni amuné-wáyúkátí iyápó-annama mááe. keráwáqtí tináábútáábi Áánûqtuma aamá timá yarúmakai-qtataaqa matáa-kayukae. Áánûqtu maará téna Áabaraamma timá ámikaine. ‘ení iyápógokake máqtemma maa-márábí-káyúkámá kemá yemmá íráqôniq umáyikanune.’ tiráine. ²⁶ Áánûqtuma áqnáabaq wení iyápóma Ítumma timákaitana keráwáqá mamá íráqôniq kéomatikena keráwáqtí táí-aaipeke mamá waétikanena íráine.” téna Pítaama tiráiyé.

4

Pítaayaa Yóáanema ánná yímikaae.

¹ Pítaayaa Yóáanema yenákámá máqte-kayukabi watáama kétéyaqtaba anó-monoq-wayukagaraq monoq-náúpáq-káwáá-nákáráq Tááqtûti-wayukagaraq mikáq írááe. ² ánibo anó-monoq-wayukama maamin-nákámá aarawaamá watáama kétima-yimeta ‘Ítu Káríqtoma pukáipike itó-urai-waigoni watáama kétima-yimeta yaímma pukáa-kayukama itó-inoe’ téta tiráiyé. ³ miráitata yemá maamin-nákámá yáqtoqma ánná yiméta íbêqa énaikariq itata aabáyaamma aamá ítama yainánúnatae’ téta yiwíqmeta urááe. ⁴ miráimanibo netuqyaa-káyúkámá aaramá waamá yenákátí Ítuqtaba téyan-aimma itéta yirummá waékáamma yemá netuqyaa-káyúkáé (miráuma 5,000).

yenákámá káánítôre-wayukati yúraqaq aamá ítama yaíkkaa.

⁵ aabáyaamma anó-kayukagaraq anó-monoq-wayukagaraq yaímma áamáan-aimma yirááti-wayukagaraq máqtemma Yérútáárebaq áíkutaae. ⁶ ániibo máqtemma anó-monoq-wayukagaraq Áánatima Kááyápatima Yóáanegaraq Érékáánara yeráwákáráq yeqtí móra-annagaraq yeráwáqá mórabita Yérútáárebaq áíkutaae. ⁷ mi-kááyáq-íyápórátámá yemá yeqtí yúbáq mamá itó-umayikareta yemá maará téta ítama aónaraae: “kenákámá náawan áwîkarabi akoqnáárraraq maamiqtátááqá tarôq kéoyo?” téta tirááe. ⁸ ániibo Aokaq-Áágómá Pítaani arupimmá ógiraitana wemá maará téna tiráiyee: “keráwáqá Ítiráaeo-wayukati anómma kawáá-wáyúkágáráq waayúkati áaimma kawáá uráa-kayukagaraq keráwáqô, ⁹ kekárátá ítama aónéq ‘naayóbáqá maamin-náqá aítauqa táiq uráimanibo nôraq itanawáq aítaukoma íráqôniq uráiyó’ téq keráwáqá kétémanibo ¹⁰ keráwáqá káonaiyata máqtemma Ítiráaeo-wayukama aónaaro. maamin-náqá wemá keráwáqtí túbáq itó-uma mái-nakoma Ítu Káríqtoma Náátárêtibake-nakoni áwîkaq atóbama íráqôniq kéiyee. min-náqá keráwáqá kaapaq-yátáq ikámôwana púitana Áánûqtuma wemmá yauwéqma itó-umakaraiye. ¹¹ maamin-náqá Ítuqtaba Áánûqtuni wataama agamatá-kánnáágómá maará kétiye. ‘keráwáqá mayaí-wáyúkámá naammá inéq maamin-óqtáqtábá táí-oqtane téq tiráámanibo akoqnáá uráitata naakóní áwáá moyakaq makéta káqon-oqtamma min-ámúráq kémaraae.íbéqa maamin-óqtákómá akoqnáá-oqtama káuraiye.’ kétiye. ¹² máqte-marabaqa Áánûqtuma íma

káqon-awikaq keqtaámô yawwéqma tiwirániqtaama tiráátiraae. paá Ítun áwîkarapi akoqnááraraq tímikaiye.

¹³ ánibo káánítôre-wayukama yemá Pítaayaa Yóáanema yimónaamma yenákámá íma ikatîqa éta akoqnáá umá watáama tiráiyee. miráitata monoq-káánítórê-wáyúkámá yenákámá yimónaamma naayóbáqá íma aúba-namma pékaaye. yenákámá paá Ítugaraq yagaroqtamá uréire uréta yaákaq urááe. ¹⁴ miráitata yemá aónaamma minnámo aítauqa táíq uráimma mamá íráqôniq umákaayan-nakoma yenákátê itó-uma yagaroqtamá máitata aónawaeta káánítôre-wayukama yemá tínón-aimma íma wáitata ókaraq íma watáama tirááe. ¹⁵ miráitata yemá min-nákámá timáyikaayata min-námmá yuwéta máápaq yaúbama mááyata yemá naaúpaqa watáama yeíyáá téite urááe: ¹⁶ “ketáámá maamin-nákámá nôraq umáyikanunataabiyo? yenákámá móra-awaameq-yataaqa tarôq óyata máqtemma Yérútáárebaq-ininaukaqa yemá aónama ánatarapoata ketáámá minná kanaaráq íma mamá aúyoranunatae. ¹⁷ miráimanibo maamin-áíková móragaraq anóniq umá máqte-kayukabi wéyáwé ínîpoaqtaa ketáá yenákámá yiwíkeqtaa ókaraq Ítuni áwîqa íma káqo-kayukama timá yíméro téqtaa akoqnáá-aimma timá-yimenunatae.” téta yemá tirááe.

¹⁸ ánibo yeráwáqá maamin-nákámá yiwíketa akoqnáá-aimma téta “kenákámá móragaraq maamin-náqá Ítun áwîkaqa káqo-kayukama íma timá yímekao.” téta tirááe. ¹⁹ miráimanibo Pítaayaa Yóáanema yenákámá maará téta tirááye:

“kerátámá Áánûqtun aúrakaqa arupú-ainaqa tarôq óyú keráwáqtí táawaq itáyúyô? keráwáqá kenamáárîq yainai-wáyúkaráá umá máeqa timá tíméro. ²⁰ kerátámá maami kateko-yátááqá káoneka ítarauyatabama íma kanaaráq paátí máyubo abarokáq timá-yimeyuye.” téta Pítaayaa Yóáanema tirááye. ²¹ máqtemma anó-monoq-wayukama akoqnáá umá iragáráq-áímmá téta maamin-nákámá timáyikayata kóuraaye. miraitata yeráwáqá máqte-kayukati yáaqa ikatîq urááe. ániibo anó-monoq-wayukama maamim-nákámá ánná yimínônaqtaba abáá uwaeta ibáqyukaae. máqte-kayukama maami-qtátááqá tarôq kéoyata káoneta yemá Áánûqtun áwîqa múte yaútaae. ²² ániibo aítauqa táíq uráimma mamá íráqônîq umákaraayana-koni-karitimaatima uyátá-maqma kaayaq-wáyúká áiyayaamma (40 karitimaatima) máqe-uraiye.

monoq-wáyúkámá akoqnáá umá nunamummá tirááe.

²³ iyuwáiyatama yauwéqma yenákátí aanábó-wáyúkámá máápaq uréta anó-monoq-wayukama ten-áimma máma timá-yimikaaye. ²⁴ ániibo yemá maamin-áímmá kéiteta yeráwáqá móra-iyakaq maréta nunamummá maará téta tirááe: “anónako, enamáárîq wíyôkaraq maragáráq únókáráq tarôq kée máqte-qtataaqa arunóbáqá wáimma tarôq urááne. ²⁵ naayóbáqá ení Aokaq-Áágómá ketáái títaubikomma ení mayai-náqá Tébitimma maará téna timá ámikaiye. ‘nôraq itatawáq Yéqtaeowayukama íma Íbaru-wayukama íyamma yeráwáqá kéitatawaq nôraq itatawáq waayúkama aamá íma ítaraa-kayukaraa umá kéitao? ²⁶ maa-márábi

yabíkái-kayukama (kíni) yeráwáqá yokaa umá ánateta anó-kayukama mamá áikuyeta Áánûqtumma wení Metáiyakaraq namuroíq umákaraae.' téna Aokaq-Áágómá Tébitini íbí tiráiyé.

yemá nunamupí téite kéoe.

²⁷ áraain-uraane. kínima Érótigaraq anó-kamaami-naqa Pááqtati Pááíratigaraq yaímma Yéqtaaeo-wayukagaraqa Ítiráaeo-wayukate yeráwáqá yagaroqtaréta máqtemma Ítumma ení Metáiyama namuroíq umákaraae. ²⁸ miráimanibo yemá áikuteta emá túyánápíké timá akoqnáá uráán-aimma abarokáq mamá pááq urááe. ²⁹ uyátárána-nako, íbêqa emá itaao.maamin-áíqtába yeráwáqá akoqnáá-aimma téta iragáráq-áímmá kéte. ení watáama abarokáq ikatîq íma éqtaa timá yiménúnayabataama tíwáqnaa uwo. ³⁰ ení ayáámma múte yaúte waayúkama mamá atóbamayikeaq enamáárîq ení Aokaq-náqá Ítumma wenáwîkaqa anón-awaameq-yataakaraq kateko-yátáárîq uwo." téta nunamupí tirááe. ³¹ miráitana yeráwáqá áíkuma máqeo-nakoma waráá-waraa kéitana yeráwápímmá Aokaq-Áágómá ógikaiye. miráipoata yeráwáqá ókaraq íma ikatîqa éta yeráwáqá akoqnáá umá Áánûqtuni watáama abarokáq áaimma átáma timá yímikaae.

yirummá ámê-kayukama máqtemma móra-iyakaq makááe.

³² máqtemma Ítukaq yirummá ámê-kayukama móra-iyakaq maréta móra-nakoma íma móra-yataaqtabama 'kennáe' téna tiráibo máqte-qtataaqa

minná 'máqte-kayukati minnáe' téta yeráwáqá tirááe.

³³ ániibo timáyíkarai-wayukama yeráwáqá Ítuma pukéna itó-urain-aimma téta wení akoqnáá-yataaqtabagaraq tirááe.miráitana máqtemma Áánûqtuma wení íráqô-yataa yímikaiye.

³⁴ ániibo yeráwápíkémhá móra-nakoma íma aáwaqtabama áama yaráiyé. miráitata máqtemma yeráwáqtí marawábi naammá waayúkaraq maráawata meyáníq urááe. minnárake móneqa matéta timáyíkarai-wayukama yímikaae. ³⁵ ániibo timáyíkarai-wayukama yemá móneqa matéta aqtórárîq o-qtátááqá íma makáá-kayukama yaímma yímikaae.

³⁶ ítáaro. móra-naqa máqe-uraimma wenáwîqa Yótêbie. wemá Aríbae-annabike abarokáq uráimanibo timáyíkarai-wayukama weqtábá Páánabaŧi téta tirááe. min-áwíkon áaimma umá yíqtaiq í-arááaré'. ³⁷ wení maramá Táíparatibaq wáitana waayúkaraq máraitata meyáníq urááe. minnárake móneqa maténa timáyíkarai-wayukama má yímikaiye.

5

Áánánáiyatiyaa Tapáírae.

¹ móra-naqa máqe-uraimma min-nákón áwîqa Áánánáiyatie. ániibo ánáakon áwîqa Tapáírae. miráitana Áánánáiyatima wení yaímma-yataakaraq maragáráq yaímma-wayukaraq maráyata meyáníq ígáae tirááye. ² miráitana Áánánáiyatima mikáké móneqa maténa yaímma wetábá aúpáq máráimma

ánáakogaraq aónaraiye. tébakaq-moneqa iyápó-annati yítaupi má-makaiye. ³ ánibo Pítaama maará téna tiráiyé: “Áánánáiyatio, nôraq itaawáq emá Tááqtaamma ayuwáánanawaq ení áyaqnobaqa ógiraitaa emá Aokaq-Áágómmá kaaqaari-áímmá timá ayuwé mi-máraráké enamááriq yaímma-moneqa aúpáq makáánô? ⁴ maami-márámá ení maramá íyaq wáqe-uraiyo? anaaékaqa maami-márámá meyaníq kéowana móragaraq ení maramá íma wáqe-uraimanibo móneqa maténa ennámíbo mónekaraq arupú íma urááne. nôraq itaawáq mirán-ááímmá tarôq uráano? emá morá-wayukama íma kaaqaari-áímmá timákáraapo Áánúqtuma kaaqaari timákáraane.” téna Pítaama tiráiyé. ⁵ ánibo Áánánáiyatima maamin-áímmá kéitena marabí yutákéna pukuráiyé. miráitata min-áímmá ítáa-kayukama ôriq umá yáaqtaba urááe. ⁶ miráitata yaímma awaayatí-wáyúkámá wení arááq-auma tabaráábe wáqtôbi múqmúmeta mó-úqtamakaraae. ⁷ anaaékaqa aabaúgómá kaumotá kéitana Áánánáiyatimma ánáakoma nói-qtarabi abarokáq immá íma ítarena min-náúpáqá utáiyé. ⁸ ánibo Pítaama maará téna: “Tapáírao, timá-timiyo. mararákémmá móneqa káginnawaq enawaikótéma mataáyô?” téna Pítáa titana Áánánáiyatimma ánáakoma maará-tiraiye: “owé. kinnamiye.” téna tiráiyé. ⁹ ánibo Pítaama maará téna timá ámikaiye: “nôraq itakawáq kenákámá aamá timá mórraraq marékawaq uyátárai-nakomi Áágómmá kémakatayo? emá itaao. enawaikómmá maaméta mó-úqtamakatuweta ye-káyúkámá yemá waaqókáq

oqtaráq máanapoata yemá ekáráq maméta mó-
uqtanoe.” téna tiráiyé. ¹⁰ miráitana Tapáirama wemá
min-áímmá kéitena páátákáá marabí yutákéna
pukuráitata awaayatí-wáyúkámá min-náúpáq
utéta aónaamma Tapáirama pukuráitata yemá
min-ínímmá maméta awaikómmá uqtamákáraa-
waigoni waaqókáq mó-uqtamakaraae. ¹¹ miráitata
máqtemma yirummá ámê-kayukama káíkuyogaraq
yaímma-waayukagaraq maamin-áímma kéiteta
yeráwáqá yáaqa ôriq umá karáiyé.

ókon-okomma awaaméq-yátááqá abarokáq uráiyé.

¹² timáyíkarai-wayukama aarawaatí aúkáapimma
netuqyaamá awaaméq-yátááqá ókon-okomma
tarôq urááé. miráitata máqtemma itáíq-itaiq
kéo-kayukama yeráwáqá móra-iyakaq maréta
Tórómónini naamátûpare téta áwîqa yaakáq ya
áíkutaae. ¹³ yaímma káqo-kayukagaraqa yemá
ikatéta íma yeráwáqtê yagaróqtamá máqe-uraae.
miráimanibo yemá aarawaamá maami-káyúkátí
arupú-yaaimma aónaraae. ¹⁴ taíbaq-wayukama
uyátárai-naqa Ítukaq itáíq-itaiq kéeta yeráwáqtê
yagaróqtamá mórabi yorupamá yoráutaae.
¹⁵ miráitata máqtemma aarawaamá karí-wáyúkámá
yíwíqmeta aakaq mó yíkaraae. miráinana Pítaama
aakaq uréire kéinana amakómá mi-karí-wáyúkámá
yúgeqtaa q íniye. ¹⁶ yaímma aarawaamá máqte-
marupakemma Yérútááre-marukoni waaqókáq-
wáyúkágáráq yemá yama áíkutaae. mi-káyúkámá
yemá karí-wáyúkágáráq yaímma táí-aagoma
yeráwápí mái-kayugaraq yíwíqmeta irááé. miráitata
máqtemma mi-karí-wáyúkámá atóbageqe urááé.

Áánûqtuni kaqtó-nakoma iyápó-annama ánnábike paábaq iyúkaiye.

¹⁷ miráitata anó-monoq-wayukagaraq yaímma yeráwáqtê yagaroqtamá máa-kayukama yemá Táátûtiq-wayukaboata tímáyíkarai-wayukama anómma íyamma umáyíkaraae. ¹⁸ miráitata anó-monoq-wayukama yemá íyamma itata tímáyíkarai-wayukama kárún-aaimma tímáyiketa yáqtoqma ánná-naupaq otaa-káyúkágáráq yagaroqtamá yíkáawata máqe-uraae.

¹⁹ miráimanibo nokáámma uyátárai-nakonopake kaqtó-nakoma ánná-naupake oqtamá ituwena máápaq yiwíqma márûte kéiyuwena maará-tiraiye: ²⁰ “keráwáqá anó-monoq-naupaq uréraq maami máqtemma aúgen aúwarai-waigoni áaiqtaba ítáamma abarokáq máqte-kayukama mó timá yíméro.” téna uyátárai-nakoni kaqtó-nakoma Áánûqtunopake iréna tiráiyé. ²¹ yemá iyápó-annama maamin-áímmô kéitetama aabáyaanapaq yaúbama iréta anó-monoq-naupaq watáama máqte-kayukama má timá yímikaae. ánibo anó-monoq-wayukagaraq yaímma yeráwáqtê yagaroqtamá máa-kayukagaraq káánítôre-wayukagaraq yaímma Ítiráaeobake anó-kayukagaraq yeráwáqá mórabi áíkutaae. miráitata yemá ánná-naupaq aamá yuwéta iyápó-annama yiwíqme yero.” téta tirááe. ²² miráitata yaímma i-wáyúkámá ánná-naupaq uréta aónaamma min-náúpáqá iyápó-annama íma máqe-uraae. miráitata yemá yauwéqmeta anó-monoq-wayukaraq uréta maará-tiraae: ²³ “ketáámá ánná-nakoni oqtamá aónáunataama akoqnáá umá aúyaqmaketa ánná-wayukaraq yabi-í-wáyúkámá yemá máqten-oqtaraq

yabíqtuweta máqe-uraae. miráitaqtaa ketáámá min-nákóní oqtamá íma aónáunataama min-náúpáqá móra-naqa íma máqe-uraiye.” téta tirááe. ²⁴ áníbo i-wáyúkatí monoq-káwáá-nákógáráq wayúkati yaímma anó-monoq-wayukagaraq yemá maamin-áímmá ítátuweta yeráwáqá netuq-yúyánámmá kéiteta maará téta tirááe: “mi-qtátááqá náaraq umá pááq uráiyó?” téta tirááe. ²⁵ miráitana móra-nakoma yeqtôpaq iréna timá yímikaiye: “ítáaro. maami-káyúkámá keráwáqá ánná-naupaq yíkáa-kayukama yeráwáqá anó-monoq-naupaq máeta máqte-kayukama watáama kétima-yime.” téna wemá tiráiyé. ²⁶ miráitata yaímma i-wáyúkágáráq yeqtí anó-kawaa-nakogaraq yeráwáqá anó-monoq-naupaq uréta iyápó-annama yíwíqmeta iráamanibo íma yíkakaae. ímiye. yemá máqte-kayukati yáaqa kéikatetaboata yeráwáqá tókaminoqtaae téta íkatîq urááe.

iyápó-annama káánítôre-wayukati yúrakaq aamá tíyábá íma íkatîqa urááe.

²⁷⁻²⁸ miráitata i-wáyúkámá iyápó-annama yíwíqmeta káánítôre-wayukati aúkáapi máma yíkaraawata anó-monoq-makoma maará téna timá yímikaiye: “ketáámá akoqnáá-aimma téqtaa keráwáqtábámá ‘Ítun áwîqa íma yamá máqte-kayukama timá yíméro’ téqtaa ketáámá tiráunatae. miráimanibo keráwáqtí watáagoma Yérútááre-marupaq máa-kayukabimma wéyáwé umá anóniq kéitaq keráwáqá keqtááyábá maamin-náqá Ítumma ikámôwana pukáiyé téq keqtááyábá kaaqaari-túbí kémaraae.” téna tiráiyé. ²⁹ miráimanibo Pítaagaraq

yaímma timáiyíkarai-wayukama yemá maará-tiraae: “ketáámá Áánûqtun áama waránúnatae. maa-márábí-káyúkátí yáama íma waránúnatae. ³⁰ keráwáqá Ítumma kaapaq-yátáq ikámma puyówana ketibotáámá Áánûqtu mamá itó-umakaraiye. ³¹ Áánûqtuma Ítuma kun áwíqmena wení márûpaqa wení waaqókáq múma akáitana wétê máiyē. miráitana wemá keqtáámá kėtiwirai-naqa áqnáabariq umátikenataa wemá ketáái anómma máena Ítiráaeo-wayukagaraq ketáái táí-aaipike mamá waétikenaqtaa kúmiqataapike mamá paá kéumatikaitae. ³² maami-qtátááqtábá ketáámá Aokaq-Áágógáráq aónaraunatae. aarawaamá Áánûqtun-aimma wáráa-kayukama wení Aokaq-Áámá kéyimiye. ³³ maamin-áímmá kéitaawana iyámma ôriq itata yíkama puyónúnatae tirááe.

‘iyápó-annama kaayoné umáyíkáaro’ téna Kaméirioma tiráiyē.

³⁴ móra-naqa Kaméirioma anó-monoq-naqa káánítôre-wayukati yúrapaq itó-uraiye. miráitana Kaméirioma wemá naayóbáqá ámán-aimma yirááténa timá yímikaipoana máqte-kayukama wenáwîqa múte yaútae. ániibo Kaméirio tiráiyē: “iyápó-annama paá máápaq iyuwáiyata kóoro.” téna ³⁵ káánítôre-wayukama timá yímikaiye: “Ítiráaeo-wayukao, keráwáqá maami-káyúkámá nôrawabi umáyikanae téqa túyánámmá ítama arútáaro. ³⁶ Tiútatiqtabama táakaq máráaro. wemá tiráiyē. ‘kemá akoqnáá-naqa máune’ téna titata netuqyaa-káyúkámá (400) wenanaae kéwaraawata yeqtí namuro-wáyúkámá Tiútatima ikámôwana

képuiqtaba wení máqte-kayukama yuwéta pípéban umá péqmare kóuraane. ³⁷ anaaékaqa kámááni-wayukama máqte-kayukati yíwîqa agataí-kánááráqá káqo-nakoma Yúqtaati Kááriri-marupake-nakoma wemá miráuma ‘akoqnáá-naqune’ téna titata taíbaq-wayukama wenanaae wakáamanibo wemmá ikámôwana kúpuiqtaba wení waayúkama pípéban umá péqmareta kóuraae. ³⁸ miráitaq kemá keráwáqá kétima-timune. maami-káyúkámá paá iyuwáiyataq mááero. yeqtáaraq taíbaq-wayukama wáramma paá waayúkgon-ama wáinanama paá ánataginiye. ³⁹ miráimanibo yeqtáama Áánûqtunopake kukáinama keráwáqá íma kanaaráq aúyaqyikanoe. aúqyikanego éq oeqa Áánûqtuni namuró aúráabo.” téna Kaméirioma tiráiyé.

iyápó-annama Ítun áwîkaq otaammá kéguyikaawataboata yeráwáqá yimuqá makááe.

⁴⁰ miráitata anó-monoq-wayukama yemmá tebûqa yímíqtuweta ókaraq ‘Ítun áama íma máqte-kayukama timá yíméro’ timátuweta timáyíkarai-wayukama timá yíkáawata kóuraae. ⁴¹ Kaméirioma wenáama waráiyata yeráwáqá káánítôre-wayukama iyuwéta kégoeta yeqtí yú-aiqa í-yátááqá Ítun áwîkake maétaboata yemá íma yiruqtabá urááe. ímiye. Áánûqtuma yemmá Ítun áwîkake yú-aiqa í-yátááqá mayaígáae téna yíwíkaiqtaba yemá yimuqá makááe. ⁴² miráitata máqte-tupaama anó-monoq-nauparabi waayúkati-naupaqa aarawaamá mamá áikuyikareta Ítuma keqtáá yauwéqma tiwiránîn-nakoni átê-wataama íma yuwéta paá timá yímikaae.

6

abapaké kaayaq-wáyúkámá yiwíráawata urááe.

¹ mi-túpáámá Ítun anaaé wáráa-kayukama netuqyaa abarokáq urááe. miráitata yaímma min Ítiráaeo-wayukama Karíki-aimma ítaraa-kayukama Íbaru-aimma ítaraa-kayukaraq maará-tiraae: “máqte-tupaama keráwáqá Karíki-wayukati keqtoq-nóinímmá umaatamá aáwaqa íma yíméwata kémayaae.” téta tirááe. ² miráitata Ítuni tiyááka umá timáyíkarai-wayukama máqtemma Ítun anaaé wáráa-kayukama yááreta yeráwáqá maará-tiraae: “ketáámá Áánûqtuni mayaímá yuwéqtaa aáwaqa yaímma yímíqmetaa uréire onatáámá íarutaniye. ³ miráinaq tibâtiwaayuo, abapaké kaayaq-wáyúkámá yiwíráaro. yemá ketoq-nóinímmá aáwaqa kanaarâq yimínoe. keráwápikémmá aabapaké kaayaq-wáyúkámá aaraukáqtí yúrakaqa yepímmá Áánûqtuni Aokaq-Áágógárâq itai-yátáákógárâq ógikaina-wayukama yiwíráaro. yemá yetí mayaímá ketáámá yiménúnatae. ⁴ miráinata ketáámá kenamáárîqtaa nunamummá kêtetaa aarawaamá Áánûqtun áama yiráátenunatae.” téta tirááe. ⁵ ánibo máqte-kayukama min-áíqtábá yimuqá makááe. miráitata yemá mórabi áíkuteta abapaké kaayaqá yiwíkaae. móra-naqa Tíbeni wemá akoqnáá umá Áánûqtukaq itáíq-itaiq kéitana wepímmá Aokaq-Áágómá ógikai-nakagaraq Píripikaraq Parókaratikaraq Níkaanogaraq Tímonigaraq Paaménatikaraq mórama káqon-annabike-naqa Níkorautie. Níkorautima wemá

Áátioki márûpakemma Yéqtaaeo-naqa áqnáabaqa máqe-uraimanibo anaaékaqa wemá mórana Íbaru-naqa yama aúqma máqe-uraiye. ⁶ miráitata yemá maami abapaké kaayaq-wáyúkámá mamá iyápó-annati yúbáq itó-umayikareta iyááma yínêkuyeta nunamummá timá yíkaraae. ⁷ miráitana Áánûqtun áagoma wéyáwé kéitana taíbaq-wayukama Yérútááre-aukapaqa iyápó-annagaraq yorupamá yoráutaae. yaímma anó-monoq-wayukagaraq min-áímmá kéiteta Ítun anaaé áaimma átáma wakááe.

yaímma Íbaru-wayukama Tíbenimma aabi mayákaraae.

⁸ Tíbenimma Áánûqtuni íráqô-qtataakaraq akoqnááqaraq ógikaitana máqte-kayukati yúراكاqa taígani awaaméq-yátáákáqá ôriq uma tarôq uráiyee. ⁹ miráimanibo yaímma-wayukama Tíbenimma aamá káwaageta namuroíq umákaraae. yeráwáqá Íbaru-wayukama Arómani-wayukati paá-mayaima mayéwao-kayukama máqe-uraane. yemá Tairínibakekaraq Érékáánarabakekaraq Tirítibakekaraq Étiabakekarare. yemá Tíbenimma aamá timákaraamanibo wemá yeqtí itaí-yátááqá uyátáraitana Aokaq-Áágómá aamá tínín-aimma aráátitana tiráiyee. miráitata paá-mayai-wayukati monoq-náúkékáyúkámá yemá Tíbenimma íma uyátáawaniq urááe. ¹⁰ miráimanibo Tíbenimma Áánûqtuni Aokaq-Áágómá akoqnáá umá itaí-yátááqá kámitataboata wenáaraqa yemá kanaarácq íma uyátáraae. ¹¹ miráitata mi-mónóq-wáyúkámá yeráwáqá yaímma-wayukama aúpáq yiwíráawata maará téta kaaqaari-áímmá tirááe: “ketáá kéitaunanataa wemá Mótetikaraq Áánûqtun

áwîkaraq timá táwîq uráíye.” téta yeráwáqá tirááe. ¹² ánibo yeráwáqá mirá téta aarawaagáráq anó-monoq-wayukagaraq ámáan-aimma yirááti-wayukagaraq íyaqa timá atáráawata yeráwáqá Tíbenimma yáqtoqma awíqmeta káánítôre-wayukati yúrikaq urááe. ¹³ miráitata mi-mónóq-wáyúkámá yeráwáqá Tíbenimma kaaqaari-áúbí maránô-kayukama maará-tiraae: “aati-aatimá maan-nákómá maan aokaq-námá ámáan-aiqtabagaraq timá táíq kéíye. ¹⁴ ketáá kéitaunana wemá maará-tiraiye. ‘Ítuma Náátárêtabake-nakoma maan anó-monoq-naopaqa mamá táíq umátuwena Móteti naayóbáqá ámáan-aimma tímikaitaama mamá waéqma tawîq íniye.’ téna tiráíye.” téta yemá kaaqaari-áímmá tirááe. ¹⁵ miráitata káánítôre-wayukama yeráwáqá máqtemma Tíbenini óipi aónaamma Áánûqtunopake kaqtó-nakoni óikoraa uráíye.

7

Tíbenima káánítôre-wayukati yúrikaq watáama tiráíye.

¹ ánibo uyátá-maqma anó-monoq-nakoma Tíbenimma ítama aónaraiye: “árainaq maamin-áímmá emá tiráánô?” téna tiráíye. ² ánibo Tíbenima yauwéqma tiráíye: “ketíbâqawaayugaraq ketibóutaagaraq keráwáqá ítáaro. naayóbáqá ketináábútáámá Áabaraama Éraamuqa íurena paá Métápótémia mái-kanaaraqa tágama-yataaqa wáin-Aanuqtuma wekáq kukáine. ³ mi-kánáaráqá Áánûqtuma Áabaraamma maará timá ámikaiye.

‘ení maragáráq ení waayúkagaraq iyuwé móra-
 aukapaq aúge-marama aráátенаaq únnabaq wao’
 téna Áánûqtuma tiráiyе. ⁴ miráitana Áabaraama
 wemá Káátía-maruqa yuwéna móra-maruqa
 Éraamubaq ko máqe-uraiye. ániibo anaaékaq
 Áabaraamma aboámá pukitana Áánûqtuma wemá
 timákáitana maami íbêqa keráwáqô máa-mararaq
 timákáitana iráine. ⁵ mi-kánááráqá Áánûqtuma
 Áabaraamma íma móra-marama ákaq wemmá
 ámikaine. ímiye. miráimanibo Áánûqtu wemá aamá
 timá akoqnáá éna téna Áabaraaqtaba ‘anaaeékaqa
 maami-márámá matoké ení iyápó-annagaraq téna
 Áánûqtuma tiráine. miráimanibo mi-kánááráqá
 Áábaraama wemá iyápóma íma maqyíkaraitana
 Áánûqtuma akoqnáá-aimma tiráine. ⁶ Áánûqtu
 maará téna Áabaraamma timá ámikaine. ‘anaaeékaqa
 ení iyápó-annama káqo-kayukati marabí mánoe.
 ániibo mi-káyúkámá yeráwáqá yiwíqma paá-
 mayaima kaayóq-wáyúkámá aúqyiketa miráuma
 netuqyaa-kárítímáátígóní (400) aúkáapi mamá
 táwîq umáyikanoe. ⁷ miráimanibo ení iyápó-
 annama anaaékaqa paá-mayaima kaayóqá mamá
 yíme-kayukama ánnáma yíménata yeráwáqá mi-
 nóiyápómá mi-márúqá yuwéta kóinoe. miráinata
 yemá maami-máráráq kekáq nunamummá má-
 tinoe.’ téna Áánûqtu tiráine. ⁸ ániibo Áánûqtuma
 aamá timá yarúmarena mórama áuma karái-
 áwááméqá Áabaraamma ámikaiye. miráitana
 anaaékaqa Áabaraama móra-iyapoma Ááítekimma
 marákátuwena abapaké kaumo-kánááráqá

aúma kárátaimma minnâ Áánûqtuni awaaméré. miráitana Ááítekima Yáakobomma aboaé. ániibo Yáakoboma tiyááka umá kaayaq-ánnátí yiboámá ketáái títaubikomma yúma kárátaine.

⁹ miráitata títaupake kaayaq-ánnátí yiboámá yeqtíbâkoma Yótêbimma kárún-aimma timáketa káqo-kayukama awíqma kéyimeta meyámmá matááe. miráitata Íqtîbibake-kayukama yemá Yótêbimma awíqmeta Íqtîbibaqa kóuraamanibo Ááûqtuma paá wetê máqe-uraiye. ¹⁰ Áánûqtuma Yótêbimma áwáqnaa kéena máqtemma wení ummaa-yátáápíké mamá paá kéumakena kaayoné-yátáákáráq íráqôn-auyanama kínima Péron aúbáq ámikaiye. miráitana Íqtîbibaqa kínima Péroma Yótêbimma kawáá-yátááqá mayaména wení naaúparabi máqtemma Íqtîbibaq-wayukaraq kawáá umákaraiye. ¹¹ anaaékaqa mórama anómma aayawaa-kánáámá abarokáq itana Íqtîbi-aukapakaraq Kéinani-aukapakaraq anómma yáayaba urááe. miráitata ketítaubikotaama yeráwáqá aáwaqa kanaaráq íma naawánîq urááe. ¹² miráimanibo Yáakoboma Íqtîbi-marabaq aáwaqa wáiyé ten-áímmá ítátuwena wenaráábitima ketáái títaubikoqtaama áqnaábariq umá meyáníq ínéta kukáane. ¹³ ániibo anaaékaqa yeráwáqá ókaraq yauwéqmeta Íqtîbi-marupaq kúmôwana Yótêbima wení awaaútaáma timá yímikaiye. ‘kemá keqtíbâkoma Yótêbimune.’ téna kétima-yimitana Íqtîbi-marupake-kinima Péromma timá-amena ‘ketiwaaútaáe’ téna wegáráq Yótêbini yimónaraiye. ¹⁴ miráitana Yótêbimma aboámá Yáakobonopaq aamá yuwéna máqtemma awaaútaáti aara íyápóma miráuma abapaké

kaayaq-tíyáákágáráq móra-tiraapaq-wayukama (75) Íqtíbibaq kumígáae téna yááyaraiye. ¹⁵ miráitana Yáakoboma mi-tínáábútáágáráq Íqtíbibaq kumáeta anaaékaqa mibáq pukurááne. ¹⁶ miráitana Yáakoboma aara iyápógaraq Íqtíbibaq kumáeta yemá anaaékaqa mibáq pukurááe. mi-káyúkátí arááq-yuma maméta Tékemabaq mó uqtamáyíkaraane. mi-márámá naayóbáqá Áabaraama Émorini ánnábike móneqa yuwéna meyaníq urái-marama Tékemabaq mó uqtamáyíkaraae.

¹⁷ ánibo naayóbáqá Áánûqtuma nôrabi ínîqtaba Áabaraamma timá ámikaimma mi-kánáámá íbêqa waaqókáq uráiyé. Ítiráaeo-wayukama Íqtîbi-marabaqa netuqyaa-káyúkámá abarokáq umá máqe-uraae. ¹⁸ ánibo Íqtîbi-marabaqa mórama aúge-kinimma abarokáq uréna wemá Yótêbimma wenaúyánámmá íamikaiye. ¹⁹ miráitana min-nákómá ketáái tináábútáama makaténa kaaqaari-áímmá kétima-yimena anón-ummaa-yataaqa mayiména yeráwáqti pááqyan-iyapoma karaanóbáq yuwáiyana puígáae téna tiráiyé. ²⁰ mimórá-kánáaráqá Mótetimma anóama marákariye. miráitana min-iyápómá íraqôn-iyapoboana Áánûtumma ôriq umá ákaraiye. miráitana Mótetimma anóayaa aboámá kaumo-wiyókóní arupimmá yeqtí naaúpaq ákáreta kawáá umáketa anóama náamma ámikaiye. ²¹ ánibo anaaékaqa Mótetimma awíqmeta karaanóbáq mó ayúwáawana máitana kínima Péromma ayáámûkoma Mótetimma awíqma wení iyápóraa umá awíqme íréna awítaiye. ²² ánibo Mótetima Íqtîbi-marupaq máitata yirááti-

wayukama wemmá íráqô-qtataaqa aráátewana wemá itaí-yátááqá kémayena akoqnáá-aimma kétena wení mayaírákáráqá akoqnáá-naqa máqe-uraiye.

²³ ánibo Mótetima anómma auréna miráuma kaayaq-wáyúká áíyayaa-karitimaatima maéna (40)wení Ítíráaeo-wayukama ko yimónanena uráíye. ²⁴ miráitana Mótetima aónaimma mórama Íqtíbi-marupake-nakoma Ítíráaeo-naqa yáqtoqma ikákaiye. miráitana Mótetima Ítíráaeo-nakomma áwáqnaa umá Íqtíbi-marupake-naqa ikámma pukáíye. ²⁵ Mótetima aúyánámmá itáimma wení waayúkama téta Áánûqtuma wemmá akoqnááama amínana yauwéqma tiwiránítaae téta yúyánámmá itánóáa téna Móteti timánibo Ítíráaeo-wayukama yemá íma yúyámámmá ítaraae. ²⁶ móra-aabayaanaapimma Mótetima aónaimma kaayaqá Ítíráaeo-nakoratama ááíqa kéoyana Mótetima min-nákámá mamá paá umáyikanaae téna maará-tiraiye. ‘ááíqa íma okao. kenákámá kewátámóbo nôraq itakawáq ááíqa kéoyo?’ téna Mótetima tiráíye. ²⁷ miráimanibo mi ááíqa i-nákómá Mótetimma taábaq káweqtatuwena maará-tiraiye. ‘emá ketáái anómma mááe aamá ítama yaináí-náqá emmá náawaq tarôq umákarauyo? ²⁸ énaimma emmá Íqtíbibake-naqa ikámma puyétaanaiq umá íbêqa emá kemmá tíkamma puíneq kéono?’ téna min-nákómá tiráíye. ²⁹ miráitana Mótetima min-áímmá kéitenama péqmarena káqon-aukapaq Míria-marabaq ko máqe-uraiye. mibáq wemá aaramá maténa iyápó kaayaqá inaamaí maqyíkáráíye.

³⁰ ánibo miráuma kaayaq-wáyúká áíyayaa-

karitimaatima (40) yáwitana mi-kánáaráqá
 Áánûqtunopake kaqtó-nakoma Mótetinoq
 waayúkama íma máa-kaqmaapaq paaq uráimma
 Tááínai-anugoni waaqókáq pááqya-tabike iramá
 karáiyé. ³¹ miráitana Mótetima min-írámá káonena
 wemá netuq-áúyánámmá ítátuwena wemá min-
 írágóní waaqókáq uréna aónanaae téna uráiyé.
 ánibo Áánûqtuma abarokáq maará-tiraiyé. ³² ‘kemá
 Áánûqtue. enanáábútááti uyátárai-nakoma kemá
 Áabaraama Ááítekigaraq Yáakobogaraq yeqti uyátárai-
 naqune.’ téna Áánûqtuma tiráiyé. miráitana Mótetima
 ikatíq éna aqtete kéena ókaraq min-írágómmá
 íma aónaraiyé. ³³ ánibo Áánûqtu maará téna
 Mótetimma timá ámikaiyé. ‘emá aítuq-anaamma
 ayúqtuwao. mi-máraráqá emá aítuqa yáánama
 kemá máunaboana aokaq márámíyé. ³⁴ ketí-
 wayukama Íqtîbibaq kemá aónáunnama mamá táwîq
 kéumayikaawaq kemá yeráwáqti íbíq-áímmá kéiteq
 íbêqa yemmá yíwáqnaa ónáá kéune. miráinaa
 emá íbêqa itóaao. kemá Íqtîbi-marabaq emmá
 timákáanaa wínóne.’ téna Áánûqtuma Mótetimma
 timá ámikaiyé. ³⁵ miráimanibo naayóbáqá
 Mótetima Ítíráaeo-wayukama taábaq awéqtátuweta
 maará-tiraane. ‘náawaq eqtábámá anómma
 mááe aamá ítama yainao téna timákaraiyo?’
 téta tiráa-nakomma íbêqa Áánûqtuma anó-kawaa-
 naqa aúrákáitana Ítíráaeo-wayukama yawwéqma
 yiwirái-nákáá umá timákáitana uráiyé. pááqya-
 tabike iramá karáimma móra kaqtó-nakoma
 Áánûqtunopake Mótetimma akoqnááma ámikaiyé.

³⁶ miráitana Mótetima Íqtîbibake waayúkama yiwíqmena karogaron-únópikáráqá waayúka íma máa-kaqmaapakaraqa miráuma kaayaqté-kaayaqte-wayuka áiyayaa-karitimaatima (40) yeqtí aúkápimmma ókon-okomma anón-awaameq-yataaqa tarôq uráiyé. ³⁷ ánibo mi Mótetima wemá Ítiráaeo-wayukama maará timá yímikaine. ‘Áánûqtuma keráwáqtí ánnábike móra-naqa amuné-náqá aúrakanimma Áánûqtu kemmá timátikarainiq umá timákaniye.’ tiráiyé. ³⁸ naayóbáqá Mótetima waayúkama íma máa-kaqmaa-marabaqa yaímma-wayukagaraq áikumareta máqe-uraane. wemá ketáái títaubikotetaa máitana kaqtó-nakoma Tááínai-anupike watáama timá ámikaine. wemá Áánûqtun áama matáimma min-áímmá aúwarain-aipoana ketáái títaubikomma tímikaiqtaama íbêqa ketáámá kémayaunatae. ³⁹ miráimanibo mi-kánááráqá ketáái títaubikoma yeráwáqá Mótetin áama íwakaabo yemá Mótetimma paábaq káweqtatuweta Íqtîbibaq wínóqtaba yúyánámmá ítaraane. ⁴⁰ miráitata yemá Mótetimma ábâkoma Éronikaq maará-tiraae. ‘Éronio, emá móra-yataaqa tarôq umákenana mi-qtátáákómá ketáái Áánûqturaa umá ketáái túbáq kéwinaqtaa ketáámá minnáraq itáíq-itaiq ónúnatae. ketáái anó-nakoma Mótetima náakaraq kóuraiyo? íkéitaunatae.’ téta tirááe. ⁴¹ ánibo mi-kánááráqá yemá mórama purumakaakón áráaqa tarôq umáketa yeráwáqá yaímma nai-wámmá ikámma yeqtí kaaqaari-yátáákáq agamá ákûq umákaraae. maami-púrúmmákáákón áráaqa yeráwáqtí iyáápíke tarôq umaráaqaq yimuqá marakéta

nunamummá mi-qtátáákáq tirááe. ⁴² miráitana Áánûqtuma mi-káyúkámá yeráwáqá anaaémma umayíkáitata yeráwáqá máqtemma aabáyákáq wái-qtataaqa aabaúráqá wîyokaqa wiyókáqá yekáq nunamummá tirááe. miráitana Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáábí tiráíye. 'keráwáqá Ítiráaeo-anna-wayukama keráwáqá Mótetigaraq yagaroqtamá miráuma kaayaq-wáyúká áiyayaa-karitimaatigoni (40) arupimmá waayúkama íma máa-kaqmaapaq-marabaqa keráwáqá naí-wámmá ikámma agamá ákûq uráámma minná kekáráq mirá-uraanabiyo? ímiye.

Ítiráaeo-wayukao, keráwáqá kaayáqté-kayaaqte-wayuka áiyayaa-karitimaatigoni arupimmá kaqamáapaqa naí-wámmá ikámma agamá ákûq uráámma minná kekáq ímira-uraane.

kaaqaari-Áánûqtúrúá-náqá Móroki wení tabarááberake-namma keráwáqá yaagumá matááne.

⁴³ keráwáqá wiyókóní amammá tarôq umákeq minnágónáwîqa Arébaana óq-yataakaraq tarôq umákeq yekáq nunamummá tiráánaboq Bébírônibake nékaq óq-mapaq timátíkánaq kóinoe.'

wení amuné-wáyúkámá agatáá-kannaabimma Áánûqtu mirá-tiraine. ⁴⁴ ánibo naayóbáqá ketáái títaubikotaama waayúkama íma máa-kaqmaapaqa máqe uráá-kanaaraq tabaráábe-nama Áánûqtunopakaraq wáqe-uraine. miráitana naayóbáqá Áánûtuma Mótetiqtaba maaminámmá 'miráuma uwo' téna aráátitana Mótetima mirán-námmá tarôq uráine. ⁴⁵ anaaékaqa

ketáái títaubikotaama maami-tábaráábé-námmá yeráwáqá yaaguyaqméta Yótuata kéweta káqo-kayukati maramá ketáái tináábútááti yúrakaq Áánûqtuma mi-káyúkámá watukáine. mi-márámá yíkamma kéwareta yeráwáqtí maramá matááne. mi-kanáaráqá tabarááberake umáta-monoq-namma maméta iráamma íbêqa paá wáqena Tébitini kanaaráq iráíye. ⁴⁶ ánibo Áánûqtuma Tébitiqtaba ákáitana Tébitima ‘Yáakobon-annagoni monoq-námmá yetí uyátárai-nakoqtaba mórama umákanune’ téna nunamupí ítama aónaraiye. ⁴⁷ miráimanibo Tébitimma áanikoma Tórómónima mi-námmá Áánûqtuni monoq-námmá tarôq uráine. ⁴⁸ miráimanibo mú mikákáá anómma uyátárai-naqa Áánûqtuma waayúkama umáráapi-namma íma kémaiye. wemá miráuma Áánûqtuni amuné-nákómá Áítáíya maará-tiraine. ⁴⁹ ‘uyátárai-nakoma maará-tiraiye.

ketí márûpaq aabayápáqá ketí yabíkái-tibiqtatae. ánibo maa-márámá ketí títauqa maqamá arage kéune.

keráwáqá náaraq nanaq kemmá kanaaráq umátikano?

kemá náa-marukaraq máeraq aagánúnô?

⁵⁰ maami-máqté-qtátááqá ketiyáákoma íyaq tarôq uráíyo?

téna Áánûqtu tiráine. Áánûqtuni amuné-nákómá Áítáíya agatáine. ⁵¹ keráwáqá aamá ítama yagu-yagu kée. keráwáqtí tíyaqnoabarabi túyánánóbáqá aamá íma itaí-wáyúkáé. keráwáqá aati-aatimá Aokaq-Áágómmá kárate. keráwáqá móraiq umá keráwáqtí tináábútááraa kéoe. ⁵² áraimma

naayóbáqá ketítäubikotaama nóin-amune-wayukawaq naayóbáqá máawatawaq keráwáqtí tináábútááma íma mamá táíq umáyíkáráanabiyo? áraimma mórama ímiye. anaaékaqa arupú-naqa yínîn-nakoni watáama te-káyúkámá yíkakaane. ánibo íbêqa wemmá mamá namuro-wáyúkátí iyáápi máráawata keráwáqá wemmá ikámôwana pukáiyé. ⁵³ miráitaq keráwáqá Áánûqtuni áamáam-aimma wení kaqtó-wayukati iyáápike matáamanibo anaaémma ímo kéwaraae.” téna Tíbenima ayáqtááq-aimma tiráiyé.

Tíbenimma óqtatannapo ikámôwana pukáiyé.

⁵⁴ ánibo anó-monoq-wayukagaraq káánítôre-wayukagaraq yeráwáqá Tíbenini watáama kéiteta yemá íyamma itata yíwáyaa kaabu-kaabun urááe. ⁵⁵ miráimanibo Áánûqtuni Aokaq-Áágómá Tíbenipimma ógikaitana wemá Áánûqtuni márûpaq múte aónaimma Áánûqtuni táqama-yataaqa káonena Ítuma Áánûqtuni amakaq ayáánurapaq itó-uma máitana aónaraiye. ⁵⁶ ánibo Tíbenima maará-tiraiye: “aónaaro! íbêqa kemá Áánûqtuni márûqa agaro umágitaq aónáúnnama Waayúkagon Áráaqa Áánûqtuni ayáánurapaq itó-uma máiyé.” téna Tíbenima tiráiyé. ⁵⁷ mirá titata mi máqte-kayukama yeráwáqtí yaákaq káuyareta yemá anókaq ááyama tirááe. mikáké Tíbenimma yemá waqméta mórabi uyaaté urááe. ⁵⁸ ánibo yemá Tíbenimma anó-marukoni áwábaq awíqmeta mó ákáreta óqtatannapo ikákaae. áqnáabaqa káánítôre-yurakaq wenáúbimmo maráa-kayukama yemá yeráwáqtí kúberai-unamma ayúqma mórama awaayatí-nákóní amakaq makáámma min-nákón áwîqa Tóroe. ⁵⁹ ánibo

yemá Tíbenimma óqtatannapo kéikamowana Tíbenima maará téna nunamummá tiráiyē: “uyátáraana-naqa Ítuo, emá ketí taáma mayaaō.” téna tiráiyē. ⁶⁰ miráitana wemá araayutaúmmá aténa anókaq ááyama maará tiráiyē: “uyátáraana-nako, emá maami-káyúkátí kúmiq-yataakoni anónnáma íma yimiyo.” Tíbenima mirá kéténa wemá pukuráiyē.

8

Ítun áama ítáa-kayukama Tóroma mamá táíq umáyikaraiye.

¹ Tíbenimma ikámma púyôqtabama Tóron áyakoma kanaa uráiyē. ánibo mi-kánááráq-wáyúkámá Yérútáárebaq máeta Ítun anaaé wáráa-kayukama mamá táíq umáyikaraae. miráitata yeráwáqá péqmareta Yúria-marupakaraq Táméria-marupakaraq kóuraae. ánibo máqtemma Ítuni iyápó-annama mikáq Yérútáárebaq máqe-uraae. ² yaímma-wayukama Áánûqtun áaimma íráqôniq umá wáráa-kayukama Tíbenini arááq-auma maméta mó kéuqtamaketa yemá ôriq umá anómma ibiqá yakááe. ³ ánibo Tóroma Ítun anaaé wáráa-kayukama yíkamena uréire kéena yeráwáqtí naaúpake mórabi iyáákaq aaramá waamá yáqtoqma yiwíqmena ánná-naupaq mamá yíkaraiyē. ⁴ miráitata Ítun anaaé wáráa-kayukama yaímma péqmareta káqo-marabaq wéyáwé uréta mi-káyúkábímmá yemá átê-wataama Ítuqtaba timá yímikaae. ⁵ ánibo Píripima Táméria-wayukati márûpaq kukéna Áánûqtuma timákarai-nakoma Ítuqtaba watáama timá yímikaiye. ⁶⁻⁷ miráitata netuqyaa-káyúkámá Píripin áama itéta awaaméq-yátááriq

immá káoneta taíbaq-wayukabikemma táí-aagoma ógikai-kayukabikema táí-aagoma anókaq wááqa keyeta iyuwéta kóuraae. ánibo taíbaq-wayukama yítauqa táwîq urái-kayukagaraq iyáátamma akátai-kayukagaraqa wemá mamá atóbamayikaraiye. minnáyaba wení waaqókáq ya áikuteta wataama itaraae. ⁸ miráitana Táméria-marabaqa mááe-kayukabimma anómma yimuq-yatááqá pááq uráíye. ⁹ mi Táméria-marukaqa móra-naqa máqe-uraimma min-nákón áwîqa Tááímonie. wemá máqte-qtataariq kéena awéqa kétena wemá téna “kemá máqte-kayukati anómma máune.” téna kítitata ¹⁰ akoqnáá umá kítiteta máqte-kayukama anó-kayukagaraq paá-wayukagaraq weqtábámá “anó-naqiye. maamin-náqá Áánûqtu timákaitana akoqnááqaraq kukáíye.” téta yemá tirááe. ¹¹ ánibo yemá akoqnáá umá ayáqtáá-kanaama wenáama kítiteta máqten awaameq-yatááqá tarôq kítitaboata yeráwáqá wenáama itaraae. ¹² miraimanibo Píripima iréna átê-wataama Áánûqtuma yabíkái-qtataaqtabagaraq Ítuma keqtáá yauwéqma tiwiránîn-nakoni áwîqtabagaraq má-tiraiye. miráitata mi-kánáaráqá aarawaamá min-áímmá itáíq-itaiq éta monoq-nómmá pékaae. ¹³ ánibo Tááímonigaraq awéqa téwai-nakoma wegáráq maamin-áímmá kítitaitana Píripima wemmá monoq-nómmá pérakaraiye. miráitana Tááímonima Píripite máqe-uraiye. wemá aónaimma Píripima uyátá-maqma anón-awaameq-yataaqa tarôq kítitana wemá káonena iyánáaq uráíye.

¹⁴ ánibo Ítuni timáyíkarai-wayukama Yérútááre-marupaq máeta yeráwáqá ítáama yaímma Táméria-

marupake-kayukama yemá íráqôniq umá Áánûqtun áama ítaraae. miráitata yemá kaayaq-nákámá Pítaayaa Yóáanema timáyikaayata Táméria-wayukayopaq kóuraaye. ¹⁵ miráitata yenákámá Táméria-marupaq uréta Ítukaq yirummá ámê-kayukama Áánûqtuni Aokaq-Áámá yeráwáqá mayaígáae téta yenákámá nunamummá tiráaye. ¹⁶ miráitata yeráwáqá paá Ítun áwîkaq monoq-nómmá kéberaawana Aokaq-Áágómá yeráwápímmá íma kukáiyee. ¹⁷ ánibo Pítaayaa Yóáanema yenákámá mi-káyúkáráq iyáámma makéta nunamummá kéteyata mi-káyúkámá Aokaq-Áámá matáae.

¹⁸ miráitana Tááiimonima Pítaayaa Yóáanema yimónaimma yenákámá máqte-kayukaraq iyáámma kánekuyoyata mi-káyúkámá yemá Aokaq-Áámá matáae. miráitana Tááiimonima yaímma móneqa maména yenákáyôpaq íréna maará-tiraiye: ¹⁹ “kenákámá maamin-ákóqnáámá kekáráq tímêkao. miráinaq kemá móra-nakoni aneq tiyáámma ánékuyonana wemá Aokaq-Áámá miráuma mayábute.” téna Tááiimonima tiráiyee. ²⁰ miráimanibo Pítaama wemmá maará timá ámikaiye: “íbáqyuwaa. Áánûqtuma maaminnámo amínna-yataaqa ení mónekake meyáníq inanamá ení mónekogaraq egáráq puí-márúpáq kókaao. ²¹ enáyakoma Áánûqtuni aúrakaqa íma kárutaipoana ketáái mayaímá kanaaráq íma yainánóne. ²² ánibo emá íbêqa maa mirái-qtataakoma anaaémma umakátuwe arummá waeraao. miráumatuwe Áánûqtukaq nunamummá kétinanawaq wemá mi-tái-áúyánámmá mamá paábaq yuwéna

awikátuwaniye. ²³ árainma kemá ení áyaqnobaq aónáúnnama enáyapimma aúrananna aí-yátááqá ógikaitana kúmiq-yataakoma emmá yáqtoqma akoqnáá kéiyé.” téna Pítaa Tááímonimma timá ámikaiye. ²⁴ ániibo Tááímonima Pítaamma maará téna timá ámikaiye: “kenákámá uyátárai-nakokaq nunamummá kétiyanaawaq maamin-áímmá timá-timeya-qtataakoma kemmá íma mamá táwîq íno.” téna Tááímoni tiráiyé.

²⁵ miráitata Pítaayaa Yóáanema yenákámá akoqnáá-aimma téta naayóbáqá Ítuma timá yímikain-aimma timá yímiqtuweta yenákámá yauwéqma Yérútáárebaq utááye. ániibo aapaqá yenákámá kéuyeta taíbaq Táméria-marukaq-wayukabimma uyátárai-nakoni átê-wataama tirááye.

Píripima Ítíópiabake-nakomma átê-wataama Ítuqtaba timá ámikaiye.

²⁶ mórama uyátárai-nakoni kaqtó-nakoma iréna Píripimma timá ámikaiye: “Píripio, emá itó-uma kaapaq ákáq uréaq Yérútáárebake Káátaq uráin-akaq waao.” téna tiráiyé. min-ákómá waayúkama íma máa-kaqmaapaq uráiyé. ²⁷ ániibo Píripima páátákáá wení oótamma yokaa kéena min-ápáq maréna uráiyé. ániibo min-ákáqá Ítíópiabake-naqa aónaraiye. wemá anó-kawaa-naqa Ítíópia-wayukaraq yabíkáin-inikoma Káánetini mayaíma matáiyé. miráitana máqtemma Káánetini mónékaq kawáá uráiyé. ²⁸ min-nákómá wení naaópaq yauwéqma wení oóti ayárepi kéwena Áítáíyanama agatái-kannaama yoráutaiye. ²⁹ miráitana Áánûqtuni Aokaq-Áágómá Píripimma timá ámikaiye: “emá páátákáá uyaaté

uré oótigoma ayáremma kúma yabitimáena wi-wálgóní waaqókák waaó.” téna tiráiyé. ³⁰ ániibo Píripima uyaaténa waaqókák uréna ítáimma maamin-nákómá Áánûqtuni watáama naayóbáqá Áítáiya agatái-kannaama yoráutiye. miráitana Píripima maará téna min-náqá ítama aónaraiye: “maamin-áímmá emá yorautónama áaimma ítama kárutaano?” téna tiráiyé. ³¹ ániibo min-nákómá yawwéqma maará-tiraiye: “móra-nakoma maamin-áikóní áaimma kemmá kanaarác ímo tirááti-naqa kemá náaraq umáwaq áaimma ítama arutánúnô?” téna tiráiyé. miráitana Píripimma maará timá ámikaiye: “emá kanaarác ketê uyáqtama máinaka kóyo.” téna tiráiyé. ³² miráitana min-nákómá Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáábí yoráútín-aikoma maará-tiraiye:

“yemá wemmá awíqme iréta tipi-típi áráaqa ikamínéta oníkáá umá kaayoné uráitata min-náqá awíqmeta irááe.

maamin-nákómá aamá íma téna miráuma tipi-típi áráakoni áyáuma karanéta kéowana áama íma tiníkáá uráiyé.

³³ miráitata yemá wemmá mamá márúte yuwéta wenáama yainaiyábá íma ítama arútaraae.

wenaúwaraimma paábaq matúwáapoana náawaq wení iyápóyataba tîniyo?”

téna Áítáiya agatái-kannaagoma tiráiyé. ³⁴ ániibo mi-káwáá-nákómá Píripimma maará téna ítama aónaraiye: “timá-timiyo. náawaqtabawaq amuné-nákómá náawaqtabaq tiráiyô? wetábáq tirái káqo-nakoqtabaq tiráiyô?” téna tiráiyé. ³⁵ ániibo máqtemma maamin-áikómá Áánûqtuni watáama

agamatá-kánnáábí tiráimma minná átê-wataama Ítuqtaba Píripima timá ámikaiye. ³⁶ ániibo yenákámá aapaqá mirá titeta wéqéta móra-nomma wáikaq urááye. mi-káwáá-nákómá maará téna Píripimma timá ámikaiye: “aónaao! nommá maa wáiyee. nói-qtataakowaq ketí aammá káuyaraitaraq kemá kanaaráq monoq-nómmá íma kéberauno?” téna tiráiyee. ³⁷ ániibo Píripima tiráiyee: “emá kanaaráq enarukaké Ítuqtaba itáiq-itaiq emá kanaaráq nommá peránóne.” téna tiráiyee. miráitana min-nákómá yauwéqma tiráiyee: “kemá tirummá amúnama Ítu Káríqtoma Áánûqtumma ánikoe.” téna tiráiyee. ³⁸ ániibo mi-káwáá-nákómá mirá titana oóti ayárekoma mikáq máqe-uraiye. ániibo Píripiyaa mi-káwáá-nákómá nopí kukéta Píripima wemmá nommá péraakaraiye. ³⁹ nommá pérakatuweta nopíké yuwéta kéuyoyana páátákáá uyátárai-nakoni Aágoma Píripimma awíqmena kóuraiye. miráitana mi-káwáá-nákómá Píripimma ókaraq íma aónena wemá min-ápáq maréna wení naaópaq kégoena ôriq umá amuqá maqména kóuraiye. ⁴⁰ ániibo Píripima wemá móra-marukaq iráimma mi-márúkón áwîqa Ááqtáátiq iráiyee. min-aúkápáq wemá uréire kéena átê-wataama Ítuqtaba waayúkama timá yímikaiye. anaaékaqa Tétária-marukaq koyaraiye.

9

Tóroma arummá waeréna Ítun áama ítaraiye.

¹ Tóroma akoqnáá-aimma téna Ítuma uyátárai-nakoni anaaé wáráa-kayukama yíkamma puínéna

uráiyē. miráitana wemá mú mikákáá anó-monoq-makonopaq uréna mó titana ² aúba-wannaabi Ítiráaeo monoq-wáyúkámá Tamáátikati-marupaq áíkuma máa-kayukayopaq agatáimma maará-uráiyē: “móra-nakowabi aaragómá Ítun aammá kéwareta min-áímmá kéwaraiya-kayukama yeráwáqá yiwíqmena Yérútáare-marupaq máma ánnáma umáyikaniye.” téna tiráiyē.

³ miráitana Tóroma wemá maréna Tamáátikati-marukoni waaqókáq kéwitana páátákáá aabayápáké móra ókómá wenôpaq kamá yupayo uráiyē. ⁴ ánibo Tóroma marabí yutákurena kéitaitana aabayápíké móra aagómá maará téna tiráiyē: “Tóro, Tóro, emá nôraq itaawáq kemmá mamá táíq kéumatikaano?” téna tiráiyē. ⁵ ánibo Tóroma maará-tiraiye: “uyátáraana-nako, emá náawabono?” téna titana wemá tiráiyē: “kémá Ítue. emá kemmá mamá táwîq kéone. ⁶ miráimanibo emá itó-ure anó-marupaq uyuwo. anaaékaqa emá nôrabi ínónayaba móra-nakoma watáama timá-aminiye.” téna aagómá tiráiyē. ⁷ miráitata yaímma Tórote yagaroqtamá o-káyúkámá yeráwáqá itó-uma máeta aamá íma tirááe. ánibo watáama kítitata yeráwáqá ítaraamanibo mi kátáámo tináqá íaonaraae. ⁸ ánibo Tóroma itó-urena aúramma kararáimanibo wenáurakoma kumayuqá aúkaiye. miráitata yaímma-wayukama wemmá ayáátoqmeta Tamáátikati-marupaq urááe. ⁹ ánibo kaumoyúpáámá Tóroni aúrakoma kumayuqá aúkáitana mi-kánááráqá wemá aáwárábi nommá íma naráiyē.

¹⁰ ánibo Tamáátikati-marupaqa móra Ítun anaaé wáráa-naqa máqe-uraimma min-nákómá áwîqa

Áánánáiyatie. wemá Ítukaq itáíq-itaiq kéitana aúramma karákéna kaikáá umá aónaitana uyátárai-nakoma Ítuma tiráiyie: “Áánánáiyatio.” titana ánibo Áánánáiyatima tiráiyie: “uyátaráana-nako, kemá maa máune.” téna tiráiyie. ¹¹ ánibo uyátárai-nakoma Ítuma maará téna timá ámikaiye: “emá itó-uma arupú-apare téta ten-ápáq wao. Yúqtaatini-naupaqa uré mórana Táátiti-marupake-naqa máena nunamummá kétébo aónao. min-nákón áwîqa Tóroe. ¹² ánibo min-nákómá maaráuma kaikáá umá aónáitana móra-nakoma wenôpaq írêna ayáamma ánekuitana wenaúrakoma yauwéqma íráqôniq itana káonaiye. min-nákóní áwîqa Áánánáiyatie.” téna uyátárai-nakoma tiráiyie. ¹³ ánibo Áánánáiyati maará téna yauwéqma tiráiyie: “uyátaráana-nako, taíbaq-wayukama téta min-nákóqtábámá yemá máqtemma Áánûqtuni aokaq-wáyúkámá Yérútáare-marupake kényikamena mamá táwîq umáyíkaraiye. téta tirááe. ¹⁴ miráitata wemá anó-monoq-wayukarake náápaamma matáipoana áwîqa múte yaútaikayukama yáqtoqma yiwíqmena ánná-naupaqa mó-yikaniye.” téna Áánánáiyatima tiráiyie. ¹⁵ miráimanibo uyátárai-nakoma Ítuma tiráiyie: “emá paá wao. min-náqá ketí mayái-náqíye. kemá wemmá awíkaunaboana anaaékaqa wemá ketí mayaímá kémayena ketáama káqo-kayukagaraq yeráwákáq yabíkáa-kayukawabi Yéqtaaeo-wayukagaraq keráwáqá Ítiráaeo-anna wayukagaraq mó timá-timiniye. ¹⁶ miráinaq kenamááríq wemmá ketíwíkake aú-aíqa ummaa-yátáákáráq mayánîq-qtataaqtaba timá-amenune.” téna Ítuma tiráiyie.

17 miráitana Áánánáiyatima uréna naaúpaq uyábékéna Tóromma ayáámma ánekuyena maará téna tiráiyé: “ketíbâkoma Tóro, uyátárai-naqa Ítuma aapaqá wenamáárîq ekáq abarokáq i-nákómá kemmá timátikaitaq enôpaq kéyune. miráinaa emá keqnáámmá aúramma káonenanama Aokaq-Áágómá epímmá ógiraniye.” téna tiráiyé. 18 páátákáá Tóroni aúrapike kumayuq-yátáákómá akakó aukákitanaraa mikáké wení aúrakoma tágagitana máqte-qtataaqa aónaraiye. miráitana wemá mikáq itó-uma monoq-nómmá pékaiye.

19 anaaékaqa Tóroma aáwaqa kénaitana wenaúgoma akoqnáá uráiyé. miráitana wemá yaímma-kanaama Ítumma wáráa-annate yagaroqtamá Tamáátikatiq máqe-uraiye.

Tóroma Tamáátikati-marupaq máá-kayukama Ítun áama timá yímikaiye.

20 Tóroma páátákáá Ítiráaeo-wayukati anó-monoq-naupaq uréire kéena Ítuni watáama kétima-yimena ‘maamin-náqá Ítuma Áánûqtuni áanikoe’ téna timá yímikaiye. 21 miráimanibo máqte-kayukama wenáama itéta iyánáaq umáreta tirááe: “maamin-náqá wemá Yérútáare-marupaq máeta Ítun-awiqa múte yaútai-kayukama yíkamma ánatatuwewaine. miráumatuwena íbêqa wemá maabáq Tamáátikati-marupaq iráipoana wemá ánnábi yiwíqmenata Yérútáarebaq anó-monoq-wayukaraq wínímma wemá maamin-náqíye.” téta tirááe.

22 miráimanibo Tóroma akoqnáá umá iragáráq-áímmá téna ‘Ítuma keqtaái kúmiq-yataapike kétiwirenataa-naqa wenamáa akoqnáá-naqa máíye’

téna kítitata Tamáátikatiq máa-kayukama yemá iyánáaq umáreta aamá íma tirááe.

²³ ánibo taíbaq-kanaama yáwitata móra-taoqa Ítiráaeo-wayukama mórabi áikuteta aamá téite éta Tóromma ikamí-áímmá tirááe. ²⁴ miráimanibo Tóroma wemmá ikamínón-aimma temmá ítaraiye. miráitata Ítiráaeo-wayukama Tamáátikati-marukaqa kurugóni oqtaráqá wágááwabi nokáamma Tóroma kumínnayabae téta yeráwáqá yabíqtuwe máqe-uráae. ²⁵ móra-nokaamma Tóroni aanábó-wáyúkámá yemá ayáqtááq-annama matéta kámááguq-unakaq kú-mareta mipí Tóromma awíratuweta ánnaraq yabitimá yuwáka-yuwaka kéowana Tóroma kurugóni aaumépaq metátuwena kóuraiye.

Tóroma Yérútáárebaq máqe-uraiye.

²⁶ anaaékaqa Tóroma Yérútááre-marupaq uréna Ítumma wáráa-annate yagaroqtamá máiyaba ákáraimanibo wenáaqa ikatéta ‘maamin-náqá wemá áraimma íma Ítuni wáráa-annabikene’ téta yemá tirááe. ²⁷ miráitana móra-naqa áwíqa Páánabatima Tóromma áwáqnaa umá awíqmena timáyíkarai-wayukaraq uréna Tóroni watáama kétima-yimena Tóroma Tamáátikati-marupaq kéwitana aapaqá Ítuma wemmá watáama timá ámítana wemá Tamáátikati-marupaq Ítuni watáama timá yímikain-aimma timá tága-yimikaiye. ²⁸ miráitana mikáké Tóroma Ítumma wáráa-annate máqten-aukapaq uréire kéena wemá ikatíqa íma éna Ítuma uyátárai-nakoqtaba wení watáama timá yímikaiye. ²⁹ ánibo wemá mirá kéena yaímma Ítiráaeo-wayukama Karíki-aimma ítaraa-kayukati

yúyánámmá mamá iráqôniq inéna kéitata yemá wemmá ikamínônaqtaba abáá urááe. ³⁰ miráitata yaímma Ítuqtaba wenábâqawaaraayuma yeráwáqá min-áímmá Ítátuweta Tóromma awíqmeta Tétáriaq mó ayúwáawana mikáké wemá wení márûpaq Táátiti-marabaq kóuraiye.

³¹ miráitana mi-kánááráqá máqtemma Ítun áama kéitaa-kayukama Yúriabarabi Kááriribarabi Támériabakaraqa máa-kayukama yemá iráqôniq umá máqe-uraae. ááiq-yataaqa íma wáitata yeráwáqá iráqôniq umá máeta Ítun aamá ítaraae. miráitata yemá uyátárai-nakoni aménáápáq máawana Aokaq-Áágómá yepímmá mamá akoqnáá kéitana taíbaq-wayukama móra-iyakaq Ítun anaaé wakááe.

Pítaama Aríra-marupakaraq Yáapa-marupakaraq itó-umakaraiye.

³² Pítaama máqten-aukapaq uréire kéena Áánûqtun áama itáíq-itaiq kéo-kayukama keyimonena móra-taoqa wemá Aríra-marabaq máeta Áánûqtuni aokaq-wáyúkámá yimónanena uráíye. ³³ ánibo mi-márúkáqá móra-naqa máqe-uraimma min-nákóní áwîqa Iníatie. wení aúgoma akoqnááma íma wáitana abapaké kaumo-kárítímáátímá aammá íma kanaaráq uréire éna atípáaraq waguréna matúq-matuq uráíye. ³⁴ ánibo Pítaama min-nákóqtábá tiráíye: “Iníatio, íbêqa emmá Ítuma Káríqtoma emmá mamá kátobamakaiye. emá itó-urewaq ení atípáama mamá arutaa.” téna Pítaa tiráíye. mirá titana min-nákómá páátákáá itó-uraiye. ³⁵ miráitata yaímma aarawaamá Aríra-marabaq-wayukagaraq yaímma Téroni-marabaq máa-kayukagaraq yeráwáqá

aónamma maamin-náqá uréire kéitata máqte-kayukama yirummá waeréta uyátárai-nakoma Ítun anaáé wakááé.

Pítaama Táábitaamma mamá itó-umakaraiye.

³⁶ móra-maruqa Yáapare. mi-márúkáká móra-inimma máqe-uraimma min-íníkón áwîqa Táábitaae. ánibo káqon-awîqa Karíki-aipimma Tókatie téta áwîqa yarááé. min-íníkómá Ítuqtaba itáiq-itaiq kéena wemá káqo-kayukama ôriq umá aáwaqa kéyimena máqte-qtataqa yíwáqnaa uráiyé. ³⁷ mi-kánááráqá min-íníkómá karímá mayéna púitata yaímma-noinimma wení arááq-auma matéta nopí tete umátuweta móra-naupaq yanáá makááé. ³⁸ ánibo Yáapa-maruqa Aríra-marukoni waaqókáká wáitataboata yaímma Ítun áama itáiq-itaiq kéo-kayukama yeráwáqá itáamma maamin-náqá Pítaama Aríra-marupaq máiyé tirááé. miráitata yemá páátákáá kaayaq-nákámá timáyíkáawata yenákámá Pítaamma ko awíqmeta irááye. ³⁹ ánibo Pítaama páátákáá yokaa kéena yenákátê yagaroqtamá uráiyé. mináúpáq itata yemá awíqmeta yanáá-náúpáq utááé. miráitata yaímma keqtoq-nóínímmá naayóbáqá Táábitaama aúwaraikaqa tarôq umá yímikain-unakaqtoma matokéta yeráwáqá ibiqá kéyareta Pítaamma aráátiraae. ⁴⁰ ánibo Pítaama máqtemma aarawaamá timáyíkáitata máápaq kówana wemá araayutaúmmá aténa nunamummá timátuwena waéqma maamin-íníkóní arááq-auma káonena tiráiyé: “Táábitaao, emá itóaao.” téna tiraiye. ánibo min-íníkómá aúramma káonena wemá Pítaamma aónatuwena itó-uma máqe-uraiye.

41 miráitana Pítaama min-ínímmá áwáqnaa umá ayáátoqmena keqtoq-nóínímmá Áánûqtuni óq-aokaq-wayukama yááyarena Tókatimma yímikaiye. 42 miráitana min-áikómá máqtemma Yáapa-aukapaq wéyáwé itata taíbaq-wayukama Ítun áama akoqnaá umá itáíq-itaiq urááe. 43 ánibo Pítaama taíbaq-kanaama Yáapa-marabaq máena móra-naqa áwîqa Tááímonini naaúpaq watúq-watuq uráíye. ánibo min-náqá Tááímonima purumakaakóni aúwaratiraq unáákáqtôyaba yokaa kéema wení mayaiyé.

10

Áánûqtunopake kaqtó-nakoma Koníriatimma watáama timá ámikaiye.

1 móra-naqa Tétaría-marupaq máqe-uraimma min-nákón áwîqa Koníriatie. Koníriatima mórama Arómuq-marukaq tiyááka-wayuka áiyayaan-aaiq-i-wayukati anómma máena yeráwákáq yabíkáitata yeráwáqtábámá Ítariq ánnáe téta tirááe. 2 ánibo maami-Yéqtááéó-náqá Koníriatima wení móra-naoq-wayukagaraq Áánûqtun áama kéitena máqtemma áwáyoq-wayukama yíwáqnaa kéena aati-aatimá wemá Áánûqtukaq nunamummá tíq-tiq uráíye. 3 ánibo móra-taoqa énaikaqa miráuma aabaúgómá karáákáq kumáwitana wemá kaikáá umá tágama aónaitana Áánûqtuni kaqtó-nakoma wenôpaq iréna tiráíye: “Koníriatio.” téna tiráíye. 4 ánibo Koníriati maamin-náqá káonena áaqa kégaitana wená tiráíye: “umaataráána-nako, nóitabawaq kéteno?” téna wemá tiráíye. ánibo Áánûqtuni kaqtó-nakoma tiráíye: “Áánûqtuma ení nunamummá kéitena

óqtamma íma makáa-kayukama yíwáqnaa kéonana minnáyaba Áánûqtu kéitaiye. ⁵ íbêqa emá yaímma-wayukama timáyíkénatawaq Yáapa-marupaq uréta móra-nakoni áwíqa Tááiímonie. káqon-awiqa Pítaae. wemmá awíqmeta yero. ⁶ min-náqá Tááiímoni Pítaa wemá móra káqo-Taaimonima purumakaakóni aúwaratiraq unáákáqtôma yokaa kée-nakoni naaúpaq únókóni áwabaq máíye.” téna tiráíye. ⁷⁻⁸ ániibo Áánûqtuni kaqtó-nakoma Koníriatimma mirá timámíqtuwena kóuraiye. Koníriatima wení naaúpaqa kaayaqá mayaímá kémayaayanakarataragaq káqomma móra-naqa áái-q-i-wayukabike Áánûqtun áama itáíq-itaiq i-nákáráq mi-káúmómá timáyikaitata yeráwáqá Yáapa-marupaq urááe. ⁹ óq-aabayanapimma yemá maréta Yáapa-marukoni waaqókáq kéowana min-náqá Pítaama naakóni ámûraaq aagai-márúkáq umáena nunamummá kítitana wágáama aabaúgómá aáwaqa naí-kánáá uráíye. ¹⁰ miráitana Pítaamma áama yaitana aáwaqa nánéna itata yemá aáwaqa yokaa kéowana Pítaama móra-yataaqa kaikáá umá aónaraiye. ¹¹ kaikáá umá aabayákómá agaro umágitana mórama miráuma anó-tabaraaberaa-qtataakoni kaayaqte-kaayaqte-aqtoraq móra-yataakoma yáqtokaitana marabí kukáitana aónaraiye. ¹² miráitana mitábaráábégóni arupimmá máqtemma abááq-wáí-wáámmá iraaakabayaanábi numagaráqá mipímmá ógikaiye. ¹³ mórama aagómá maará téna Pítaama timá ámikaiye: “Pítaao, emá iré maami-kámmá ikámma naao.” téna tiráíye. ¹⁴ miráimanibo Pítaama tiráíye: “aaqáo ímiye. uyátáraana-nako, maami-kámmá ketáái aúmatan-aiqtaba Ítiráaeo-wayukama

ketáá íma kénauatae.” téna tiráiyee. ¹⁵ ókaraq aagómá keqnáámmá tiráiyee; “emá ‘aaqáo táiyataare’ ítiyo. Áánûqtuma mi-kámmá nai-yátááré téna tarôq uráinaama emá aammá aúmatan-aaware té ítiyo.” téna tiráiyee. ¹⁶ ánibo maami-qtátáákómá kaumobáq abarokáq uréna yauwéqma aabayápáq kóuraiye.

¹⁷ ánibo Pítaa wemá máena maami-qtátááqá kaikáá umá aónai-qtataaqtabama taíbaq-auyanamma ítaraiye. miráitata maami-káyúkámá Koníriati timáyíkáitata ye-káyúkámá yeráwáqá yaímma-wayukama ítama aónaawata Tááímonini naammá yiráátewata yeráwáqá Tááímonini márûq-kurugoni oqtaráq ko máqe-uraae. ¹⁸ ánibo yeráwáqá anókaq ááyama ítama aónaraae: “móra-naqa áwîqa Tááímoni Pítaama keráwáqtê máiyoo?” téta yeráwáqá tirááe. ¹⁹ miráimanibo Pítaa wemá paá máena maami-qtátááqá kaikáá umá aónai-qtataaqtaba aúyánámmá kéitaitana Áánûqtuni Aokaq-Áágómá tiráiyee: “Pítaao, kaumo-wáyúkámá emmá abáá kéoe. ²⁰ emá itó-urewaq yokaa uré kégume yeráwáqtê waao. emá íma netuq-áúyánámmá itaao. maami-káyúkámá kemá timáyikaunata irááe.” téna Áánûqtuni Aokaq-Áágómá tiráiyee. ²¹ ánibo Pítaa wemá kukéna timá yímikaiye: “keráwáqá abáá-o-naqa minná kemíbo nôraq itaráq keráwáqá ketôpaqa kéyeo?” téna Pítaa tiráiyee. ²² ánibo yeráwáqá tirááe: “móra-naqa Arómuq-marupake ááiq-i-wayukati anómma kawáá-nákómá Koníriati wemá timátikaitata keyunatae. ánibo maamin-náqá Koníriati wemá Áánûqtun áama itáíq-itaiq kéitata weqtabá Ítiráaeo-wayukama

yeráwáqá yimuqá kémaraae. miráitana mórana Áánûqtuni kaqtó-nakoma eqtábá timá ámitana wemá enóyaupiken-aimma itánéna kéiyé.” téta yeráwáqá tirááe.

²³ miráitana Pítaama mi-káyúkámá yiwíqma yíkáitata wetê watúwáawana aabáyaa-aabayaanaapimma Pítaagaraq yaímma Yáapa-marupaq Áánûqtun áama itáíq-itaiq kéo-kayukagaraq mi-káyúkátê yagaroqtamá kóuraae. ²⁴ ánibo aapaqá móra-nokaamma ko watuwéta óq-aabayaanaapimma yeráwáqá Tétária-marukaq ko yarááe. miráitana Koníriatima wení aanábó-wáyúkátê yiwíqma wení naaúpaq áíkuteta yiwé urááe. ²⁵ ánibo Pítaa Koníriatini naaúpaq uyáberanena kéitana Koníriatima awáutena amuqá makáiyé. ²⁶ miráimanibo Pítaama Koníriatimma mamá itó-umakatuwena tiráiyé: “Koníriatio, emá itóaa. kemá kegáráqá emô ónnaiq umá maa-marábí-náqúne.” téna Pítaama tiráiyé. ²⁷ ánibo Pítaama wetê watáama titéta mi-náúpáq uténa aónaimma netuqyaa-káyúkámá áíkuma mi-náúpáqá máqe-uraawana aónaraiye. ²⁸ ánibo Pítaa maará téna mi-káyúkámá timá yímikaiye: “ketáámá Ítiráaeo-wayukama íma káqo-kayukate yagaroqtamá kémayunataama keráwáqá ítaraae. miráimanibo Áánûqtuma kemmá timá-timena ‘móra-nakoqtaba táí-naqiye ítiyo’ téna Áánûqtu tiráiyé. ²⁹ miráitaq kemá íma keráwáqtí táama aratéq ‘aaqáo’ ítiraunamanibo kemá paá keráwáqtí táama itéq keráwáqtôpaq iráune. ánibo íbêqa keráwáqá ítama káonaune. keráwáqá nôraq itarác kemmá táayaawaraq keráwáqtôpaq iráúnô?” téna Pítaa

tiráiye.

³⁰ ánibo Koníriatima tiráiyē: “kekáq móra-yataaqa pááq uráimma íbêqa kaumo-kánáámá kényawiye. mi táoqa nunamummá-tí-kánááráqá aabaúgómá karáákáq kégumitaq ketí naaúpaq máeq nunamummá kêtunana páátákáá móra-nakoma ketimakaq yama itó-uraiye. ánibo min-nákóní unáákáqtōrakemma tágama wayá-tábáráábéráá uráiyē. ³¹ miráitana min-nákómá maará-tiraiye. ‘Koníriatio, Áánûqtuma ení nunamummá kéitena emá óqtamma íma makáa-kayukama yíwáqnaa kéonana minnáyaba Áánûqtuma kéitaiye. ³² miráinaa emá íbêqa yaímma-wayukama timáyikénatawaq Yáapa-marupaq uré móra-nakoni áwîqa Tááímonie. káqon-awiqa Pítaae. ánibo min-nákómá káqo-Taaimonite purumakaakóní aúwaratiraq yokaa kée-nakoni naaúpaq únókóní áwábaq máiyē.’ téna min-nákómá tiráiyē. ³³ miráitaq kemá páátákáá yaímma-wayukama timáyikaunata emmá koma awiráawaa íráqōniq umá kéyenaqtaa ketáámá yagaroqtamá áikuma Áánûqtun aúrakaqa uyátárai-nakoma emmá watáama timámîn-aimma keqtáá timá tímînaqtaa itánúnatae.” téna Koníriati tiráiyē.

Koníriatini naaúpaqa Pítaama watáama tiráiyē.

³⁴ Pítaama áaimma átáma watáama tiráiyē: “árainma kemá káonaune. waayúkama máqten-aukapake yemmá máqtemma Áánûqtuma mimóráiq kéumayikaiye. ³⁵ máqte-kayukama náayuwabi Áánûqtun-aaqa ikatéta wenaúrakaqa arupú-aaimma tarôq oyúma yemmá Áánûqtu kéyiwiraiye. ³⁶ Áánûqtuni átê-wataama yukáimma minná

Îtu Káriqtoma kêtitana keqtaámá kaayoné-
 yátááqá kêtimiqtaama máqte-marabi-kayukati
 anómma uyátárai-nare. maamin-áímmá áqa
 keráwáqá Ítaraane. ³⁷ Yóáanema áaimma átáma
 wení wataáma kétena Káárirí-marupaq nommá
 péqyikarena Ítuma wení wataáma tiráin-aikoma
 máqtemma Yúría-aukapaq wéyáwé uráíye. ³⁸ Ítuma
 Náátárêtibake-naqa wekáq Áánûqtuma wení Aokaq-
 Áágáráq wení náápaakaraq ámikaiye. Áánûqtuma
 wetê máitanaboana máqten-aukapaq uréire
 kéena waayúkama Tááqtaani aménáápáq máa-
 kayukama mamá íráqôniq umáyíkaraiye. maamin-
 áíqtábágáráq keráwáqá Ítaraae. ³⁹ miráitaqtaa
 ketáámá máqtemma Ítiráaeo-wayukabimma máqten-
 aukapakaraq Yérútáárebakaraq Ítuma máqte-qtataariq
 uráiqtaba kêtima-yimunatae. yeráwáqá Ítumma
 kaapaq-yátáq ikámôwana pukáíye. ⁴⁰ miráimanibo
 min-náqá pukáipike kaumo-kánáámá yáwitana
 Áánûqtuma wemmá mamá abarokáq itó-
 umakaraiye. ⁴¹ máqtemma Ítiráaeo-wayukama
 wemmá íma aónaraae. ímiye. wemá pukáipike
 itó-itaqtaa ketáámá wení wataáma timáetaa uréire
 ónúinna-wayukataama Áánûqtuma keqtaá awaaméqá
 umátikenataa tiwíkai-kayukama wemmá káoneqtaa
 wetê aáwaqa naráunatae. ⁴² miráitana wemá
 akoqnáá-aimma téna ‘maamin-áímmá máqte-
 kayukama maará téraq mó timá-yimero’ tiráíye.
 ‘Áánûqtu Ítumma náápaamma aména yúareta
 paá máiya-kayukagaraq pukáa-kayukagaraq wemá
 yetí yaináí-náqá máíye tero’ tiráíye. ⁴³ miráitata
 naayóbáqá Áánûqtuni amuné-wáyúkámá agatáan-

aikoma maará-uraiye. ‘máqtemma náayuwabi wekáq itáíq-itaiq íya-kayukama wení akoqñáán-awikake yeráwáqtí kúmiq-yataaqa mamá paábaq yuwéna Áánûqtuma awikátuwaniye.’ téta agatááne.” téna Pítaama tiráiyé.

Íma Ítíráaeo-wayukamibo káqo-kayukama Áánûqtuni Aokaq-Áámá matááe.

⁴⁴ Pítaa wemá maamin-áímmá máena kítitana Áánûqtuni Aokaq-Áágómá maamin-áímmá itáa-kayukabi kukáiyé. ⁴⁵ miráitata yaímma Ítíráaeo-wayukama Ítuma yiwíkai-kayukama Pítaagaraq yagaroqtamá Yáapa-marupake iráa-kayukama yeráwáqá maami-qtátááqá káoneta maará-tiraae: “maami-káyúkámá yeráwáqá íma Ítíráaeo-wayukama máamanibo Áánûqtuma Aokaq-Áámá paá kéyimiye.” téta yeráwáqá tirááe. ⁴⁶ miráitata yeráwáqá itáamma maami-káyúkámá óq-ain oq-aipike aamá kétena Áánûqtun-awiqa múte kéyauyowana Pítaa wemá tiráiyé: ⁴⁷ “ketááráá yemá Aokaq-Áámá kémayaapoata nommá peraíyábámá náawaq kanaaráq yemmá aammá aúnikaniyo? ⁴⁸ keráwáqá yokaa kéeraq Ítun-awikaq monoq-nómmá péráaro.” kítitata yemá Pítaamma yáqtóráawana yeráwáqtê yaímma-kanaama yagaroqtamá máqe-uraiye.

11

Pítaani mayaígón áaimma Yérútáárebaq Ítun áama itáa-kayukaraq timá yímikaae.

1 ániibo yaímma Yéqtaaeo-wayukama Áánûqtun áama máyáan-aimma máqtemma timáyíkarai-wayukama yeqtíbâqawaayugaraq Yúríabaq máeyuma mi-kátáámá ítaraae. 2 miráimanibo yaímma Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá yúma karéta Ítuni anaaé wáráa-kayukati awaaméqá matáa-kayukama yeráwáqá akoqnáa-aimma téta Pítaamma awáágúraae. 3 ániibo yeráwáqá maará téta tiráae: “emá Yéqtaaeo-wayukama íma ketáágáráq yagaroqtamá máe-kayukati naaúpaqa máqeurannama yemá yúma kárataa-kayukate aáwaqa naráane. 4 miráitana Pítaa wemá áaimma átáma nôrawabi urái-qtataaqtaba kétima-yimena maará téna tiráiyee:

5 “kema Yáapa-marupaq máeq nunamummá kéteq móra-yataaqa kaikáa umá aónáúnana aabayámmá agaro kéitana mórama tabarááberaa-qatataakoma wení kaayaqté-kaayaqte-aqtoraq móra-yataakoma yáqtokaitana marabí ketimakaq kukáiyee. 6 miráitaq kemá mi-tábáráábébi aónáunama taíbaq waíwáámmá irakabayaakáa-kákógáráq abááq-númágógáráq mipí ógikaiyee. 7 miráitana móraaikoma maará téna tiráiyee. ‘Pítaao, emá maamikámmá yaímma ikámma agamá naao.’ téna tiráimanibo 8 kemá maará-tiraune. ‘aaqáo ímiyee. uyátáraana-nako, aúmatan-aiqtaba íarutai-kamma kemá aati-aatimá íma kénaune.’ téq tiráune. 9 ániibo móragaraq aabayápáké móra watáagoma tiráiyee. ‘emá íma aaqáo táí-yataare ítiyo. maami-kámmá Áánuqtuma nai-yátáaré téna tarôq uráinaama aammá aúmatan-aaware té ítiyo.’ tiráiyee. 10 miráitana maami-qtátáákómá kaumobáq pááq uréna maami-

tábaráábégómá yauwéqma aabayápáq utáiyē.
¹¹ ánibo kaumo-wáyúkámá Tétaría-marupake
 Koníriatima timáyíkáitata ye-káyúkámá yeráwáqá
 naammá kéwauna-nakoni waaqókáq ya máqe-uraae.
¹² miráitana Áánûqtuni Aokaq-Áágómá tiráiyē.
 ‘emá Ítiráaeo-wayukati yáaiqtaba aúyánámmá íma
 ité paá yeráwáqtê waao.’ titaq kéunata yaímma
 tibâqawaayuma miráuma abapaké móra-wayukama
 yeráwáqá ketê yagaróqtamá yewaqtaa Koníriatini
 naaúpaq Tétaría-marabaq uráunatae. ¹³ ánibo
 Koníriati wemá tiráiyē naayóbáqá Áánûqtuni
 kaqtó-nakoma wení naaúpaq iréna timá ámikaiyē.
 ‘yaímma-wayukama timáyíkénatawaq yeráwáqá
 Yáapa-marupaq urétawaq móra-naqa wení áwîq-
 uramma Tááímoni Pítaa wemmá koma awíqmeta
 yero. ¹⁴ maamin-náqá Pítaa wemá iréna wení
 watáama kétena Áánûqtuma emmá ení móra-
 naoq-wayukama yauwéqma tiwiránîn-aimma máma
 timá-timiniyē.’ téna Áánûqtuni kaqtó-nakoma
 tiráiyē. Koníriatimma wemá timá ámikaiyē.
¹⁵ miráitaq kemá áaimma átáma Áánûqtun áama
 tén-ááqa mikáq Áánûqtuni Aokaq-Áágómá yekáq
 kukáimma miráuma áqnáabaqa keqtááráq kukáiniq
 uráiyē. ¹⁶ miráitaq kemá uyátárai-nakoma tiráin-
 aimma taákaq uráune. ‘Yóáanema wemá no-
 núrápí péqtikaraiipoana anaaékaqa keráwáqá
 Aokaq-Áágómá péqtikaniyē.’ téna wemá tiráiyē.
¹⁷ miráitaqtaa naayóbáqá ketáámá Ítuma keqtáá
 yauwéqma tiwiránîn-nakoqtaba itáíq-itaiq kéunanata
 akoqnááma tímikainiqtaa umá maamin-ákóqnáámá
 Áánûqtu yeráwáqá yímikaiyē. miráitaq kemá paá-

naqa máeq yetí aammá íma aúkaune. maami-qtátááqtábá Áánûqtuma íma timá yáqtorakanune.” téna Pítaama tiráíye. ¹⁸ ánibo mi-káyúkámá Pítaama tin-áímmá kéiteta yeráwáqá Áánuqtuma yimuqá kémaraketa maará-tiraa: “árainma íbêqa Áánûqtuma Yéqtaaeo-wayukabima aammá awíqyikaitata yeráwáqá táí-yataakoma yinaaépariq éta matúq-matuq máí-auwaraima mayánóe.” téta yeráwáqá tirááe.

Áátioki-marabaq áíkuta-kayukama íráqô-mayai matááe.

¹⁹ naayóbáqá Tíbenimma ikámôwana pukáikanaaraq yaímma-wayukama Ítun áama kéwareta watáama Áánûqtuqtaba kéita-kayukama yíkamineta owata yeráwáqá péqmareta yaímma-wayukama Pinítiabakaraq Tááíparati-marabakaraq Áátioki-marabakaraq urááe. miráimanibo yeráwáqá Ítiráeowayukaraq yenamáa áiqma Áánûqtun áama timá yímikaae. ²⁰ ánibo yaímma átê-wataama Ítuqtaba Ítaraa-kayukama péqmareta Tááíparatikaraq Tairíniq uráa-kayukama yeráwáqá Áátioki-marabaq uréta átê-wataama Ítuqtaba káqon-anna-wayukagaraq timá yímikaae. ²¹ miráitana Áánûqtuma wení akoqnáama kéyimitata taígani Yéqtaaeo-kayukama táí-yaaimma yuwéta Ítuni anaaé kéwareta uyátárai-nakon-aama Ítaraae.

²² miráitana maamin-áíková Yéqtaaeowayukayaba máqtemma Yérútááre-aukapaq wéyáwé itaqtaa yeráwáqá kéiteta Páánabatimma Áátioki-marabaq timákáawana uráíye. ²³ Páánabati

wemá Áátioki-marukaq uréna maami-káyúkámá Áánúqtuma íraqôniq umáyímkai-kayukama kéyimonena wemá amuqá kémarena maará téna timá yímkaiye: “keráwáqá máqtemma móra-tuyanakaq maéraq uyátárai-nakoma Ítuni anaaé waqmá wenáama ítáaro.” téna tiráiyé. ²⁴ miráitana Páánabati wemá íraqôniq umá itáíq-itaiq kéitana Áánúqtuni Aokaq-Áágómá wepí ógikaitana mi-kánááráqá taíbaq-wayukama yirummá kámeta uyátárai-nakoma Ítukaq itáíq-itaiq urááe.

²⁵ ánibo Páánabati Táátiti-marabaq Tóromma abáá-inena uráiyé. ²⁶ miráitana Páánabati wemá Tóromma awíqmeta yenákámá yauwéqma Áátioki-marabaq móra-karitimaatima ko máqe-uraaye. ánibo yenákámá Ítumma wáráa-kayukama móra-iyakaq taíganimma kétima-yimeyata kéitaa-kayukayabama áqnáabariq umá “Káríqton-annae” téta yiwíqá yarááe. ²⁷ mi-kánááráqá yaímma Áánúqtuni amuné-wáyúkámá Yérútáárebakemma Áátioki-marabaq kukááe. ²⁸ miráitana yaímma Áánúqtuni amuné-wáyúkábíkémá móra-naqa áwîqa Áágabaati wemmá Aokaq-Áágómá timá ámitana tiráiyé: “máqte-marabaqa aáwaqa íma wáinata anómma aayawaamá yánóe.” téna tiráiyé. (ánibo móra-naqa áwîqa Karótiati wemá anó-kawaa-naqa máena Arómuq yabíkái-kanaaraqá maamin-ááyáwáámá pááq uráiyé.) ²⁹ miráitata yaímma Áátioki-marabaq Ítukaq itáíq-itaiq kéo-kayukama yeráwáqá Yúríbaq yeráwáqti yíbâqawaayuma yimínéta urááe. ³⁰ miráumatuweta mi-yímí-yátááqá Páánabatiyaa

Tóroti iyáápi marááyata maméta Yúríabaq anó-monoq-wayukaraq urááye.

12

Érôtima Yêmitimma ikámma kúpuyena Pítaamma ánná umákaraiye.

¹ mi-kánááráqá kínima Érôtima yaímma Ítumma wáráa-kayukama móra-iyakaq yíkamitata pukááe. ² miráitana Érôtima wení ááiq-i-wayukama timáyíkáitata yeráwáqá Yêmitima Yóáanemma ábâkomma yáqtoqma tokóru-yakaa-punapo ikámôwana pukáíye. ³ miráitata Yúríawayukama yemá minná káoneta yeráwáqá yimuqá kémaraawana Érôtima óqa wení ááiq-i-wayukama timáyíkáitata yemá Pítaamma yáqtokaae. ániibo mi-kánááráqá wemá mirá kéitata Yúríabaq-wayukama yammá íma iqtoraí-kánááráqá yeráwáqtí kótámakikanaaraqá anón-aawaqa agamá nai-kánááráqá mirá urááe. ⁴ miráitata mi-kánááráqá yeráwáqá Pítaamma yáqtoqma ánná-naupaq ákátuwena kaayaqté-kaayaqte ááiq-i-wayukati iyáápi máráitata kawáá urááe. mi kaayaqté-kaayaqte-anna-i-wayukama miráuma kaayaqté-kaayaqte-i-wayukama yiwíqma-yiwíqma urááe. miráitana Érôtima aúyánámmá ítaraiye: “maami Ítíráaeo-wayukati kótámaki-kanaama ánatainatama Pítaamma awíqma máqte-kayukati yúbáq aamá ítama yainánúne.” téna Érôtima tiráíye. ⁵ miráitana Pítaama ánná-naupaq ákaraae. miráimanibo Ítumma wáráa-kayukama móra-iyakaq yeráwáqá akoqnáá umá nunamummá téta Áánûtuqtaba áwáqnaa íkáae téta tirááe.

Áánûqtuni kaqtó-nakoma ánná-naupake Pítaamma paábaq mamá ayúbákaraiye.

⁶ Érótima Pítaamma aabi mayakánéna i-nókáámmá Pítaama kaayaq í-nákátí aúkáapi aúmá watáiyé. yemá Pítaamma kaayaqá akoqnáá-annanapo (téini-annarake) kúyakaraae. miráitata yaímma-i-wayukama ánná-nakoni oqtaráq yabíqtuweta máqe-uraae. ⁷ páátákáá mórama uyátárai-nakoni kaqtó-nakoma Áánûqtunopake kúmítana mi-náupáqá wení tágama-yataakoma ókóráá kamá tágariye. anibo mi-káqtó-nákómá Pítaani ábûkaq ikámma awáutúrena tiráiyé: “emá páátákáá itóaao.” téna kétitana Pítaani ayáápike kaayaq-ánnágórátá yaráqmeta kuturááye. ⁸ anibo Áánûqtuni kaqtó-nakoma tiráiyé: “Pítaao, emá páátákáá ení aítauq-anaamma kégubere ení ámûrannama mamá uwo.” tená timá ámitana Pítaama miráumatuwaitana Áánûqtuni kaqtó-nakoma tiráiyé: “ení kúberai-unamma kémaye ketinaae waraao.” téna tiráiyé. ⁹ miráitana Pítaama mi-námmá yuwéna Áánûqtuni kaqtó-nakoni anaaé waqména uráiyé. Pítaama íma ítama aruténa kaináq káonaunaa timmá abarokáq kéwena aónaraiye. ¹⁰ anibo yenákámá maréta kaayaq-óqtaráq yabíqtuweta máen-i-wayukama kumátámaqtuweta uyátá-maqma akoqnáá-oqtaraq kumóyana akoqnáá umá aúyaqmakaan-oqtagoma wenamááríq íguraiye. miráitata yenákámá móra-apaq urááye. maré kéoyana mikáké Áánûqtuni kaqtó-nakoma páátákáá Pítaamma ayuwéna kóuraiye.

¹¹ miráitana Pítaama wemá mikáq ítáimma kaimmá íma aónarenaboana wé tiráiyé: “árimma

íbêqa Áánûqtuma wení kaqtó-naqa timákáitana wemá Êrôtini ayáápikekaraq Ítiráaeo-wayukama nôrawabi ónáae teq-qtátáápíkémhá kemhá mamá paá umátikaiye.” téna Pítaama tiráíye.

¹² ánibo Pítaama maami-qtátááqtabá aúyánámmá ítama ánatatuwena wemá móra-inimma Máriaama Yóáanema káqon-awiqa Mááki wení anóani naaúpaq uráíye. ánibo min-náúpáqá taíbaq-wayukama álkuma máeta nunamummá kéteta máqe-uraae. ¹³ ánibo Pítaama oqtaráq pagé-page kétitana mórama mayái-ínímmá Aróta wemá Máriaamma áwáqnaa umá mayaímá kémayain-inikoma oqtamá íyakanena uráíye. ¹⁴ ánibo min-íníkmá wemá Pítaan-aama kéitena wemá amuqá ôriq umá kémarena wemá min-óqtámá íma íyakaraiye. wemá paá yauwéqma naaúpaq uyaaté uréna máqte-kayukama timáyimena tiráíye: “maamin-náqá Pítaama máápaq ya máíye.” téna tiráíye. ¹⁵ ánibo mi-káyúkámá yeráwáqá máqtemma tirááe: “negi-íní-móne. emá kaaqaari kéténe.” téta yeráwáqá kétéwana min-íníkmá akoqnáá umá árain-aimma kétitata yemá ókaraq tirááe: “Pítaani amakómá ya marániye.” téta tirááe. ¹⁶ miráimanibo Pítaama oqtaráq paá máena pagé-page tiráíye. miráitata yemá oqtamá íteta Pítaamma aónatuweta yemá iyánáaq urááe. ¹⁷ ánibo Pítaama wení ayáámma múte káruraitata yemá káoneta aamá móragaraq íma tirááe. miráitana Pítaama wemmá ánná-naupake uyátárai-naqa Áánûqtuni kaqtó-nakoma mamá paábaq ayúwáin-aimma kétima-yimena tiraiye: “keráwáqá maamin-áímmá Yêmitigaraq tébakaq kêtíbbáqawaayuma timá yíméro.” téna wemá timátuwena iyuwéna móra-

aukapaq kóuraiye.

¹⁸ anaaékaqa aabáyaanapimma i-wáyúkámá anómma ikatíq kéeta yeráwáqá maará-tiraae: “Pítaama náakaraq máiyó?” téta yemá tirááe. ¹⁹ miráitana Érôtima yaímma-wayukama timáyíkáitata Pítaamma abáá-omanibo yemá íma wemmá aónaraae. miráitana ááiq-i-wayukama yeráwáqá máqtemma Pítaakaq kawáá umátuwe máqeon-i-wayukama yíkamiyaba Érôtima tiráiyé.

miráitana anaaékaqa Érôtima wemá Tétaría-marabaq ko máqe-uraiye.

Érôtima pukuráiyé.

²⁰ Érôtima Tááyabaq-wayukagaraq Tááíranapaq-wayukagaraq aamá yiwáágúraiye. miráitata mikáyúkámá yeráwáqá mórabi yorupamá Érôtimma aónaneta urááe. ánibo áqnáabaqa yeráwáqá kínima Érôtini naaúpaq yabíkái-kawaa-nakon áwíqa Paráátatae. wekáq min-áímmá yemá timáméwana wemá Érôtimma timá ámitana anón-anon-aimma mamá paá umákaraiye. miráimanibo yeráwáqtí aáwaqa Érôtimma yabíkáin-aukapake meyáníq kéetapoata mirá-uraae.

²¹ móra-kanaama maréna Érôtima kínin-unakaqtoma umátorena wení kínin-abiqtatararaq máena máqte-kayukama akoqnáá-aimma timá yímikaiye. ²² miráitana máqte-kayukama yemá anókaq ááyama tirááe: “maamin-náqá wemá waayúkagoraan-aimma íma kétéibo Áánûqturaan-aimma kétéiyé.” téta yemá anókaq ááyama tirááe. ²³ miráimanibo min-áímmá ítarena wemá Áánûqtukaq íma yaagumá káonaitanaboana páátákáá mórana uyátárai-nakoni

kaqtó-nakoma Áánûqtunopake kukéna Érôtimma ikákaiye. miráitana Érôtima pukáitana marikómá narááe.

²⁴ miraimanibo Áánûqtun áagoma akoqnáá umá máqte-marabaq wéyáwé umá anóniq uráiyé.

²⁵ ánibo Páánabaatiyaa Tóroma yenákátí mayaímá Yérútááre-marupaq mamá ánatatuweta yenákámá Yóáanema káqon-awiqa Máákima awíqmeta yenákáqtê Áátioki-marabaq yauwéqma kóuraaye.

13

Páánabatiyaa Tórama timáyíkáawata Áánûtuqtaba waayúkarraq mó-tima-yimikaaye.

¹ Áátioki-marukaqa Ítun-aama ítáa-kayukama áikutaae. yepímmá yaímma Áánûqtuni yirááqti-wayukama amuné-wáyúkágáráq máqe-uraamma yeráwáqtí yíwíqa Páánabatie. Tímionie. wení káqon-awiqa Abuqtákóé. káqomma Arútiama Tairíni-marukake-nakaraq Máánéoma Érôtini ábârawaaogaraq Tórogarare. ² mi-kánááráqá Ítun-anna-wáyúkámá yemá aáwaqa aweté-ureta nunamummá tirááe. ánibo Áánûqtuni Aokaq-Áágómá tiráiyé: “keráwáqá Páánabatiyaa Tóroma aokaq timáyikaiyata mayaígáae téq yááyaraa-mayaima mayáatao.” téna tiráiyé. ³ yemá aáwaqa awéta-ureta maamin-nákámá Páánabatiyaa Tóroti yineq iyáámma kéyinekuyeta nunamummá timáyikaayata mi-máyáíráq kóuraaye. Páánabatiyaa Tóroma Táíparatiq átê-wataama tiráiyé.

⁴ ánibo min-nákámá Áánûqtuni Aokaq-Áágómá timáyíkáitata Terútia-marabaq kukááye.

mikákémmá únópí-káárébí utéta móra-maruqa Táíparati únókóni kebóqyáa-marupaq urááye. ⁵ ánibo yenákámá maréta Tááramibaq Táíparati-marupaq uréta Ítiráaeo-wayukati monoq-náúpq Áánûqtuni átê-wataama mó-tima-yimikaaye. miráitana Yóáane Máákima mayáimá mataíye.

⁶ miráitata yeráwáqá Táíparati-marupaq uréire umátuweta Páábotiq urááe. ánibo mi-márúkáqá mórama Ítiráaeo-annabike-naqa máena awéqa téna máqteniq i-nákómá wenáwîqa Baa-Îtue. wení káqon-awîqa Karíki-aipimma Érimatie. ⁷ miráitana Érimatima wemá anó-kamaani-naqa áwîqa Tégíá-Póruma wení aanábó-náqíye. ánibo min-ánó-káwáá-náqá Tégíá-Póruma wemá aá Ítarai-naqíye. Áánûqtun áama itánénaboana Páánabatiyaa Tóroma wení naaúpaq yááyaitata yenákámá irááye. ⁸ miráimanibo maamin awéqa tîn-náqá Érimatima wenáaiyabama íma yíkaraiye. miráitana Érimatima anó-kawaa-nakoni aúyánámmá mamá táwîq kéonana maami-kááyáq-nákátí watáama íma ítama arutáikae téna mirá-uraiye. ⁹ ánibo Tóroqtabama yaímma-taoqa Póroma téta tirááe. miráitana wepímmá Aokaq-Áágómá ógikaitana wemá maamin-náqá Érimatini aúrapi karákéna tiráíye: ¹⁰ “emá Tááqtaan-araaqa máane. emá máqtemma íraqô-qtataakoma mamá táwîq kée. namuro-náqá máane. emá táí-yataariq é epímmá makatí-ááímmá ógikaiye. kaaqaari-áímmá kéte uyátárai-nakoni aammá mamá táwîq kéone. ¹¹ íbêqa uyátárai-nakoma emmá ikamíniye. enaúramma kumayuqá auráina móragaraq máqte-qtataaqa yaímma-kanaaraqa íma aónanone.” téna

Póroma kítitana páátákáá konnákóráá-qtátáákómá Érimatini aúramma yawááq-umatuwaitana wemá aammá íaonena paábaq uréire kéena waayúkama ayáákaq yáqtoketa aamá arááti-wayukayaba yibáá uráíye. ¹² miráitana anó-kawaa-nakoma maami-qtátááqá Érimatini aúramma karopágitana káonena uyátárai-nakoni akoqnááyaba iyánáaq umárena Ítuqtaba itáíq-itaiq uráíye.

Páánabatiyaa Póroma Áátioki-aukapaqa Patíriamarabaq mayáimá matááye.

¹³ ánibo Póroqaraq yaímma wení aanábó-wáyúkagárq yeráwáqá Pááboti-maruqa yuwéta únópí-káárébi maréta Pégaabaq Paapíriya-marabaq urááe. miráitana mikáké Yóáane Máákima wemá iyuwéna yauwéqma Yérútáárebaq kóuraiye. ¹⁴ miráitata yeráwáqá Pégaabaq yuwéta Áátiokimarabaq Patíriabaq urááe. ánibo Tabaati-yúpáámá yeráwáqá Ítiráaeo-wayukati monoq-náúpáq uréta yeráwáqté yagaroqtamá maraq máqeuraae. ¹⁵ ánibo anó-monoq-wayukama yeráwáqá agamatá-kánnáábiké Mótetini ámáan-aikaraq yaímma Áánûqtuni amuné-wáyúkámá agatáan-aikaraq yeráwáqá yoráuma ítátuweta anaaékaqa anó-monoq-wayukama yeráwáqá aamá yúwáawana Póroyaa Páánabatikaq keyitata yeráwáqá maarátiraae; “ketíbâqawaayuo, keráwáqá yaímma íráqônîq í-áímmá matokéqa keráwáqá maami-káyúkámá timá yíméro.” téta tirááe. ¹⁶ ánibo Póro wemá itó-uma ayáámma múte kéyauyena tiráíye:

“keráwáqá Ítiráaeo-anna-wayukao, yaímma káqo-kayukama Yéqtaaeo-wayukama Áánûqtukaq

nunamummá kéte-kayukama keráwáqá itáaro.
 17 wenamáa Áánûqtukaq Ítiráaeo-wayukama
 nunamummá tirááne. wemá ketáái títaubikomma
 yiwíkaine. wemá pááq umáyíkaraitataboata Ítiráaeo-
 wayukama Íqtîbibaqa máetama akoqnaá umá pááq
 urááe. ániibo wení anón-akoqnaanapo Íqtîbibake
 yemmá yiwíkaine. 18 ániibo yeráwáqá kaaqmáapaqa
 waayúka íma máa-marabaqa kaayaq-wáyúká áiyayaa
 tiyááka-karitimaatigoni (40) arupimmá Áánûqtuma
 íraqôniq umá yíwáqnaa uráíye. 19 min-áúkápáqá
 Kéinabaqa abapaké kaayaqá anó-marukaq máa-
 kayukama Áánûqtuma mamá táwîq umáyikena
 yíkamma ánatatuwena yeráwáqtí maramá Áánûqtu
 mamá Ítiráaeo-wayukama yímikaine. 20 ániibo
 mi-márábáqá Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá
 netuqyaamá taígani-karitimaatima (450) máqe-
 uraae. anaaékaqa yaináí-wáyúkámá yíkáraawata
 yeqtí kawáá-wáyúkámá máqeta mórama Áánûqtuni
 amuné-náqá Táámuyoni kanaaráq iráíye. 21 ániibo
 mi-kánáaráqá Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá mórama
 yeráwáqtí anó-kawaa-naqa (kínima) máikaae téta
 Áánûqtuma ítama aónaawana Áánûqtu wemá
 móra-naqa Tóroma Kítimma áanikomma awîqma
 yímikaitana wemá yeráwákáqá kaayaq-wáyúká
 áiyayaa tiyááka-karitimaatigoni (40) arupimmá
 yeráwákáq yabíkáiye. 22 ániibo Áánûqtuma min-
 náqá Tóroma kéwatuwena wení anónnáma móra-
 naqa áwîqa Tébitima Yétimma áanikomma awîqma
 Ítiráaeo-wayukati yabí-í-náqá (kínima) tarôq
 umákaraiye. Tébitiqtaba maará téna waayúkama
 timá yímikaiye. Tébitima Yétimma áanikomma

káonaunana ketíyakoma íráqôniq kéiyē. miráipoana wemá kanaaráq kemô tenna-máyáímá mayániye.' téna Áánuqtu tiráiyē. ²³ miráitana naayóbáqá Áánûqtuma timá akoqnáá uráine. 'anaaékaqa Tébitin-annabike móra-naqa abarokáq uréna wemá akoqnáá-naqa máena Ítíráaeo-wayukama puí-yátáápiké mamá paá umáyíkaniye.' tiráine. min-náqá Ítumma Áánûqtuma mamá pááq umákēna Ítíráaeo-wayukama yímikaiye. ²⁴ ánibo naayóbáqá maa-márábímmá abarokáq Ítuma íma kukáitana móra-naqa Yóáanema Ítíráaeo-wayukama kétimayimēna 'keráwáqtí tirummá waeréra monoqnómmá péráaro.' téna tiráine. ²⁵ miráitana Yóáane wení mayáímá mamá ánatani-kanaagoma waaqókárîq kéitana Ítíráaeo-wayukama maará téna timá yímikaiye. 'keráwáqá náawae téraq keqtábámá kéteo? maamin-nákóní awé o-náqá kemá íma máune. miráimanibo ítáaro. móra-naqa ketinaae yínîn-nakomma kemá íráqô-naqa íma máunaboaq kanaaráq wení áitauq-anaamma íma múte mayánúne.' tiráiyē.

²⁶ ketíbâtiwaayuo, keráwáqá Ítíráaeo-wayukama Áabaraan-anna-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukagaraq Áánûtukaq nunamummá kéte-kayukao, keqtááyábáé téna maami-kátáámá puí-yátáápiké atóbamatikaniqtabataa Ítuma timákaitana tiráiyē. ²⁷ miráimanibo yaímma Yérútáárebaq máa-kayukagaraq yeráwáqtí anó-kawaa-wayukagaraqa yemá wemmá atóbamatikanin-naqa íma aónaraae. Áánûqtuni amuné-wáyúkámá máqte-Tabaatiraqa

aúba-wannaabike yoráuma timá yímemma íma ítaraae. ímiye. yemá wemmá íma ítaraamanibo Ítumma ikámówana Áánûqtuni amuné-wáyúkátí yáagoma áraimma abarokáq uráíye. ²⁸ mi-káyúkámá wemmá ikámma puínôn-otaa-qtataaqa íma aónaraamanibo yemá Pááíratima paá Ítumma ikámma puíkáae tirááe. ²⁹ miráitata mi-káyúkámá naayóbáqá Áánûqtuni amuné-wáyúkámá tiráániq umá ánatatuweta Ítuni arááq-auma kaapaq-yaráké mamá muriánóbáq uqtamákáraae. ³⁰ miráimanibo Áánûqtuma wemmá pukáipike mamá itó-umakaraiye. ³¹ ánibo Ítuma íma pukáikanaama waayúkama Ítugaraq yagaroqtamá Kááiriri-marupakemma Yérútáárebaq utáá-kayukama yemá wemmá taíbaq-kanaama aónaraae. ánibo mi-káyúkámá íbêqa yemá máqtemma Ítíráaeo-wayukabimma maamin-nákón áama timá yíméwata kéitaae. ³² miráitaqtaa ketáámá keráwákáq maará téqtaa Ítuni átê-wataama kétima-timunatae. naayóbáqá Áánûqtuma téna maami-qtátááqá ketáái títaubikomma yiménúne tiráimma ³³ mi aónaaro. maami-qtátááqá Áánuqtuma keqtáá yeqtí iyápó-annaraq abarokáq pááq uráíye. Áánûqtuma Ítumma mamá itó-umakaraimma Áánûqtuni agamatá-kánnáábímmá naayóbáqá Táámupi tiráine.

‘emá ketáanimone.

íbêq-kanaaraqa kemá enabomá káuraune.’

tiráine. ³⁴ miráitana Áánûqtu wemmá pukáipike mamá itó-umakaitana íkabirarena ókaraq íma

yauwéqma aúma íma kabiránîqtaba miráuma
Áánûqtuma maará-tiraiye.

'kemá aokaq-yátáákáráq akái-yátáákáráq
keráwáqá timénúnama naayóbáqá kemá
Tébitimma aménúne téq timá akoqnáá
uráunnae.'

tiráiye. ³⁵ miráitana káqomma wannaabí agamatán-
áipímmá Tébitima Áánûqtuqtaba tiráiye.

'miráinaa ení aokaq-náqá íma ayuwénana wenaúma
kabirániye.'

téna Ítuqtaba tiráine. ³⁶ ánibo Áánûqtuma maa-
márabí miráonae ti-qtátááqá wemá Tébitini
ayáákaq mirá-uraiye. anaaékaqa Tébitima

púítata wení aítaubikon-amakaq uqtamákáawana
kabiraráiye. ³⁷ miráimanibo Ítumma Áánûqtuma

pukáipike mamá itó-umakarai-naqa wenaúgoma
íma kabiraráiye. ³⁸⁻³⁹ miráinaq ketíbâqawaayuo,
keráwáqá maamin-áímmá Ítama arútáaro.

maamin-náqá Ítuma wemá keráwáqtí kúmiq-
yataaqa mamá paá umátikaniye. Mótetini
ámáan-aikoma keráwáqtí kúmiqa íma mamá paá

umátikena keráwáqtábámá 'arupú-wayukae' téna
ítiniye. miráimanibo maamin-nákómá Ítumma

máqtemma yirummá ámê-kayukama yeráwáqtí
kúmiqa mamá paá umáyikena yeráwáqtábámá

'arupú-wayukae' téna tîniye. ⁴⁰ miráinaq keráwáqá
atéráaro. naayóbáqá Áánûqtuma wení amuné-náqá

Áábakaakama timá ámitana wemá tirái-qtataama
káubiq keráwákáq pááq iyábáé. wemá maará-
tiraine.

⁴¹ 'ítáaro. keráwáqá akáyáán áráaq-wayukao,
keráwáqá iyánáaq umáreq pukínoe.

kemá keráwáqti aúkáapi ketí mayaímá
kémayaunamanibo maami-qtátááqtabá móra-
nakoma minnágoni áaimma timá-timinimanibo
keráwáqá íma itáíq-itaiq ínoe.

téna Áánûqtuni amuné-nákómá tiráine.” téna
Póroma timá yímikaiye.

⁴² ánibo Póroyaa Páánabatima mi-mónóq-náúpáké
yaúbama kégumoyata aarawaamá maará-tiraae:
“kenákámá yauwéqma iréka káqo-Tabaatiraqa
maamin-áímmá ókaraq keqtaámá timá tímekao.”
téta yeráwáqá tirááe. ⁴³ miráitata yenákámá
monoq-náúpáké yaúbama máápaq kégumoyata
yaímma Ítiráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukama
yemá Ítiráaeo-wayukate máa-kayukama yeráwáqá
Póroyaa Páánabatiyaa min-nákátí yinaaeq waqmé
urááe. miráitata yenákámá umá yíqtaaiq éta
Áánûqtuni íráqô-qtataapi paá máero tiráiyé.

⁴⁴ ánibo káqo-Tabaatiraqa mi-márúkóní
waaqókáké máqte-kayukama Áánûqtun-aama itánéta
ya áíkutaee. ⁴⁵ miráimanibo yaímma Ítiráaeo-
wayukama yemá aónaamma maami taíbaq-wayukama
mórabi káíkuyowata yemá ítama táwîq kéeta yemá
Póroma timá yímîn-aimma timá márúte yukááe.
⁴⁶ Póroyaa Páánabatima yenákámá anókaq ááyana
tirááye: “áqnáabaqa kerátámá Áánûqtun-aama timá-
timikauyamanibo keráwáqá maamin-áíkmá mamá
tinaaeq kényuwama minná keráwáqá kenamáárîq
matúq-matuq umá mái-auwaraimma íma mayánóe.
ánibo keráwáqá itáaro. íbêqa kerátámá tiyuwéka
káqo-kayukayopaq yagaroqtamá kégouye. ⁴⁷ mirámô
ínaqa anómma uyátárai-naqa maará téna anón-anon-

aimma keqtaá timá-timikaiye.

‘kemá keráwáqá Yéqtaaeo-wayukabimma ókáá kamá
tágaikaae téq keráwáqá kétima-tikaune. ánibo

máqte-marabake-kayukama yíwáqnaa umá kétima-
yiminana anaaékaqa kemá yeráwáqá
yauwéqma yiwiránúne.’

téna Áánûqtuma tiráiyé.” téta Póroyaa Páánabati
tirááye.

⁴⁸ ánibo káqo-kayukama Yéqtaaeo-wayukama
yeráwáqá maamin-áímmá kéiteta yeráwáqá min-
áíqtábá Áánûqtun awíqa múte kéyuyeta yimuqá
makááe. miráitana máqtemma aarawaamá matúq-
matuq umá mái-auwaraimma Áánûqtuma mayánóe
téna awaaméqá umáyíkarai-kayukama yeráwáqá
Áánûqtuqtaba itáíq-itaiq urááe.

⁴⁹ miráitana máqtemma min-áúkápáq-márábáqá
Áánûqtun-aagoma wéyáwé umá kanaaráq uráiyé.

⁵⁰ ánibo yaímma Ítiráaeo-annabike anó-kayukagaraq
yaímma Yéqtaaeobake anó-noinimma Áánûqtukaq
nunamummá tiráa-noinimma mamá íyaqa
atáráawata Póroyaa Páánabatima áaimma átáma
mamá táwíq umáyiketa yeráwáqtí márûpikemma
paábaq waqtukááe. ⁵¹ ánibo yenákámá yítaukake
yomá ayúqtuweta ‘móragaraq íma yawwéqma
keráwáqtí táí-aiipike nékaq kóyuye.’ téta Aikónia-
marabaq kóuraaye. ⁵² miráitata Ítun-anna-

wayukama Áátioki-marabaq máa-kayukama yeráwáqá
yimuqá kémaraawana Áánûqtuni Aokaq-Áágómá
yeráwápímmá ógikaiye.

14

Póroyaa Páánabati yenákámá Aikónia-marabaq máqe-uraaye.

¹ Aikónia-marupaqa yenákámá keqñáánîq umá Ítíraaeo-wayukati yirááti-naupaq uréta íráqôn-aimma tirááye. yeráwáqá maamin-áímmá kéiteta taíbaq Ítíraaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukagaraq Ítuqtaba itáíq-itaiq urááe. ² miráimanibo mi Ítíraaeo-wayukama yeráwáqá maamin-áímmá íma itáíq-itaiq kéeta yeráwáqá yaímma Yéqtaaeo-wayukati yúyánámmá mamá táwîq umáyiketa Káriqton-annati yíbâqawaayuma ítama táwîq urááe. ³ miráimanibo yenákámá Aikónia-marupaqa ayáqtáá-kanaama máeta uyátárai-nakoqtaba akoqñáá-aimma kéteyana Áánûqtuma Aokaq-Áágóni akoqñáámá keyimitata yenákámá Áánûqtuni íráqô-qtataaqa wenamá wenôpake keyitata áraikoniq uráíye. netuqyaamá awaaméq-yátááqá tarôq urááye. ⁴ ánibo Aikónia-marupake-kayukama aarawaamá yeráwáqá yaíkaaq umá kaayaq-ánnáíq uréta yaímma Ítíraaeo-wayukayopaq owata tébakaqa Ítuma yiwíkai-kayukayopaq urááe.

⁵ anaaékaqa Yéqtaaeo-wayukagaraq Ítíraaeo-wayukagaraq yeqtí anó-kayukagaraq yeráwáqá aarawaamá áíqma áíkuyikareta Póroyaa Páánabatima óqtatannapo yíkami-aimma tirááe. ⁶ ánibo Póroyaa Páánabatima maamin-áímmá kéiteta yenákámá péqmareta kaayaq-márúpáqá Arítaraabakaraq Tébeq-aukapaq kóuraaye. ánibo mi-kááyáq-márúqá Araaikóniabaq anó-marukoni aúkáapi wáqe-uraaye.

7 miráitata min-áúkápáqá máa-kayukabimma yenákámá mi átê-wataama Ítuqtaba tirááye.

Arítaraabaq Póroyaa Páánabatima máqe-uraaye.

8 Arítaraa-marabaqa móra aítauqa táwîq urái-naqa máqe-uraiye. ánibo min-náqá aítauqa miráuma táwîq uráimma naayóbáqá anóama marákaraipoana wemá kanaaráq aammá íma uréire uráiyé. 9 miráitana min-nákómá Póroni watáama kéitaitana Póro wemá maamin-nákóní itáíq-itaiq-yataakoma káonena wení aúyánápímmá téna ‘maamin-nákóqtábá kanaaráq itó-uma uréire íniye’ téna ítaraiye. miráitana Póroma wenaúrapi karákéna tiráiyé: 10 “emá itó-uma aítauqa yamá arupú uwo.” téna kítitana min-nákómá wemá páátákáá itó-urena uréire uráiyé. 11 miráitata máqte-kayukama yeráwáqá Póron áama kéiteta máqe-o-kayukama maami-qtátááqá káoneta yeráwáqtí yábikemma anókaq ááyama tirááe: “ketáái maníkómá wíyôpake waayúkaraa umá ketááráq kukááye.” téta yeráwáqá tirááe. 12 miráitata yemá Páánabatimma áwîqa Tútie téta kéyamameta ánibo watáama tirái-náqá Póromma Émitie téta áwîqa yarááe. 13 yeráwáqtí maníqá Tútikaq nunamummá tí-námmá anó-marukoni áwábaq wáqe-uraiye. ánibo mórama anó-nakoma Tútini áwîqa múte yaúyewai-nakoma wemá wíráati-yataariq umáketa awai-púrúmákáámá mi-márúkóní kurubín-óqtáráq itó-urena Póromma Páánabatigaraq ikámma yiménáae téna uráiyé. 14 ánibo timáyíkarai-nakarata Póroyaa Páánabatima yenákámá maamin-áímmá ítátuweta mirákómmá íma ígáae téta íyamma ôriq itata yenákátí unáákáqtôma yaráqma mipí yuwéta uyaatéta máqte-kayukati aúkáapi uréta

anókaq ááyama maará-tiraaye: ¹⁵ “maa-káyúkáô, nôraq itaráq keráwáqá maami-qtátááqá tarôq kéoo? kerátámá keráwáqtê móraiq umá maa-márábí-káyúkámúye. kerátámá paá keráwáqa Áánûqtuni átê-wataama kétima-timuye. naayó-qtátáákóqtábá yetíwîqa múte yaúyoqtabama minnábike waéqtikayaaka kerátámá iráuye. matúq-matuq umá maí-Aanuqtuma aabayákáráq maragaráq únókáráq máqte-qtataakaraq máqte-kamma marabíkaráq nópíkaráq tarôq urái-nakoqtaba timá-timeyaaka kerátámá iráuye. ¹⁶ naayóbáqá wemá iyúwáitata yeráwáqá máqte-marabake yeqtí yúyánákáq máqte-qtataaqa tarôq urááe. ¹⁷ miráitana máqte-tupaama wemá máqte-kayukati aúkáapimma yaímma-yataaqa keyimitata mi-qtátááqá yemá aónaraae. áníbo Áánûqtu wemá keráwáqá aaqá kétimitana keráwáqtí yókáq-yátááqá mamá parú kéitaq yókáké-qtátááqá mamá keneq keráwáqá timuqá kémaraae. ¹⁸ miráitana Póro wemá maamin-áímmá waayúkama kétima-yimitatamanibo yeráwáqá íma kéiteta yeráwáqá paá máqte-kayukabama aáwaqa agamá ákûq umáyikaiyaba yíkaraae.

Póromma óqtatannapo ikákaae téta tirááe.

¹⁹ yaímma Ítiráaeo-wayukama Áátioki-marabakekaraq Aikónia-marabake iráa-kayukama yeráwáqá waayúkati yúyánámmá mayéta Póromma óqtatannapo ikákaae. miráitata yemá Póroqtabama pukaiyáa téta anó-marupakema yabitimá paábaq márûte yukááe. ²⁰ miráimanibo yaímma Ítun-anna-wayukama Póromma amakaq ya ikúyakaraawana Póroma itó-urena anó-marupaq yauwéqma utáiyee.

ánibo aabáyaama Póroma Páánabatigaraq yenákámá Tébe-marabaq kóuraaye.

Póroyaa Páánabatima yenákámá Tíriabake yauwéqma Áátioki-marabaq irááye.

21 Póroyaa Páánabatima Ítuni átê-wataama Tébe-marabaq máa-kayukama kétima-yimeta Ítun-awikaqa netuqyaa-káyúkámá iyápó-annama mamá aúqyketa anaaékaqa maréta Arítara-marabaq uréta mikákémmá Aaikóniabaq uréta Patíriyaa Áátiokaq urááye. 22 miráitata yenákámá mi kaumo-márábáq Ítun-anna-wayukati íyaqa mamá akoqnaá kéumayiketa maará téta yenákámá akoqnaá umá tiráíye: “keráwáqá maamin-áímmá itáíq-itaiq umá yaqtóráaro. Aánûqtuma yabíkái-marupaqa uyáberanunataamanibo áqnaáabaqa ketáámá ummaamá mamayéqtaae.” téta tirááye. 23 ánibo máqten-aukapaqa Ítun-aama itáa-kayukama áíkuyo-kayukati aúkápikemma yaímma yetí anó-wayukama mamá tarôq umáyíkaraaye. miráitata yenákámá aáwaqa awéta uréta Ítukaq nunamummá kéteta Ítukaq itáíq-itaiq o-káyúkámá uyátárai-nakoma yemmá yíwáqnaa ígáae.” téta tirááye. 24 anaaékaqa yenákámá Patíria-aukapaq kótámatuweta Paapíriya-marabaq urááye. 25 miráitata yenákámá Pégaabaq átê-wataama timá yímiqtuweta anaaékaqa Aatáária-marabaq kukááye. 26 ánibo Aatááriabakemma yenákámá únópí-káárébi Áátioka-marabaq yauwéqma urááye. ánibo naayóbáqá mi-márúkákémmá Póroyaa Páánabatima yínêkuyeta nunamummá kéteta

Áánûqtuni yíwáqnaa í-yátáákómá yenákýôpaq máinata wení mayaímá mayaígáae téta tiráa-mayaima yenákáamá mamá ánatatuweta irááye. ²⁷ yenákáamá Áátioki-marukaq iréta Îtun-aama kéitaa-kayukama mamá áíkuyikaraaye. ániibo Áánûqtuma yenákatê yagaroqtamá nôrawabi urái-qtataaqtaba kétima-yimeta maará téta tirááye: “káqo-kayukabimma Áánûqtuma aamá awíqyikena oqtamá íyikaitata yemá Îtun-aama itáíq-itaiq kéoe.” téta yenákáamá máqte-kayukama timá yímikaaye. ²⁸ ániibo yenákáamá mi-káyúkátê taíbaq-kanaama máqe-uraaye.

15

Yérútáárebaqa monoq-áímmá kéitaa-kayukama áíkuma watáama tirááe.

¹ yaímma Yúria-wayukama iréta Îtun-anna-wayukama maará téta watáama timá yímikaae: “keráwáqá Mótetini ámáan-aimma íma waráiyata kerawáqtí túma kárárayanama kanaaráq Áánûqtuma íma kúmiq-yataapike tiwirániye.” téta tirááe. ² yemá mirá-timatuwaawata Póroyaa Páánabatima min-áímmá kéiteta yenákáamá mi-káyúkátê iyamma éta akoqnáá umá aamá tirááye. miráitata yaímma yíbâqawaaraa-kayukama Póroyaa Páánabatima timáyikaayata tébakaq-wayukate Yérútáárebaq uréta iyápó-annagaraq anó-kawaa-wayukama yekáq watáama móma téite urááe.

³ ániibo Áátioki-marabaq Îtun-aama itéta áíkuyo-kayukama yeráwáqá mi-káyúkámá timáyikaawata kégomma yemá Pinítiabakaraq Tamériabakaraq

urááe. miráitata mi-kááyáq-áúkápáqá yemá
 Îtun-anna-wayukaraq timá tágeta káqon-anna-
 wayukama Yéqtaaeo-wayukama Áánûqtuma yirummá
 mamá waéráiyé téta timá yímikaae. miráitata
 yemá Îtun-anna-wayukati íyaqa mamá íráqôniq
 urááe. ⁴ miráitata yeráwáqá Yérútaárebaq yewata
 yaímma timáyíkarai-kayukagaraq yetí kawáá-
 wáyúkágáráq yemá kéyimoneta miráo-maarao
 timáyíkaraae. miráitata Póroyaa Páánabatima
 yenákátê Áánûqtuma nôrawabi i-qtátááqtábámá
 watáama timá yímikaaye. ⁵ ánibo yaímma Péрати-
 wayukabike Îtun-anna-wayukama itó-uma maará-
 tiraae: “tiwiránîqtaba yeqtí yúma kégareq yeráwáqá
 timá-yimiyata Mótetini ámaan-aimma wáráaro.” téta
 tirááe. ⁶ miráitata yaímma anó-monoq-wayukagaraq
 timáyíkarai-wayukagaraq mórabi áíkuteta min-áímmá
 timá uwákáae. ⁷ miráitata yemá taíbaq-aimma
 timátúwáawana Pítaama itó-urena maará téna timá
 yímikaiye: “ketíbâqawaayuo, naayóbáqá Áánûqtuma
 kemmá tiwiréna átê-wataama káqo-kayukabi mó-
 ketima-yiminata yemá kéiteta Áánûqtukaq itáíq-
 itaiq ígáae téna tiwíkaiye. minnáyaba keráwáqá
 ítaraae. ⁸ Áánûqtuma máqte-kayukati íyaqnoabaq
 káonenaboana yíyaqnoabaq íráqôniq kéitana keqtáá
 kétiraatiye. miráitana wemá wení Aokaq-Áámá
 yeráwáqá kéyimimma miráuma naayóbáqá keqtáá
 tímikainiq umá kéyimiye. ⁹ Áánûqtuma wemá
 keqtáámá ôriq umá íma kétiraatenata yeráwáqá
 aokaríq imá kéiyé. ímiye. yeqtí yúma íkégareq
 yeráwáqá Áánûqtuqtaba itáíq-itaiq kéowana wemá
 yeráwáqtí yirunóbáké kúmiq-yataaqa mamá paá

kéumayikaiye. ¹⁰ miráitaq yeqtí yúma kégareqtaba keráwáqá nôraq itaráq Áánûqtumma áyamma iníq kémakateo? miráitaq maamin-úmmáán-ámáán-áímmá monoq-áímmá kéita-kayukabimma íma yíméro. naayóbáqá ketítaubikotaama yeráwákáráq ketáágáráq maamin-úmmáá yátááqá kanaaráq umá íma wakáunatae. ¹¹ miráimanibo ketáámá Ítuqtaba itáíq-itaiq kéunanata wení íráqô-qtataaqa wenamáa wenôpake kéitana keqtáá mamá paá kéumatikenata tiwíkaipoana miraráá umá káqon-annama Yéqtaaeo-wayukama yiwíkaiye.” téna Pítaama tiráíye.

¹² Pítaa wemá mirá téna kítitata yaímma áikutaa-kayukama yeráwáqá aamá íma téta yéráwáqá Póroyaa Páánabatima min-nákátí yúrapi karákááyata Áánûqtuma yenákátí iyáákaq máqtemma awaaméq-yátááqá tarôq umá káqon-annama Yéqtaaeo-wayukama yiráátin-aimma yenákámá tiráíye. ¹³ ánibo yenákámá maamin-áímmá timá ánatatuwaayana Yêmiti wemá tiráíye: “ketíbâqawaayuo, keráwáqá ketáámá itáaro. ¹⁴ Tááímoni Pítaama wemá keráwáqá timá-timikaiye. áqnáabaqa Áánûqtu wemá wení yabíkái-qtataaqa yúwáitana káqon-annama Yéqtaaeo-wayukabimma kégumitana mi-káyúkábíkémá Áánûqtu wemá yaímma yiwíqma wení waayúkaíq uráíye. ¹⁵ minnáyaba naayóbáqá mórana Áánûqtuni amuné-náqá Êmoti wemá agamatá-kánnáábí maará-tiráíne.

¹⁶ ‘uyátárai-nakoma Áánûqtu wemá tiráíye.
anaaékaqá kemá yawwéqma yénúne.

miráinaq kemá yeráwáqá Tébitin-anna-wayukama
aúgen-augen umáyikanune.

miráitata yeráwáqá miráuma móra-namma aútú
kamá wáinikaa umá yeráwáqá mááe.

miráipoaq kemá mi-námmá yawítima aúge-nakaa
ónúnnama miráuma Tébitin-anna-wayukama
mamá íráqôniq umá umáyikanune.

17 miráipoana máqtemma káqon-anna-wayukagaraq
yaímma ketábá yiwíkauna-wayukagaraq yemá
uyátárai-nakoqtaba abáá-inoe.'

18 téna naayóbáqá uyátárai-naqa Áánûqtumma we-
namááriq maamin-áímmá aúyánápi téna tiráiyé."

19 miráitana Yêmiti wemá móragaraq maará
téna tiráiyé: "káqon-anna-wayukama yeráwáqá

Áánûqtuma yirummá káme-kayukama ketáá íma
ummaan-ámáán-áímmá yeráwáqá yiménúnatae.

20 minnýyaba ketáá aúbama agamá yeráwáqá paá
maará timá-yimenunatae. 'yeráwáqá yeráwáqtí

maníkáq awéqa timátuweta yeqtáaimma táwíq
kéomayiketa miráráá íoro. miráuma aaraukáqá

mamá yataí-ááímmá íma tarôq ígáae. miráuma
yaímma wai-waakoni naaemá íma néta móra-wamma

ánúwamma ibibamá ikámaraiye-kama naaemá
íarena íma naaro.' téqtaa timá-yimenunatae téna

Yêmiti tiráiyé: 21 "ánibo minnýyaba Mótetini ámáan-
aimma máqte-marupaqa monoq-náúpáqá Tabaati-

yúpáámá yoráuma Ítaraae." téna tiráiyé.

*yeráwáqá aúbama agamá káqon-annama Yéqtaaeo-
wayukama timáyikaraae.*

22 miráitata yeráwáqá yaímma iyápó-annagaraq
yeráwáqtí aúkápimma yeqtí anó-kayukagaraq
awaaméqá umáyikena yiwíkai-kayukagaraq

máqtemma Ítukaq yirummá âmê-kayukama yemhá yiwíkaae. minnámo yiwiráa-kayukama Póroyaa Páánabatite Áátioki-marupaq wígáae téta yiwíkaae. miráitata yeráwáqá kaayaq-nákámá Yúqtaatima móra-awiqa Paatáábati wegáráq móra-naqa Táératima yenákámá máqte-kayukati yúrikaqa íráqôn-ano-wayukae. ²³ maamin-áúbámá yeté mamé urááe:

“ketáámá keqtíbâqawaayutaama timáyíkarai-wayukagaraq anó-kayukagaraq keráwáqá káqon-annama Yéqtaaeo-wayukama ketíbâqawaayuraa umá Áátioki-aukapaq Tíriyapakaraq Tirítiabaq máa-kayukama keráwáqtábá wágáae téqtaa kétunatae. ²⁴ yaímma-wayukama keqtáábíkémhá keráwáqtôpaq uréta yeráwáqá kaaqaari-áímmá téta keráwáqtí túyánámmá mamá táíq kéoe-aimma ketáá itáunataamanibo keqtáábíkémhá aamá yeráwáqá íma mamé uréta yeráwáqá paá kaaqaarigóníq kéoe. ²⁵ miráitata ketáámá minnáyabataa aamá timá móra-akaq maréqtaa keqtáábíkémhá kaayaq-nákámá timáyikaunataa yenákámá yagaroqtamá ketáá tíkái-nakama Páánabatiyaa Pórogaraq keráwáqtôpaq yeráwáqá kéoe. ²⁶ yenákámá ketáái uyátárai-nakoma Ítu Káríqtoni mayaírákémhá puíyóyaqtabama íma ikatíqa kéoye. ²⁷ miráitaqtaa ketáámá kaayaq-nákámá Yúqtaatiyaa Táérati yenákámá timáyikaunataa keráwáqtôpaq kéoyapoata yenákámá yenamááríq mimórá watáama agayáuna-aimma mó-tima-timiyaq itánoe. ²⁸ ánibo keqtáábímmá Áánûqtuni Aokaq-Áágómá mimóráq-túyánámmá kétimitaqtaa ketáámá aamá timá móra-akaq maréqtaa ummaa-yátááqá

keráwáqá íma mayánóe téqtaa ketáámá pááqyan-
amaan-aimma paá agatáunatae. ²⁹ itáaro. maníkáq
awéqa timátuweta yimíyan-aawaqa íma naínoe.
waí-wáákóní naaemá íma néta móra-wamma
ánúwamma ibibamá ikámaraiya-kamma íma naaro.
miráuma aaraukáqá mamá yataí-áímmá íma
tarôq oro. mirá-qtataariq éqa keráwáqá íraqôniq
ínoe. áre.” téta min-áúbábí tirááe. ³⁰ miráitata
yemá maamin-áúbámá maméta Áátioki-marabaq
kóuraae. Áátioki-marabaq kéwetama áíkuma itáíq-
itaiq kéo-kayukama maamin-áúbámá maméta
móma yímikaae. ³¹ ánibo mi-káyúkámá yeráwáqá
maamin-áúbágómá umá yíqtaaiq iqtábá yoráuma
ítátuweta yeráwáqá yimuqá ôriq umá makááe.
³² miráitata Yúqtaatiyaa Táératima yenákámá
Áánûqtuni amuné-nákórátámá yenákámá
mi-kayúkábímmá ayáqtáákaq watáama téta
Káríqton-anna-wayukati yirummá mamá akoqnáá
umáyíkaraae. ³³ miráitata yenákámá Áátioki-
marupaqa pááqyamma ayáqtáá-kanaama kémaeyata
yetíbâqawaayuma min-nákámá iyuwáiyáqtábá timá
kaayoné umáyíkaraae. ³⁴ miráimanibo Táérati
wemá yuwéna mibáq Áátioki-marabaq máqe-
uraiye. ³⁵ Póroyaa Páánabati yenákámá Áátioki-
marupaqa netuqyaa-kánáámá taíbaq óq-wayukate
yagaroqtamá kémaeyata Áánûqtuni watáama
kéyiraateta timá yímikaaye.

Póroyaa Páánabati yenákámá yatákááye.

³⁶ yaímma-kanaama yátáitana Póro wemá maará
téna Páánabatimma timá ámikaiye: “kerátámá
máqte-marabaq uréire umá Áánûqtuni watáama

timá yímikauya-kayukama yeráwáqá íráqôniq umáwaq uyátárai-nakokaq itáíq-itaiq kéino téna tiráíye. ³⁷ miráitana Páánabatima Yóáne Máákima awíqmena yenákátê wínéna uráíye. ³⁸ miráimanibo Póroma maará-tiraiye: “naayóbáqá wemá Paapíriya-marukaqa tiyuwénarata wemá maami-máyáimá íma mayéna kóuraipoaka wemá kerátátê íwiniye.” téna tiráíye. ³⁹ miráitana Póroyaa Páánabatima yenákátí yúyánákómá íma móraiq uráibo ôriq-oriq itata mikáké yaíkaa urááye. miráitana Páánabatima Yóáne Máákimma awíqmeta yenákámá únópí-káárébí uréta Táíparati-marabaq kóuraaye. ⁴⁰ ánibo Póroma Táératimma awíqmeta kóyata Îtun-anna-wayukama maará-tiraae: “uyátárai-nakoni kaayoné-yátááqá kenákátê waíno.” téta tirááe. ⁴¹ ánibo Póroma Táératimma awíqmeta Tíriabakaraq Tirítíabakaraq kéwena Îtun-aama itáíq-itaiq kéo-kayukama yeráwáqtí yúyánámmá mamá akoqnáá uráíye.

16

Tímoti wemá Póroyaa Táératite yagaroqtamá uráíye.

¹ Póroyaa Táératima Tébe-marabakaraq Arítaraa-marabakaraq uráíye. ánibo mi-márúkáqá mórama Îtun-anna-naqa máqe-uraimma min-nákón áwíqa Tímotie. mórama Ítiráaeo-annabiken-inikoni áanikoe. min-íníkmá Îtukaq itáíq-itaiq miráimanibo aboámá Karíki-nare. ² miráitata yaímma Îtun-anna-wayukama Arítaraabakekaraq Aikónia-marupakekaraq yemá Tímotin áaikoma yeqtí yúrikaq íráqôniq uráíye.

³ áni^{bo} Póroma Tímotimma ketê wíkáae ténaboana wení aúma kárataiye. Ítiráaeo-wayukama mibáq máaqtabae téna miráuraimanibo wení aboámá Yéqtaaeo-naqa máetata máqte-kayukama aónaraae. Ítiráaeo-wayukayaba íyamma iyá téta wení aúma kárataiye. ⁴ áni^{bo} yeráwáqá anó-marupaq kéweta naayóbáqá Káríqton-annagaraq aúbabi agamá tiráan-aimma kétima-yimeta ‘keráwáqá maamin-áimmá wáráaro’ téta tiráae. ⁵ miráitana máqten-aukapake Káríqton-anna-wayukama yeráwáqá akoqnaá umá itáíq-itaiq kéowana móra-mora-taoqa taíbaq yorupamá mórabi yoráutaae.

Póroni kaikáá-qtátáaré.

⁶ yeráwáqá maréta Parítia-marabake Karétia-marabaq kéowana Áánûqtuni Aokaq-Áágómá Étia-maragoni aúkápimma Áánûqtun áama abarokáq mótiyaba íma iyúwáitata tiráae. ⁷ miráitata yeráwáqá maréta Mítia-marukaq uréta mikákémmá yeráwáqá Pitínia-marupaq wínéta kéowana Aokaq-Áágómá yeráwáqá yáqtokaiye. ⁸ miráitata yeráwáqá Mítia-maruqa kótámatuweta Taróqaati-marabaq uráae. ⁹ mi-nókáámmá Póroma móra-yataaqa kaikáá umá aónaraiye. miráitana mórama Maaterónia-marupakenakoma itó-urena Póromma inaa-inaa tiráaiye: “emá Maaterónia-marabaq iréwaq keqtáá tíwáqnaa uwo.” téna kétitana aónaraiye. ¹⁰ áni^{bo} Póroma miráqtátááqá káonaiqtaba páátákáá kemá Arúkegaraq ketáámá yokaa uréta aammá ónúna-aqtabataa abáá-uraunatae. miráitaqtaa ketáá utáunataama Áánûqtuma mi-káyúkábí átê-wataama mó-timayimero téna kétaayaiye téqtaa ketáá tiráunatae.

Aríriaama Káríqton-annama aúkáiyē.

11 ketáámá Taróqaati-marukakemma únópi-káárébi kéunanataa únópi-kááregómá maréna Tamáátarati-marabaq uréna káqon-aabayanapimma mikákémmá Niyáápori-marukaq uráunatae. 12 ániibo mikákémmá ketáá mi-márúqá yuwéta Píripaibaq uráunatae. Maaterónia-wayukati anó-marukaqa naayóbáqá Arómani-wayukama yeráwáqá mi-márúkáqá ya máqe-uraane. miráitaqtaa mi-márúkáqá ketáámá yaímma-kanaama ya máqe-uraunatae. 13 ániibo Tabaati-yúpáámá ketáámá anó-marupakemma yuwéta máapaqa móra-nokoni áwábaq nunamummá ténaqtaa kéunanataa min-áúkápáqá yaímma-noinimma yemá mórabi áikuma máawaqtaa yeráwáqtê ketáámá watáá-wataa tiráunatae. 14 ániibo mi-nóinípi-kémmá móra-inikoni áwîqa Aríriae. wemá Táiyátáéra-marapaken-inimma wemá karogaro-tábaráábémá yakáqma anó-kayukama keyimena minnárake móneqa kémayena Áánûqtukaq nunamummá téwain-inikomma wemmá uyátárai-nakoma wení aúyánámmá mamá íraqóniq umákáitana wemá Póron áama ítaraiye. 15 ániibo min-ínikómá yaímma wení waayúkagaraq yeráwáqá Ítuqtaba nommá péqtuwaawana min-ínikómá maará-tiraiye: “kemá áraimma uyátárai-nakokaq itáiq-itaiq kéonaqa keráwáqá kanaaráq máqtemma ketí naaúpaq yero.” téna titaqtáá ketáá wení-naupaq uráunatae.

Póroyaa Táératima yenákámá Píripaibaq ánná-naupaq máqe-uraaye.

16 móra-taoqa ketáá nunamummá tí-márúpáq kéweqtaa mórama paá-mayai-inaaruma aónaraunatae.

ánibo wepímmá táí-aagoma máena mi táí-áágómá wemmá amuné-áímmá tiráíye. anaaékaq abarokáq ínî-qtataaqtaba kítitata min-ínáárúgóní kawáá-wayúkámá wení akoqnáárake móneqa mayéwaone. ¹⁷ min-ínáárúgómá Pórogaraq ketáái tinaaé kéyena wemá anókaq ááyama tiráíye: “maami-káyúkámá yemá mú mikákáá anómma uyátárai-nakoni mayái-wayúkábóata yemá Áánûqtuma keqtaá kúmiq-yataapike tiwiránîqtaba wataáama kétima-timetaae.” téna min-ínáárúgómá tiráíye. ¹⁸ máqte-tupaama min-ínáárúgómá min-áímmá timáe kéuwitana Póroma min-áímmá ítáimma ábôgaitana wemá waéqma min-ínáárúmá káonena maará téna táí-aagoqtaba tiráíye: “Îtuma keqtaá kúmiq-yataapike tiwiránî-nakon áwîkaq emá min-ínáárúgóní arunóbáké ayuwé paábaq kóaa.” téna kétitana páátákáá táí-aagoma ayuwéna kóuraiye. ¹⁹ ánibo min-ínáárúgóní kawáá-wayukama aónaamma yemá móneqa mayéwaon-aaimma táí-aagoma ayuwéna kégoiqtaba mi-káyúkámá yemá Póroyaa Táératimma yáqtoqma yiwíqmeta máqte-kayukati yúbáq anó-kawaa-wayukaraq urááe. ²⁰ mikákémmá yiwíqmeta aamá ítama yaináí-wayúkáráq uréta maará-tiraae: “maamin-nákámá yenákámá Ítíráaeo-nakaboata ketáái márûqa mamá táwîq kéoye.” téta yemá tirááe. ²¹ miráitata yenákámá keqtaáyábá káqon-aaimma ‘wáráaro’ téta kéteyamanibo ketáámá Arómani-wayukama min-ááímmá waraíyábá aammá áúkaiye.” téta tirááe. ²² ánibo aarawaamá yemá máqtemma min-nákátí paá-yubi kémaraaqtaba aamá ítama yaináí-wayúkámá yemá Póroyaa Táératini kúberai-unamma ayúqtuweta máqte-

kayukama ‘tebûqa yíméro’ tewata yemá maami-kááyáq-nákámá tebûqa yímikaae. ²³ miráitata yeráwáqá maamin-nákámá tebûqa yímítuweta yiwíqmeta ánná-naupaq móma yíkáreta ánná-wayukati kawáá-nákóqtábá oqtamá umá akoqnáá uwo’ téta tirááe. ²⁴ ánibo ánná-wayukaraq-kawaa-nakoma wemá maamin-ákóqnáá-áímmá iténa wemá maamin-nákámá yiwíqma naaún-arunobaq yíkarena yenákátí yítaukaqa akoqnáá-annanapo kúyikatuwena iyúwáitata min-náúpáq máqe-uraaye.

²⁵ nokáamma Póroyaa Táératima Áánûtukaq nunamummá timátuweta imá kéteyata ánná-wayukama yemá ítaraae. ²⁶ mirá kéitana páátákáá anómma márûma yokéna ánná-wayukati naakóní ábo-tagoma karekóq uráíye. páátákáá máqten-anna-wayukati iyáápikema akoqnáá-annagoma máqtepaq yarákuraiye. ²⁷ miráitana ánná-wayukaraq-kawaa-nakoma wemá itó-urena aónaimma ánná-nakoní máqten-oqtagoma íguraiye. máqtemma ánná-wayukama kóuraawaa téna wení tokóru-yakaa-puma yabitiréna wenamáárîq wení ánûwamma araráánéna uráíye. ²⁸ mirá kéitana Póroma anókaq ááyama tiráíye: “emá enamáárîq enaúma íma mamá táwîq uwo. ketáá máqtemma kanaaráq máunatae.” téna Póroma tiráíye. ²⁹ ánibo ánná-wayukaraq-kawaa-nakoma ikatîq kéitata ‘ómmá kúraqme yero’ titata ómmá kúraqma tágaraawana wemá uyaaténa Póroyaa Táératiti yítaupi aiqá ya atákuraiye. ³⁰ ánibo mi-kawáá-nákómá Póroyaa Táératimma yiwíqmena máápaq kumá yaúbarena maará téna timá yímikaiye: “kenákámá umaataráaya-nakao, nôraq kéonanawaq Áánûqtuma kemmá mamá

atóbatikaniyo?” téna wemá tiráiyē. ³¹ ániibo yenákámá maará téta timá ámikaaye: “emá Ítu Káríqtoqtaba itáíq-itaiq kéinana Áánûqtuma emmá kúmiq-yataapike káwirainana ení aara iyápógaraq mórai q oro.” téta tirááye. ³² miráitata yenákámá uyátárai-nakon-aama kétimameta máqtemma wení naaúpaq máa-kayukayabagaraq timá yímikaaye. ³³ mi-nókáámmá Póroyaa Táératimma tebûqa yímîqmaraapimma yenákátí náomma nommá kumá tete kéumayikena min-nákógáráq máqtemma wení aara iyápóma yeráwáqá Ítuqtaba nommá pékaae. ³⁴ miráitana wemá Póroyaa Táératima yawíqmena wení naaúpaq uténa aáwaqa yímítata narááye. ániibo wemá wení móra-naoq-wayukagaraq wegáráq máqtemma Áánûqtun-aama itááqtaba yimuqá makááe.

³⁵ aaqá iraráitata aabáyaanapimma aamá ítama yainái-wáyúkámá yaímma i-wáyúkámá timáyiketa ‘min-nákámá timáyíkénata kóotao’ téta máma timá ámikaae. ³⁶ miráitana ánná-wayukaraq kawáá-nákómá Póromma timá ámikaae: “aamá ítama yainái-wáyúkámá téta ‘kenákáyábámá iyúwénata kóotao’ téta tepóaka yaákare kóyuye.” téna timá yímikaiye. ³⁷ Arómani-wayukati ámáan-aimma téna “Arómani-wayukama tebûqa íyimero.” kétepoana Póroma maará téna timá yímikaiye: “kerátámá Arómani-nakamuyamanibo yemá kekárátábíkémhá árain-aimma íma ítama yaíkkae. ímiye. aarawaatí yúrikaqa paáyaba kekárátámá tíkakaakarataae. miráitata yemá kekárátámá ánná-naupaq tíkaraae. ániibo íbêqa kekárátámá aúpáráq timátikanetaq kéoo? árainma ímira-inoe.

yenamáárîq iréta kekárátámá mamá máápaq márûte tiyuwánôkarataae.” téna Póroma tiráiyee. ³⁸ ánibo i-wáyúkámá maamin-áímmá maméta aamá ítama yaináí-wáyúkáráq mó-tima-yimewata yemá min-áímmá ítáamma Arómani-nakaboata ôriq umá ikatîq urááe. ³⁹ miráitata yeráwáqá uréta min-nákámá mó-tima yiruqtabá umáyiketa máápaq iyúwáawata ‘mi-márúqá yuwéka kóokao’ téta yeráwáqá tirááe. ⁴⁰ miráitata yenákámá ánnábike yuwéta Aríríiaani naaúpaq urááye. mibáq yenákámá yaímma yíbâqawaaraa-kayukama yimónatuweta Ítuni watáama kêtima-yimeta yeráwáqtí íyaqa mamá akoqnáá umáyiketa yenákámá kóuraaye.

17

Tetarónáikaq-wayukama Póroyaa Táératima yíkamineta urááe.

¹ Póroyaa Táératima yenákámá maréta Áápîpori-marabakemma Aaporónia-marukaq uréta mikákémmá maréta Tetarónáikaq Ítiráaeo-wayukati monoq-námmá wái-marukaq urááye. ² miráitana naayóbáqá Póro wemá mirá éwainiq umá Ítiráaeo-wayukati monoq-náúpáqá kaumo-Tábáátígóní aúkápimma wemá yeráwáqtê yagaroqtamá maéna Áánûqtuni wannaabí agamatán-áímmá timá-yimikaiye. ³ ánibo wemá Áánûqtuni áaimma kêtima-yimena “keqtáái kúmiq-yataapike tiwiránîn-nakoma wemá aú-tiqa mayéna pukéna itó-iniye” téna tiráimma “maamin-náqá wemá Ítue. wemá keqtáái kúmiq-yataapike tiwirániye.” téna Póro wemá tiráiyee. ⁴ miráitana mi-káyúkábíkémmá yaímma-wayukama

yeráwáqá Áánûqtqtaba kéiteta yeráwáqá Póroyaa Táératiti yinaaé wakááe. yaímma Karíki-wayukama yeráwáqá Áánûqtqtaba itáíq-itaiq kéo-kayukama kaayaq-nákátí yinaaé kéwaraawata yaímma anóninimma yeráwákáráq mirá-uraae.

⁵ miráitana yaímma Ítiráaeo-wayukati íyakoma táwîq kéiteta yeráwáqá yaímma-wayukama oótamma íma makáa-kayukagaraq yaímma táí-wayukama timáyíkaawata yeráwáqá márûqnobaq uréire kéeta anókaq ááyama aamá kéteta Yéitonini naammá yeráwáqá ya ikúteta Póroyaa Táératima máqte-kayukati yúrakaq yiwíqmeta yinéta urááe. ⁶ miráimanibo yeráwáqá íma mi-kááyáq-nákámá yimóneta yeráwáqá Yéitonikaraq yaímma yíbâqawaaraa-kayukama yáqtoqma yiwíqmeta kámááni-wayukaraq kéyeta yeráwáqá maará téta anókaq ááyama tirááe: “maami-káyúkámá yeráwáqá máqten-aukapaqa táí-aaimma tarôq umáe uréire kéeta íbêqa yeráwáqá maa-márúkáq ketáábí ya mááe. ⁷ ániibo Yéitonima wemá mi-káyúkámá yiwíqmena wení naaúpaqa ma kéyikaiye. máqtemma yeráwáqá Arómani-wayukati yabíkáinakoni ámáan-aimma kárateta tirááe: “káqomma yabíkái-naqa máimma áwîqa Ítue kéte.” téta tirááe. ⁸ aarawaagáráq kámááni-wayukagaraq yeráwáqá maamin-áimmá kéiteta yeráwáqá máqtemma ôriq umá íyaqtaba urááe. ⁹ miráitata Yéitonigaraq wetê oq-wáyúkágáráq yeráwáqá máqtemma móneqa meyánîq umátúwáawata anó-kamaani-wayukama yeráwáqá iyúwáawata kóuraae. Póroyaa Táératinopake nékaq máíyaq yetí móneqa yawwéqma yimínoe.

Póroyaa Táerati yenákámá Péríabaq mayaímá matááye.

¹⁰ kumayuqá aúráitata nokáámma Póroyaa Táeratimma yíbâqawaaraa-kayukama yenákámá Péríabaq timáyikaayata mi-márúkáq uréta yenákámá Ítíráao-wayukati monoq-náúpáq uyábékaaye. ¹¹ ánibo Ítíráao-wayukama Péríabaq máa-kayukama yeráwáqá íráqôniq umá Áánûqtuni watáama itéta yaímma-wayukama Tetarónáikaq máeta Áánûqtuni watáama íma itáa-kayukaraa yeráwáqá íma urááe. ánibo máqte-tupaama yeráwáqá Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáámá kéyorauteta Póroni watáama ‘árainabiyo?’ téta yeráwáqá tirááe. ¹² miráitata taígani aarawaamá yaímma Karíki-wayukabike yaímma waagáráq anó-noinikaraq yeráwáqá Áánûqtuqtaba itáiq-itaiq kéeta yirummá ámikaae. ¹³ Póro wemá Áánûqtuni watáama Péríabaq máa-kayukama kétima-yimitata yaímma Ítíráao-wayukama Tetarónáikaq máa-kayukama yeráwáqá itéta mi-márábáq uréta aarawaamá Póroni watáama kéita-kayukati yúyánámmá mamá tawîq umáyikaraae. ¹⁴ mirátata yaímma Káríqton-anna-wayukama yemá páátákáá Póromma únón áwabaq timákáawana kóitata Táeratiyaa Tímotima Péríabaq paá máqe-uraaye. ¹⁵ ánibo Póromma aapaké awíqmeta ye-káyúkámá Áátenibaq nékaq mó-ayuweta yemá yauwéqma Péríbaq kégowana Póro maará téna timá yímikaiye: “keráwáqá móma Táeratiyaa Tímotima timá-yimiyatawaq yenákámá páátákáá ketôpaq yetao.” téna timá yímikaiye.

Póroma Áátenibaq Ítuni watáama tiráiyē.

¹⁶ ániibo Póroma Táeratiyaa Tímotiti yiwémá Áátenibaq máena aónaimma mi-márúkáqá yaataq ikúqma waayúka óiqa tarôq umáketa minnáraq nunamummá kétéwana Póroma minnáma aónaimma wení áyakoma táwîq uráiyē. ¹⁷ miráitana wemá máqte-tupaama monoq-náúpáqá uténa Ítiráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukama Áánûqtukaq nunamummá kéte-kayukagaraq yemmá akoqnáá umá watáama tiráiyē. miráitana máqte-tupaama waabá-káyúkámá áíkutaawana yeráwáqtí yúrakaq agarokáq watáama tiráiyē. ¹⁸ ániibo yaímma yeqtí yirááti-wayukama yetí tugarukón áwîqa Epikúriayaa Atóika yemá Pórote kárún-aaimma tirááē. yaímma-wayukama maará-tiraaē: “wemá aamá íma ítarai-nakoma waayúkama timónaigaae téna mirá kéiyē. netuqyaan-áímmá tin-nákómá nóin-ainaq tínénaq kéiyō?” téta kétéwata yaímma-wayukama maará-tiraaē: “wemá káqo-marupake kaaqaari maníkóní watáama kéiyē.” téta tiráámanibo Póroma Ítuni átê-wataama kétimayimena Ítuma pukéna itó-uraiqtaba kétimayimitata yeráwáqá mirán-áímmá tirááē. ¹⁹ miráitata yeráwáqá Póromma awíqmeta káánítôre-wayukaraq uréta yemá maará téta tirááē: “emá aúgenaimma máqtemma aarawaamá timá-yimenaimma tinaqtaa itáano. ²⁰ maamin-áímmá tinaqtaa ketáá itáúnama aokaríq kéiyē. miráinaa min-áíkoní áaimma tinaqtaa itáano.” téta tirááē. ²¹ Áátenibaq-wayukagaraq káqo-marupake Áátenibaq yama kémaekayukama yemá yeqtí anó-kanaama yuwéta mikáq yama máeta máqtemma aúgenaiqtaba kériteta téite

urááe.

²² ánibo Póroma káánítôre-wayukati áíkuma máa-marupaq Éríáápagatiq wenáwîqa itó-urena wemá tiráiyee: “keráwáqá Ááteni-wayukao, keráwáqtí maníkáq akoqnáá umá nunamummá kétéwaq káonaune. ²³ miráitaq kemá uréq keráwáqá nunamummá kéte-naupaq utéq aónaraunama keráwáqtí maníkáq agamá amí-yáreráqá móra áubama maará téq agamakááe. ‘maaminnáma ketáá íma aónarauna-naqa móra uyátárai-nakoe.’ téq agamakéq min-náqá keráwáqá íma aónareq wekáq nunamummá paáyaba tiráamanibo íbêqa kemá min-nákóní watáama kétima-timune. ²⁴ ánibo Áánûqtu wemá máqte-qtataaqa maa-márábí wáiq-tataaqa tarôq uráiyee. miráitana Áánûqtuma wenamáa wíyopakaraq mararákáráq anómma uyátá-maqma máiyee. miráitana wemá waayúkama iyáápike umaráan-naupaqa íma kémaiye. ²⁵ ánibo Áánûqtu wemá móra-yataaqtaba íma aqtórárîq kéena móra-nakoni ayáákogaraq mamá tíwáqnaa íniye. téna íma kémaiye. ímiye. wemá wenamáárîq máqte-kayukabimma aúgen-auwaraima kényimena máqte-qtataakaraq aáma kényimiye. ²⁶ miráitana kímora-naqa wemá tarôq uráitana wepíkémhá mamá netuq-wáyúkámá abarokáq urááwana wemá mamá máqte-marabaq yíkáraiye. miráitana wenamáárîq yeráwáqtí máe-kanaama maréna yeráwáqtí máa-maruqa kényimena uráiyee. ²⁷ ánibo Áánûqtuma miráurairoata yeráwáqá wemmá abáá kététa wemmá aónainoe. miráitana Áánûqtuma keqtáá móra-mora-yutaa ketáái nékaq íma máiyee.

²⁸ ‘miráitaqtaa ketáámá wepí máeqtaa ketáámá

tú aréqtaa uréire kéunataae.' miráuma naayóbáqá keráwáqti aamá ítaraa-kayukama yemá tirááne; 'ketáágáráqá Áánûqtuni iyápó-annataa máunatae.' téta tirááne. ²⁹ owé. ketáámá Áánûqtuni iyápó-anna máeqtaama weqtábámá íma áwáarara kain-óqtánábi mónerabi óqtane. ítenatae. móra-yataaqa waayúkagoni ayáápikenabi aúyánápíké tarôq umákáraiye téqtaa íma ténátae. ³⁰ naayóbáqá waayúkama aamá íma ítaraa-kanaaraqa yeráwáqá nói-qtataarabi mi-kánááráqá tarôq kéowanama Áánûqtu wemá aamá minnáyaba yainai-áímmá íma tiráine. íbêqa wemá máqte-marupaq máa-kayukayabama téna 'keráwáqá keráwáqti táí-aaipeke waéráaro.' téna kétiye. ³¹ miráitana Áánûqtu wemá móra-kanaama maréna móra-taoqa máqte-kayukama kateko-yátáákáq yeráwáqti yáaiqtaba aamá ítama yainánin-naqa awíkaipoana weqtábá ketáá itáíq-itaiq ónúnataama min-náqá wemmá pukáipike mamá itó-uyakaraiye." téna Póroma Ááteni-wayukama tiráiyé.

³² yeráwáqá itáamma maamin-náqá Ítuma wemá pukéna itó-urain-aimma Póroma kítitata yaímma-wayukama yeráwáqá kítiteta wíráa kéowata yaímma yeráwáqá tirááe: "emá móragaraq maamin-áíqtábá kétinaqtaa anaaékaqa itáano." téta yerwáwáqá tirááe. ³³ miráitana Póro wemá mi-káyúkámá iyuwéna kóuraiye. ³⁴ ánibo yaímma-wayukama Póroni anaaé kéwaraawata káánítôre-wayukapikemma móra-naqa áwîqa Taeonítati wegáráq móra-inimma áwîqa Aráámari wegáráq yaímma-wayukagaraq Áánûqtuqtaba itáíq-itaiq urááe.

18

Póroma Kóriti-wayukabi mayaíma matáíye.

¹ anaaékaqa Póro wemá Áátenibaq yuwéna Kóriti-marabaq uráíye. ² ániibo mórama Ítiráeonaqa wenáwîqa Akíra wení márûqa Pááqatibaq naayóbáqá Akíra wegáráq wení ánáakoma áwîqa Patíra yenákámá Ítari-maruqa yuwéta yaímma Ítiráeo-wayukayaba Ítari-marupake anó-kawaa-nakoma áwîqa Karótiatima téna máqtemma Ítiráeo-anna-wayukama kóoro téna titata iráa-kayukayopaq uráíye. ³ miráitana Póro wemá yenákátê kémaena naayóbáqá kémayai-mayaima kémayena yíwáqnaa kéena tabarááberaq-namma urááe. ⁴ ániibo máqtemma Tabaati-yúpáámá Póro wemá Ítiráeo-wayukati monoq-náúpáq uténa yeráwáqtê Ítiráeo-wayukagaraq Karíki-wayukagaraq máitata móra-mora-yuma yemá itó-uma yeqtí wataama tirááe.

⁵ ániibo anaaékaqa Táeratiyaa Tímoti yenákámá Maaterónia-maruqa yuwéta kégumoyana máqte-tupaama Póro wemá akoqnáá umá Ítiráeo-wayukabimma min-áímmá kétima-yimena “Ítuqtabama keqtáá yauwéqma tiwiránîn-nare.” téna timá yímikaiye. ⁶ miráimanibo Ítiráeo-wayukama yeráwáqá maamin-áímmá kékíteta yeráwáqá áyoqa káyeta weqtábá waáq táimma tirááe. miráitana Póro wemá itó-urena abíkáké kaítôma popoq umátuwena wemá tiráíye: “keráwáqá aúyokiyamma minná kanaaráq keráwáqtí minnáe. ániibo íbêqa kemá keráwáqá tiyuwéq káqon-annama Yéqtaeowayukayopaq kégoune.” téna Póro timá yímikaiye. ⁷ ániibo Póro wemá iyuwéna móra Yéqtaeowayukayopaq kégoune.”

naaúpaq ko mánena uráimma min-nákón áwîqa Títíá Yátati ánibo min-nákómá wemá Áánûqtukaq nunamummá tíq-tiq kéitana wení naammá Ítíráaeo-wayukati monoq-nákóní waaqókáq wáqe-uraiye. ⁸ miráitana mórama Ítíráaeo-wayukati anó-monoq-naqa áwîqa Karípu wegáráq máqtemma wení aara iyápógaraq yeráwáqá uyátárai-nakoma Ítumma itáíq-itaiq kéowata yaímma Kóriti-wayukama yeráwáqá Póron-aama kéiteta yeráwáqá Áánûqtuqtaba kéiteta Ítuqtaba nommá pékaae.

⁹ ánibo móra-nokaamma uyátárai-nakoma wemá kainapákáá umá Póromma maará téna timá ámikaiye: “Póro, emá íma ikatíq íéaq maamin-áímmá íyuwaa. emá paá tíq-tiq umá timá-yimiyo. ¹⁰ kemá etê yagaroqtamá mánunaboana móra-nakoma íma emmá ikaména mamá táwîq umákaniye. ánibo maami-márúkáqá ketí waayúkama taígani-kayukama mááe.” téna Áánûqtuma tiráíye. ¹¹ ánibo Póro wemá mi-márúkáqá móra-karitimaatigaraq abapaké móra-wiyomma kémaena wemá mi-káyúkábímmá Áánûqtuni watáama timá yímikaiye.

¹² anaaékaqa Arómani kámááni-wayukama yeráwáqá móra-naqa Kááriomma timáketa móra-marukoni naayón-áwíqá Akááiya íbêqa káqon-awíqa Karíti mi-márúkáq anó-kawaa-naqa ‘maao’ téta tirááe. miráitata mi-kánááráqá Ítíráaeo-wayukama yeráwáqá áaiqa Póromma kéumaketa awíqmeta kawáá-wáyúkáq urááe. ¹³ ánibo yeráwáqá maará téta tirááe: “maamin-nákómá wemá máqte-kayukabimma téna “keráwáqá Áánûqtukaq nunamummá tero.” téna “wemá Ítíráaeo-wayukati

yáaimma mamá táwîq kéiyē.” tēta yeráwáqá tirááē. ¹⁴ ániibo Póro wemá watáama tínēna kéitana Kááριο wemá Ítíráaeo-wayukama timá yímikaiye: “maamin-nákómá wemá táí-aaimma tarôq éna móra ámáan-aimma araténa uráinaqa minná kemá keráwáqá Ítíráaeo-wayukati táama itánúnamanibo ¹⁵ mórama keráwáqti tívîkaraq yaímma keráwáqti táaiqtabama íma maamin-áímmá maméraq kemmá máma timá-timiyaraq kemá aamá ítama yaináano.” téna aamá ítama yainái-nákómá tiráiyē. ¹⁶ mirá téna aamá itái-nákómá wemá maami-káyúkámá yainái-náúpáké waqtúwáitata kóuraaē. ¹⁷ ániibo mi-káyúkámá yeráwáqá mórama Ítíráaeo-wayukati anó-kawaa-naqa monoq-náúpáqtabá wenáwîqa Tóqtanimma yáqtoqma aamá ítama yainái-márúkóni waaqókáq tebûqa ámikaaē. aamá ítama yainái-náqá Kááριο wemá minnáyaba taíbaq-auyanamma íma ítaraiye.

Póroma yauwéqma Áítioki-marabaq iráiyē.

¹⁸ Póro wemá Kóriti-marabaqa netuqyaa-túpáámá kémaena wení ábâqawaaraa-kayukate íraqôniq umáyikena wemá mórama únópí-káárébi maréna Tíria-marabaq uráiyē. miráitana Patíragaraq Akíra yenákámá yagaroqtamá Pórogaraq urááē. ániibo áqnáabaqa Tékaribaq wemá mórama yanaan-áímmá ánatanena Ítíráaeo-wayukati yáaimma waréna wení aqnótáuma kárátaiye. ¹⁹ miráitata yeráwáqá maréta Ipítiani-wayukati márûkaq uréta Póro wemá Patíragaraq Akíra yenákámá iyuwéna wemá Ítíráaeo-wayukati monoq-náúpáq uréna watáama

akoqnáá umá timá yímikaiye. ²⁰ ániibo Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá téta 'Póro wemá yeráwáqte ayáqtáá-kanaama kémaena wíniye' téta tiráamanibo Póroma yeráwáqtí yáama íma ítaraiye. ²¹ miráitana Póro wemá tiráiyie: "Áánûqtu wemmá akáinanama wemá kanaaráq kemmá timátíkainaqa keráwáqá ya timónanune." téna timátuwena Póro wemá yauwéqma kúmîtaqtaa ketáámá únópi-káárébi maréqtaa Ipítiani-marama yuwéqtaa kóuraunatae.

²² ániibo únópi-káárégómá maréna Tétaría-marabaq uráitana Póro wemá Yérútáarebaq uténa Ítun-aama kéitaa-kayukama 'mirá-maara oro' kétimayimena timá íraqôniq kéumayikena wemá Áátiokimarabaq kóuraiye.

Póroma yauwéqma kaumobáriq umá aammá uréire uráiyie.

²³ ayáqtáá-kanaama Póro wemá Áátiokimarabaq máqena anaaékaqa wemá maréna káqokaqo-marupaqa Karétiabakaraq Parítiyabakaraq kéwena máqtemma Áánûqtun-aama kéita-kayukati yúyánámmá mamá íraqôniq kéena watáama timá yímikaiye. ²⁴ miráitana móra Ítiráaeo-nakonawíqa Aapóro wení márûqa Érékáánaria mikáké maréna Ipítiani-marabaq uráiyie. ániibo min-nákómá wemá íraqôn-aimma kétena Áánûqtuni watáama agamatán-áímmá ítarena ²⁵ Ítuma ketáái kúmiqyataapike kétiwiraiqtaba ítarena wení arukómá íraqôniq kéitana máqte-kayukama uyátárai-nakoni aammá waráiqtabá timá-yimikaimanibo wemá paá Yóáanenin-aiqtaba nommá péqyikaraiye. Ítuma káqomma péqyikaiyaba íma ítaraiye. ²⁶ ániibo wemá

akoqnáá umá Ítiráaeo-wayukati monoq-náúpápá máqte-kayukama Áánûqtuni watáama kétima-yimitata Patíragaraq Akíra yenákámá awíqmeta yenákátí naaúpaq uréta Áánûqtuni aammá waráá éta timá íráqôniq umá ámikaaye. ²⁷ anaaékaqa Aapóro wemá Karíki-marupaq wínéna kéitata yaímma Ipítiani-marupaq Áánûqtun-aama kéita-kayukama yeráwáqá wemmá áwáqnaa umá aúbama agamá ámêwana wemá maména móma Karíki-marupaq Ítun-aama itáíq-itaiq kéo-kayukama yímikaiye. miráitana Aapóro wemá mi-márúkáq uréna waayúkama Ítuqtaba itáíq-itaiq kéowana Áánûqtuma wení íráqô-qtataaqa wenamáa kényimikayukabimma watáama kétena yíwáqnaa uráíye. ²⁸ Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáágómá ‘árainmma Ítuma keqtáái kúmiq-yataapike tiwiránînaqiye’ téna yemmá yiráátiraiye. mirá kétena wemá máqte-kayukati yúrapimma akoqnáá umá Ítíraaeo-wayukati táí-aimma mamá paábaq yukáíye.

19

Póroma Ipítianiq mayaímá matáíye.

¹ Aapóro wemá Koríti-marabaq máqte-uraimma mi-kánááráqá Póro wemá máqtemma anugómá ôriq in-áúkápáq uréna wemá Ipítiani-marukaq yayamá iráíye. ánibo mi-márúkáqá yaímma Ítun-aama kéita-kayukama ya yimónaraiye. ² ánibo Póro wemá yeráwáqá ítama aónaraiye: “naayóbáqá Áánûqtun-aama itáíq-itaiq kéo-kayukama keráwáqá Aokaq-Áámá matááô?” téna kétitata yeráwáqá

tirááe: “aaqáo. ímiye. mórama Aokaq-Áámá wáiyé téta íma tímá tímewaqtaa kétéámá íma Ítaraunatae.” téta yeráwáqá tirááe. ³ miráitana Póro wemá tiráiyé: “keráwáqá náaraq umáwaq pékaao?” téna kítitata yeráwáqá tirááe: “ketáámá Yóáanenin-aiqtaba nonápó pékaunatae.” téta yeráwáqá tirááe. ⁴ ánibo Póro wemá tiráiyé: “naayóbáqá Yóóane wemá aarawaamá nonápó kébeqyikena tiráiyé: “keráwáqtí tirummá yokaa kéeraq nommá péráaro. ánibo ketinaaémo yínîn-nakoqtaba itáíq-itaiq inomma min-náqá wemá Ítue.” téna tiráine. ⁵ maamin-áímmá kíteta anómma uyátárai-naqa Ítun-awikaq nommá pékaae. ⁶ miráitana Póro wemá yekáq ayáámma arááparena nunamummá kítitatana yeráwápímmá Áánûqtuni Aokaq-Áágómá kukáiyé. miráitata yeráwáqá káqo-kaqon-aimma téta Áánûqtun-aama yemá amuné-áímmá tirááe. ⁷ ánibo mi-káyúkámá máqtemma miráuma tiyááka umá títaupake kaayaré (12).

⁸ miráitana Póro wemá Ítiráaeo-wayukati monoq-náúpáq uréna kaumo-wiyókóní arupímmá watáama kétena Áánûqtuma yabíkái-qtataqtaba tímá yímikaiye. ⁹ ánibo yaímma-wayukama yeráwáqá maamin-áímmá íma kíteta yeráwáqá máqte-kayukati yúrapimma Ítun aammá waráíqtábá tímá táwíq urááe. miráitana Póro wemá iyuwéna yaímma Ítun-aama kéita-kayukama yiwíqmena káqomma yirááti-naupaq uráamma mi-naakón áwîqa Tiráánati-naupaqa yeráwáqá Áánûqtuma yabíkái-qtataqtaba téite urááe. ¹⁰ ánibo Póro wemá kaayaq-kárítímáátímá máena miráráá kíteta yaímma

Étia-marabaq máa-kayukama Ítiráaeo-wayukagaraq yaímma káqon-annama Yéqtaaeo-wayukagaraqa yeráwáqá máqtemma ketáái anómma uyátárai-nakon-aama Ítaraae.

Tíbaani iyápó-annama

¹¹ Póroni ayáápimma mórama Áánûqtuma aokaríq umá anón-awaameqa tarôq uráiyie. ¹² miráitata yaímma-wayukama yeráwáqá Póroni óiqa ayumí-tábaráábémá maméta kari-wáyúkátí yineqá móma kémaraaawana yeráwáqtí karígómá kánataitata yeráwápi-kémmá táí-aagoma iyuwéna paábaq kóuraiye. ¹³⁻¹⁴ mi-káyúkátí aúkáapike mórama Ítiráaeo-wayukati anó-monoq-naqa áwîqa Tíbaa wení abapaké kaayaq-iyápó-ánnámá yeráwáqtí mayaímá táí-aagoma matuwáiyátábá wáqeuraiye. miráitata yaímma Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá maami-máyáíráq uréire kéeta yaímma-wayukabikemma táí-aama mamá paábaq yuwánétama yeráwáqá maará téta tirááe: “Póroma maamin-nákón áwîkaq akoqnáa-aimma kétitaqtaa ketáá kéitaunataama min-náqá Ítun-awikaq paábaq kóaa.” téta yeráwáqá tirááe. ¹⁵ miráimanibo maami-tái-áágómá yeráwáqá maará téna timá yímikaiye: “kemá Ítumma aónéq Póromma káoneq uraúpo keráwáqá náayuwabo?” téna yeráwáqá timá yímikaiye. ¹⁶ miráitata yaímma-wayukama yeráwápi táí-aagoma mái-kayukama yeráwáqá itó-ureta maami-káyúkámá ááiqa kéumayiketa yeráwáqtí unáákáqtôma yaráqma táíq kéowata táí-aagoma yíkamma ayáá ayíkáitata naae áráaq-wamma kóuraae. ¹⁷ ánibo anaaékaqa Ítiráaeo-

wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukama Ipítiani-marabaq máa-yuma máqtemma maami-qtátááqá kéiteta yáaqa karáiyé yeráwáqá uyátárai-nakon áwîqa múte yaútaae. ¹⁸ netuqyaammá Ítuqtaba itáíq-itaiq kéo-kayukama yeráwáqá máqte-kayukati yúrikaq iréta naayóbáqá nói-atataarabi tarôq uráa-qtataaqtaba timá abarokáq urááe. ¹⁹ miráitata yaímma-wayukama yeráwáqá maa-márábín-ámúné kéguteta awéqa téta uwaaqtagáánîq éta awaaméq-yátááqá tarôq kéo-kayukama yeráwáqtí wannaamá máqte-kayukati yúrikaq maméta irabí má-agataae. ániibo mi-kánnáágóní meyámmá mórabi komáé-yamae umá yoruparáamma mónéqa miráuma netuqyaamónéqá (50,000) abarokáq uráiyé. ²⁰ ániibo yeráwáqá mirá kéowana uyátárai-naqa Ítun-aagoma akoqnáá umá anóniq éna wéyáwé uráiyé.

Ipítiani-marupaq anón-aiqa urááe.

²¹ miráitana anaaékaqa Póro wemá auyánámmá ítaraiye: “kemá maréq Maateróniakaraq Karíkiq uréq mikákémmá maréq Yérútáarebaq uréq ániibo anaaékaqa Arómuq ónúne.” téna wemá auyánámmá ítaraiye. ²² miráitana kaayaqá wemmá áwáqnaa umá mayaímá kémayaaya-nakama Tímotiyaa Irááqtimma timáyíkáitata yenákámá maréta Maaterónia-marabaq kéoyana wemá pááqya-kanaama Étia-marabaq máqe-uraiye.

²³ mi-kánááráqá yaímma-wayukama yeráwáqá Áánûqtun-aama timá táwîq kéeta uyátárai-naqa Ítuni aammá auyaráaqtaba ááiqá urááe. ²⁴ ániibo móra-naqa máqe-uraimma áwîqa Timítarie. wemá

áwáarara kain-óqtákáké máqte-qtataaqa tarôq í-naré. miráitana wemá máqte-qtataaqa tarôq umá Ááqtamima yeqtí maníq-íníkóní aman-náópáq téna makáiyé. miráitana mi-máyáíráké móneqa maténa yaímma wení mayaí-wáyúkámá yímikaiye. ²⁵ miráitana wemá mi-káyúkámá yiwíqma móraraq yíkarena maará téna tiráiyé: “waayúkao, keráwáqá máqtemma aónaraae. ketáái móneqa maami-máyáíráké paá kéena Póroni watáama táwíq kéumakaiye. ²⁶ ánibo maamin-náqá Póroma máqte-kayukati yúyánámmá mamá táwíq kéitaq minná keráwáqá káoneq kéitaae. miráitana maami-qtátááqá wemá Ipítiani-marukaqa wenamáa íma mirá kéibo máqte-marabaq Étia-aukapaqa mirá kéena wemá maará téna kétiye. ‘maníqá ketáái tiyáápíke tarôq únna-yataaqa minná íma Áánûqtue.’ téna kétiye.” téna Timítarima timá yímikaiye. ²⁷ ánibo Póroni watáágoma ketáái móneqa mayaí-ámmá mamá táíq kéena máqte-kayukati yúyánákómá ketáái maníqá Ááqtamiqtabama máqte-kayukama yúyánámmá íma ítéta paá “tái-yataare.” téta tínoe. ánibo naayóbáqá Étia-wayukagaraq máqte-marabake-kayukama yeráwáqá maamin-ínímmá Ááqtamima ketáái maníókákq nunamummá kétémanibo Póroma maamin-íníkóní áwíqqa mamá táíq kéiyé.” téna Timítarima tiráiyé.

²⁸ ánibo yemá maamin-áímmá ítáamma ôriq umá íyamma itata yeráwáqá anókaq ááyama tirááe: “ketáá Ipítiani-wayukama ketáái anómmá Ááqtamima máiyé.” téta yemá tirááe. ²⁹ miráitata máqte-kayukama yemá anókaq ááyama kététa

kaayaqá Maateróniabake-nakama yiwíqmeta iráan-nakama Káéatiyaa Áárítáákatima min-nákámá Pórogaraq yagaroqtamá uréire kéoya-nakaboata waabá-káyúkátí yúrakaq páátákáá yiwíqmeta urááe. ³⁰ miráitana Póroma waabá-káyúkátí yúrakaq wínéna kéitata yaímma Káríqton-anna-wayukama yemá wemmá yáqtokaae. ³¹ ániibo yaímma Éti-marabake anó-kamaani-wayukama yeráwáqá Póroni aanábó-wáyúkábóata yemá téta Póroqtaba íma waabá-káyúkátí yúrakaqa wíno.” téta yeráwáqá tirááe. ³² miráitana waabá-káyúkátí yúyánákómá táíq umáguraiye. yaímma-wayukama óq-aipike ááyama kétéwata yaímma-wayukama óq-yataaqtaba kétéwata yaímma-wayukama yemá “nóin-aiiqtabawaq ya áíkutaunataabiyo?” téta paá aíbôqnaaboq urááe. ³³ yaímma Ítíráaeo-wayukama yemá móra-naqa Érékáánaramma timákáawana maamin-náqá tíkáae téta máqte-kayukama ákaraae. ³⁴ ániibo aarawaamá aónamma Ítíráaeo-nakoma maamin-áímmá kétéitataboata yeráwáqá Ipítiani-wayukama máqtemma maará téta tirááe: “Ááqtamima ketáái uyátárai-maniqa máíye.” téta ayáqtááq-kanaama mirá tíq-tiq urááe.

³⁵ anaaékaqa móra-naqa aúbama agayái-nákómá aarawaakáráq timá yubínikena tiráíye: “keráwáqá Ipítiani-wayukao, máqte-kayukama yeráwáqá ítaraae. ketáámá Ipítiani-wayukama yemá yeqtí anómma maníq-íníkómá Ááqtamitini nunamu-nákáráq aokaq-óqtámmá aabayápáké kukáimma yemá kéyabiye. ³⁶ miráitana móra-nakoma íma maamin-áíqtábámá kaaqaari-áíné ítinibo keráwáqá paátí

máero. ³⁷ keráwáqá maa-kááyáq-nákámá yiwíqme má yíkaraamanibo yenákámá íma ketáái aokaq-náúpákémmá moyámmá mayéta maamin-ínímá Ááqtamima ketáái maníkómmá timá táíq íuraaye. ³⁸ ániibo Timítarigaraq yaímma wení mayái-wáyúkámá yemá móra-nakomma aamá timákaneta kéiyanaama anó-kamaani-wayukama yemá maamin-áímmá ítama yainánóe. ³⁹ ániibo keráwápímmá móra-wataama wárainaqá keráwáqá máqte-kayukama álkuteraq waabá-káyúkábí min-áímmá tero. ⁴⁰ íbêqa máqte-kayukama ketáá ááiqa owáníq kéunataamanibo maami-wágóní áaimma móra íma wáiniq kéunaboataataa keqtáá ítama káonaiyaqtaama ketáámá kanaaraq aamá íma tenúnatae.” téna tiráiyé. ⁴¹ aamá ítama aúbama agayái-nákómá wemá maamin-áímmá kétima-yimena máqtemma waabá-káyúkámá timáyíkáitata wéyáwé urááe.

20

Póroma Maateróniabakaraq Karíki-marukaraq uráiyé.

¹ anaaékaqa maamin-áíkómá ánatagitana Póroma máqtemma Káríqton-anna-wayukama yááyama yiwíqména iréna yeqtí íyaqa mamá akoqnáá umáyikéna wemá Maaterónia-marabaq kóuráiyé. ² ániibo wemá min-áúkápáq uréire kéena Ítun-anna-wayukabimma wemá watáama kétima-yimena yeráwáqtí yirummá mamá akoqnáá umáyikaraiye. miráitana mikákémmá maréna Karíki-marukaq uréna ³ mi-márúkáqá wemá kaumo-wíyómmá máqe-uráiyé. anaaékaqa Tíria-marabaq wínéna

kéitata Ítiráaeo-wayukama yemá Póroma ikamí-áímmá tewana ítátuwena únópí-káárébi mikáké wemá yauwéqma Maaterónia-marabaq wínéna uráíye. ⁴ ánibo Tópaateri Píraatimma áanikoe, wemá Péría-marabake-nakoma Pórote yagaroqtamá uráíye. miráitana Tetarónáika-marabakemma kaayaq-nákárátámá Ááritáakatima Tekútue. ánibo Káeatima Tébe-marabakekaraq Tímotigaraq kaayaqá Étia-marabakemma Tíkikiatíyaa Tarópima yemá máqtemma Pórogaraq yagaroqtamá kóuraae. ⁵ mi-káyúkámá yemá áqnáabaq uréta keqtááyábá Taróqaati-marabaqa tiwétáá urááe. ⁶ ánibo yammá irabí agamá naí-kánáámá yátámakitaqtaa kemá Arúkegaraq ketáámá Píripai-marabakemma yuwéqtaa únópí-káárébi maréqtaa Taróqaati-marabaq uréqtaa yeráwáqtê yagaroqtamá mibáqá móra-Toqtaama máqe-uraunatae.

Póroma ákaq uréire uráíye.

⁷ Tóqtaagoni áqnáabaq-kanaaraqa ketááma aáwaqa kénaunanataa Póroma aabáyaama kóinenaboana aarawaamá watáama kétima-yimitana nokáan-aukaaniq uráíye. ⁸ mi yanaa-náúpáqá ketáá áíkuma máeqtaa watáá-wataa túnna-naupaqa ómmá netuqyaa kúraqmakaae. ⁹ miráitana mórama maabu-nákóni áwîqa Yútikatie. wemá naammá yanaa-nákóni motôqakaqa máena Póroma watáama tin-áímmá Yútikatiima itéq éna aúgáibaa itana aúma waguré máqena yanaa-nákóni motôqakake kuména marabí yutákuraiye. miráitata yemá kukéta aónaamma wemá pukuráíye. ¹⁰ ánibo Póroma kukéna ámûraaq áyabaa uréna tiráíye: “keráwáqá íma túyánámmá ítáaro. wemá íma

pukáibo paá máíye.” téna tiráíye. ¹¹ ánibo Póroma yawwéqma naaúpaq uténa Ítuma yímikainikaa yammá mapámma kénena móragaraq watáama kétima-yimitana aaqá iráráitana Póroma iyuwéna kóuraiye. ¹² miráitata yemá mi-mábú-náqá íráqôniq umá máitata yemá yimuqá maréta awíqmeta urááe.

Póroma Taróqaati-maruqa yuwéna Mairítati-marabaq uráíye.

¹³ Póroma marabí tiyuwénata ‘Ááqtoti-marabaq kégonabo ko tiwíráaro’ téna timá tímítaqtaa ketáámá únópí-káárébi maréqtaa Ááqtoti-marabaq uráunatae. ¹⁴ mikákémmá Póromma awíqmetaa ketáámá únópí-káárébi Mítíríni-marabaq uráunatae. ¹⁵ mikákémmá ketáámá únópí-káárébi uréqtaa Kááíoti-marukaq ko watuwéqtaa mikákémmá mimórá táoqa Táámoti-marukaq uréqtaa Mairítati-marukaq ko yamá uráunatae. ¹⁶ ánibo Póro wemá maará téna aúyánámmá ítaraiye. wemá yaímma-kanaama Étia-aukapaqa íma máena páátákáá Ipítiani-maruqa kótámatuwena Yérútáárebaq ya-kánáámá (péqtakoti-omaqa) aónanena uráíye.

Póroma Ipítiani q monoq-náúpáq kawáá uráa-kayukama watáama timá yímikaiye.

¹⁷ Póro wegáráq wemmá áwáqnaa umá mayaímá kémayaa-kayukagaraq yeráwáqá Mairítati-marupaq máeta Póro wemá Ipítiani q Ítun-aama kéita-kayukati anó-kawaa-wayukama yááyaitata yemá wenôpaq irááe. ¹⁸ ánibo yemá wenôpaq keyewana wemá maará téna timá yímikaiye: “keráwáqá kenamááríq kemmá kétimoneq ketáaimma aónaraane. kemá Étia-marabaqa karáwáqtê áqnaabaqa máqe-uraune.

19 miráitaq keráwáqá aónaraane. netuqyaa-túpáámá Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá kemmá mamá táíq kéumatikaawaq kemá ôriq umá ummaa-yátááqá kémaye q kemá anómma uyátárai-nakoni mayaímá matáunae.” téna Póroma tiráiyee. 20 miráitaq keráwáqá káonaae. kemá keráwáqá tíwáqnaa í-áímmá íma yáqtoqma akoqnáá éq kemá paá keráwáqá kétiraateq waabá-káyúkátí yúrakarabi naaúpaq timá tímikaune. 21 miráitaq máqte-tupaama kemá Ítiráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukagaraq maará téq timá yímikaunae: “keráwáqá keráwáqtí tirummá Áánûqtumma améraq keráwáqtí kúmiq-yataaqa mamá paábaq kéyuweraq ketáái uyátárainaqá Ítuqtaba itáíq-itaiq oro.” téq timá yímikaune. 22 keráwáqá itáaro. íbêqa Aokaq-Áágómá kemmá tiwíqmena Yérútáarebaq kéwipoaq mórama nói-qtataarabi ketineqá abarokáq ínî-waigoqtabama kemá íma ítaraune. 23 ánibo kemá kímora-yataaqtaba ítaraunama Aokaq-Áágómá akoqnáá umá timá tímikaiye. ‘máqte-marupaqa uréire innamá emá ummaa-yátááq áátuqma kémaye ánnáma mayánóne.’ téna timá tímikaiye. 24 miráimanibo kemá ketí túwaraiqtabama túyánámmá íma itéq yáqtoqma akoqnáá íkéune. minnáyaba kemá ketí mayaímá uyátárai-nakoma Ítuma tímikai-mayaima mayánúnama minná Áánûqtuni átê-wataama Ítuqtaba timá-yimenune.

25 miráinaq keráwáqá itáaro. naayóbáqá kemá keráwáqtí aúkáapi uréire kéeq Áánûqtuma yabíkái-qtataakoqtaba timá-timikaune. miráimanibo kemá itáunama anaaékaqa keráwáqá íma móragaraq

kemmá timónanoe. ²⁶⁻²⁷ ánibo kemá Áánûqtun-
auyanamma keráwáqá timá-timiyabama ikatîqa
íma éq yáqtoqma akoqnáá íuraupo máqten-
aimma keráwáqá timá-timikaune. miráitaq
kemá keráwáqá kétima-timune. móra-nakoma
keráwáqtí aúkáapikemma wemá aúyokinimma
minná íma kennámíye. ²⁸ ánibo keráwáqá yabíqma
arutéraq yaímma tipi-típi-annagaraq Aokaq-Áágómá
keráwáqtábá yekáq yabíéro téna keráwáqá
tiwíkaiye. miráinaq keráwáqá Áánûqtuma wení
naaenápó meyaníq umá yiwíkai-kayukagaraq
keráwáqá keqtimáárîq yabíqma akoqnáá oro.
²⁹ ánibo anaaékaqa kemá keráwáqá tiyuwéq
kégonanama mórama táí-wayukama abááq-íyákóráá
umá keráwáqtí aúkáapi íréta keráwáqtí itáíq-
itaiq umá mái-yataaqa mamá táíq umátikanoe.
³⁰ ánibo yaímma keráwápíkémhá keráwáqtí
waayúkama yemá itó-uma kaaqaari-áímmá kéteta
máqtemma Áánûqtun-aama itáíq-itaiq kéo-kayukama
tiwíqma táí-akaq tikánóe. ³¹ minnáyaba keráwáqá
yabíqma máero. keráwáqá túyánámmá itáaro.
kaumo-kárítimáátígóní arupimmá wágááwabi
nokáámma maamin-áímmá keráwáqá timá
tímikaunnama minnáyaba kemá tiqnumá kéyaitaq
maamin-áímmá kétune. ³² íbêqa kemá keráwáqá
máqtemma Áánûqtuni ayáapi kétikaunaboana
wení watáagoni kaayoné-yátáákómá keráwáqté
wáinana Áánûqtu wemá kanaarâq máqte-qtataaqa
wení waayúkama yiménúne téna tirái-qtataaqa
keráwáqá timíniye. ³³ ánibo kemá móra-waigoni
mónerabi unáákáqtôyabama íma túran-annama
káune. ³⁴ miráitaq keráwáqá aónaraae. kemá

kenamáárîq ketiyáápike mayaímá kémayaunana mónéqa abarokáq kéita kemá aáwaqa meyaníq umá kéneq ketê yagaroqtamá máa-kayukama yíwáqnaa kéune. ³⁵ miráitaq kemá máqte-mayaima tiráátúnna máqtemma ketááma miráuma mayaímá kémayeqtaa káqo-yuma yeráwáqá íma akoqnáá íya-kayukama yíwáqnaa ónúnatae. ániibo Ítuma maará téna wemá tiráin-aimma keráwáqá túyánámmá ítáaro.

‘keráwáqá paá móra-yataaqa mayéqa timuqá maranóe. ániibo móra-nakoma wení miqtátááqá yiménama yímîqma ánatenama wemá amuqá ôriq umá marániye.’

Ítuma tiráine.” téna Póroma tiráiyé.

³⁶ ániibo wemá maamin-áímmá timátuwena wemá arayutaúmmá aténa máqte-kayukate nunamummá tiráiyé. ³⁷ miráitata máqte-kayukama yeráwáqá Póromma yáqtoqma kámoqneta ibiqá ôriq umá yakááe. ³⁸ ániibo Póro wemá téna keráwáqá móragaraq íma tóikaqo timónanoe tin-áíqtábá yemá ibiqá keyareta awíqmeta únópí-káárébi móma ayúwáawana kóuraiye.

21

Póroma únópí-káárébi maréna Yérútáárebaq uráiyé.

¹ ketáámá timá íraqôniq umáyikeqtaa únópí-káárébi maréqtaa Kóti-marukaq uréqtaa ániibo óq-aabayaanaapimma ketáámá maréqtaa Aróti-marukaq uréqtaa mikákémmá Páátaraaq uráunatae. ² miráitaqtaa mi-márúkákémmá mórama únópí-káárégómá Pinítiabaq wínéna kéitaqta ketáámá mipí maréqtaa Pinítiabaq uráunatae. ³ ániibo ketáámá Táíparatibaq káoneqtaa móra-aukapaq maréqtaa

Tiríabaqa uréqtaa únópí-káárégómá Tááyabaq oótamma móma yuwanéna kéitaqtaa mibáq uráunatae. ⁴ ánibo mi-márúkáqá ketáámá yaímma Káríqton-anna-wayukama keyimoneqtaa yeráwáqtê yagaroqtamá abapaké kaayaq-yúpáámá máqe-uraunatae. miráitana Aokaq-Áágómá Káríqton-anna-wayukati yúyánámmá mamá akoqnáá kéitata yeráwáqá Póroqtabama wemá Yérútáárebaqa íma wíno téta tirááe. ⁵ ánibo ketáámá yeráwáqtê máqetaa kégounanataa máqte-kayukama yeráwáqti aara iyápógarag maréta keyewaqtaa máqtemma únón áwábaq ya áíkuma nunamummá tiráunatae. ⁶ miráitata yeráwáqá keqtáá timá íraqôniq umátíkáawataa ketáámá únópí-káárébí kóunataataa yeráwáqá maréta yeqti naaópaq kóuraae.

Tétaría-marabaqa amuné-áímmá Póromma Áágabaatima timá ámikaiye.

⁷ ánibo ketáámá únópí-káárébí maréqtaa Tááyabaq yuwéqtaa móra-maruqa Tórameti koyamá uráunatae. miráitaqtaa ketáái túbâqawaaraa-kayukama timá íraqôniq umáyikeqtaa yeráwáqtê yagaroqtamá kímora-yupaama máqe-uraunatae. ⁸ mikákémmá maréqtaa Tétaría-marabaq uréqtaa móra-naqa áwíqa Píripi wemá mórama Yérútáárebake abapaké kaayaqá Áánûqtuma yiwíkai-kayukabikemma wemmá mayaíraq yíwáqnaa min-áúkápáq urááne. ⁹ miráitata min-nákóní kaayaqtê-kaayaqte-noinaaruma wení ayáámûmaaqa yeráwákáráq Áánûqtuni watáama amuné-wáyúkáráá umá tirááe. ¹⁰ ánibo ketáámá Tétaría-marabaq yaímma-kanaama kémayunanataa mórama Áánûqtuni amuné-náqá

áwîqa Áágabaati wemá Yúria-marabake yuwéna Tétária-marabaq kukáiyé. ¹¹ miráitana wemá kukéna Póroni amûrannama maténa wení ayáákaraa aítaukaqa atáá kéena tiráiyé: “Aokaq-Áágómá kétiye. ‘maamin-ámúrannágóní aboámmá Yérútáárebaqa Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá maamiráuma atáá umá káqon-anna-wayukama yimínóe.’ téna Aokaq-Áágómá kétiye.” téna Áágabaati tiráiyé. ¹² ániibo ketáámá maamin-áímmá kéiteqtaa ketáágáráq yaímma aarawaagáráq Póroqtabama “wemá Yérútáárebaq íma wíno” téqtaa tiráunatae. ¹³ ániibo Póro wemá maará téna tiráiyé: “nôraq itaráq keráwáqá ibiqá kéyareraq ketí tirummá mamá táwîqa kéoo? kemá íma ánnáma mayaíyábámá yokaa kéupo? kemá *érútáárebaqa Ítuni áwîkaqa puyónáá kéune.” téna Póro *emá *aiye. ¹⁴ ániibo ketáámá íma káqomma túyánámmá itéqtaamanibo maará téqtaa ketáámá tiráunatae. ‘kanaarácq uyátárai-nakoni aúyánákácq mi-qtátáácq abarokácq íniye.’ téqtaa tiráunatae.

¹⁵ anaaékaqa mi-márúkákémmá ketáái oótamma yokaa umá maméqtaa Yérútáárebaq uráunatae. ¹⁶ miráitata yaímma Káríqton-anna-wayukama Tétária-marabakemma yeráwáqá keqtáá tiwíqmetataa owaqtáá ketáámá mórama naayóbáqá *q-itaiq kéi-naqa Náátonini-naupaq auráunatae.

Póro wemá Yêmitimma aónaraiye.

¹⁷ ketáámá Yérútáárebaq yaayamá kéyunanataa yaímma ketíbâqawaaraa-kayukama yeráwáqá yimuqá kémareta keqtáámá tiwíkaae. ¹⁸ ániibo aabáyaanapimma Póro wemá Yêmitimma aónane

kéitaqtaa yaímma Káríqton-annabike anó-wayukama yeráwáqá Yêmitigaraq yagaroqtamá máqe-uraae. ¹⁹ ánibo Póro wemá Íráqôn-aimma téna Áánûqtuma Yéqtaaeo-wayukabimma Íráqô-qtataariq umáyíkáin-aimma wemá timá yímikaiye.

Póroma anó-monoq-wayukati yáama iténa anó-monoq-naupaq uráíye.

²⁰ yeráwáqá maamin-áímmá kéiteta yeráwáqá Áánûqtumma yimuqá marakéta tirááe: “taígani-kayukama Ítíráaeo-wayukama yeráwáqá Ítukaq itáíq-itaiq kéeta akoqnáá umá ámáan-aimma kéwaraae.” téta yeráwáqá tiráámanibo ²¹ yaímma-wayukama yeráwáqá maará téta tirááe: “Póro wemá Ítíráaeo-wayukama Yéqtaaeo-wayukabi máa-kayukayabama Mótetini ámáan-aimma yuwéraq túma íma karéraq Áánûqtuni awaaméqá íma mayéraq naayón-ááímmá ímáýáaro. téna kétiye.” téta yaímma-wayukama tirááe. ²² miráitata emá yénna-aimma yeráwáqá ítaraapoaqtaa “ketáámá nôraq ónúnataabiyo?” téta tirááe. ²³ ánibo emá ketáá timá ámenaiqtaa uwo. kaayaqté-kaayaqte-wayukama yeráwáqá yanaan-áímmá téta mi-yánáán-áímmá ína-kanaama yiqnótáuma karánóe. ²⁴ ánibo emá mi-káyúkámá yiwíqme anó-monoq-naupaq uréwaq kúmiqa mamá paá í-yátááqá tarôq kéewa q mi-káyúkágáráq mirá kéumayikewa q yemmá meyámmá Áánûqtukaq amí-wámmá yímínatawaq yeqtí yiqnótáuma anaaékaqa kégaraiyata máqte-kayukama yemá emmá káoneta maamin-áímmá eqtábá tiráamma minná “kaaqaari-áiné” téta kététa eqtábámá “árimma Mótetini ámáan-aimma

kéwaraiye” téta tínoe. ²⁵ ániibo káqon-annama Yéqtaaeo-wayukama Áánûqtun-aama kéita-kayukama aúbama agamá kéyimeta maará téta yemá tirááe: “yeráwáqá yabíqma arutéta maníkóní amammá tarôq umáketa amíyan-aawaqa waí-wámmá ánûwamma ibibamá ikamí-yamma naaemá íma naaro. mirá kéeta yeráwáqá aaraukáqá íma mamá yataero.” téta agatááe. ²⁶ ániibo Póro wemá maami-káyúkámá yiwíkена yeráwáqti kúmiq-yataaqa mamá paá inéta wemá anó-monoq-naupaq uténa anó-monoq-wayukaraq nói-tupaawaq yeráwáqá kúmiq-yataaqa mamá paá matuwáinata yeráwáqá Áánûqtukaq óq-ami-yataaqa agamá ákûqa umákanunatabiyo?” téna ítama aónaraiye.

Ítiráaeo-wayukama anó-monoq-naupaq Póromma yáqtokaae.

²⁷ anaaékaqa abapaké kaayaq-yúpáámá yanáán-áíqtábá ánatanena kéitata yaímma Ítiráaeo-wayukama Étia-marabaq máa-kayukama yemá aónaamma Póro wemá anó-monoq-naupaq máitata máqtemma Póroqtaba yemá téta íyamma ôriq kéitata wemmá yáqtokaae. ²⁸ miráitata yemá anókaq ááyama téta “keráwáqá Ítiráaeo-wayukama keqtáá yama tíwáqnaa oro. maamin-nákómá wemá máqten-aukapaq uréire kéena wemá Mótetini ámáan-aimma mamá táíq kéena ketáái anó-monoq-naupaq káqon-annama Yéqtaaeo-wayukama yiwéqmena kéuwiye.” téta yemá ááyama tirááe. ²⁹ miráitata naayóbáqá Ipítiani-marabake-naqa Tarópima wemá Pórote yagaroqtamá máitata yemá aónatuweta Póro wemá mín-náqá awíqmena qokaq-mónóq-náúpáq táwí

éna utaiyáá téta mirá-uraae. ³⁰ ániibo máqtemma Yérútaárebake-kayukama yemá anó-monoq-naupaq uréta Póromma áyábaa umá yáqtometa máápaq kégumeta anó-monoq-nakoni oqtamá máqtepaq aúyareqeta yukááe. ³¹ miráitata yem* Póromma kéikamowata yaímma-wayukama maréta i-wáyúkátí anó-kawaa-naqa móma timá ámikaae. ³² ániibo wemá wení i-wáyúkámá yiwíqmena kéyitata Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá i-wáyúkámá kéyimoneta yemá móragaraq íma Póromma ikákaae. ³³ ániibo i-wáyúkátí anó-kawaa-nakoma Póroni amakaq irena i-wáyúkáyábá timáyíkáitata yemá Póromma yáqtoakaawana i-wáyúkátí kawáá-nákómá téna “maamin-nákómá wemá nôraq uráiyó?” téna ítama aónaraiye. ³⁴ máqte-kayukama yeráwáqá óq-aimma kétewana yaímma-wayukama káqon-aimma kétewana anó-kawaa-nakoma wemá maamin-áikóní áaimma íma íténa wemá i-wáyúkámá timáyíkáitata Póromma awíqmeta yeráwáqti-naupaq urááe. ³⁵ miráitana Póro wemá mórama naakóní oqtaraq kéwitata Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá Póromma ikamínéta kéowata i-wáyúkámá yeráwáqá Póromma yaaguyaqméta kóuraae. ³⁶ miráitata netuqyaammá aarawaamá yinnaae waqméta kéweta ikámma púyóro.” téta tirááe.

Póroma wení watáama timá yímikaiye.

³⁷ Póromma awíqmeta naaúpaq uwínéta kéowana Póro wemá i-wáyúkátí anó-kawaa-nakoqtabama “mórama watáama timá ámena kéune.” téna tiráiyé. ániibo i-wáyúkátí kawáá-nákómá téna Póroqtabama “emá kanaaráq Karíki-aimma tinónô? kemmá timá-timiyo. ³⁸ naayóbáqá móra-nakoma Íqtîbibake

miráuma náápaamma awétáma taígani-kayukama (4,000) yiwíqmena kaqmaápaqa waayukáma íma máa-marabaq uráimma minná íma eyábono?” téna ítama aónaraiye. ³⁹ ánibo Póro wemá tiráiyē: “Ímiye. kemá Ítiráaeo-naqa ketí márûqa Táátiti minanó-marupake kemá watáama aarawaamá timá-yimenaq kéune.” téna anó-kawaa-naqa timá ámikaiye. ⁴⁰ ánibo i-wáyúkátí anó-kawaa-nakoma “kanaaráqíye” téna kítitana Póro wemá min-nákóní oqtaráq itó-uma ayáámma múte yaútena waayúkama yaákare maéra wemá máqte-kayukabimma Íbaru-aipike watáama maará téna timá yímikaiye:

22

¹ “ketíbâqawaayuo, ketibôutaa, kemá watáama ténááq kéupo keráwáqá ítáaro. keráwáqá kemmá yaináné kéoe.” téna Póroma tiráiyē. ² miráitata yeráwáqá ítáamma Póro wemá Ítiráaeo-wayukati yáama Íbaru-aipike watáama kítitata yeráwáqá yaákare uyátá-maqma maamin-áimma ítaraae. ³ ánibo Póro wemá tiráiyē: “kemá Ítiráaeo-naqa ketinóma kemmá Táátati-marukaq maqtíkáitaq kemá Yérútáárebaq iréq anómma káureq Kaméirioe. wemá yirááti-nakoma kemmá naayóbáqá ketáái títaubikoni amáan-aimma timá tímikaitaq kemá akoqnáá umá Áánûqtun-aama íbêqa keráwáqá wáráaniq umá kemá kéwaraune. ⁴ miráitaiq kemá Ítun aammá itáíq-itaiq kéo-kayukama keyíkameq aarawaamá yiwíqme máma ánná-naupaq yíkaraune. ⁵ ánibo mú mikákáá anó-monoq-naqa wení anó-monoq-wayukagaraq yemá maami-qtátááqtabá

aónaretama ‘árainé’ téta tínoe.   naayóbáqá yeráwáqá aúbama agamá tímêwaqa kemá maméq Tamáátikati-marabaqa Ítun-aama kéita-kayukama koma yiwíqme yenata Yérútáárebaqa yemá yútiqa mayéta ánnáma ínoe téq uráunae.

Póro wemá Káríqton-annama aúkáin-aimma tiráiyé.

⁶ miráitaq Póro kemá maréq Tamáátikati-marukoni waaqókáq kéunana aabaúgómá miráuma wágáá aúkáammakariq kéitana páátákáá aabayápiké móra ókómá wenôpaq kamá yupayo uráiyé. ⁷ miráitaq kemá marabí yutákure kéitaunana móra-aikoma aabayápáké maará téna tiráiyé. ‘Tóro! Tóro! emá nôraq itawáq kemmá mamá táwîqa kéono?’ tiráiyé. ⁸ ániibo kemá tiráune. ‘uyátaráana-nako, emá náawabono?’ téq kétunana wemá yauwéqma tiráiyé. ‘kemá Ítuma Náátárêtibakenakoma kemmá mamá táwîqa kéone.’ tiráiyé. ⁹ miráitata yaímma ketê yagaroqtamá uráa-kayukama yemá maamin-ómmá káonetamanibo watáamo timá tímîn-naqa íma aónaraae. ¹⁰ miráitaq Póro kemá tiráune. ‘uyátaráana-nako, kemá nôraq ónúno?’ kétunana uyátárai-naqa Ítuma tiráiyé. ‘emá itó-uma Tamáátikati-marabaq kéwinana móra-nakoma kéma emmá mayaímá aménúnna-yataaqtaba watáama timá áminiye.’ téna wemá tiráiyé. ¹¹ miráitana min-ókómá ketí túramma mamá kumayuqá aúraitaq kemá máqte-qtataaqa íma kanaaraq umá aónáunata yaímma ketê yagaroqtamá o-káyúkámá yemá tiyáákaq yáqtoqma tiwíqmeta Tamáátikatiq urááe.

12 ánibo mi-márúkáqá móra-naqa máqe-uraimma áwîqa Áánánáiyatie. wemá íraqôniq umá ketáái ámáan-aimma kéitena kéwaraitata Ítiráaeo-wayukama Tamáátikati-marukaq kémae-kayukama yemá weqtábá 'íraqô-nare' téta tiráae. 13 min-nákómá wemá ketimakaq iréna maará-tiraiye. 'Tóro, ketibâko, emá kanaaraq aúramma kararánóne.' téna kétitaq kemá páátákáá túramma kégarareq wemmá aónaraune. 14 ánibo wemá tiráiyé. 'ketáágáráq ketáái títaubikoni Áánûqtuma emmá awíkена wení áaimma aónaikae. téna wenamáárîq wení óyaupike watáama emmá timá ámikaiye. 15 miráina emá maamin-áímmá kéite aónáanna-yataaqtabama máqte-kayukama timá-yiminone. 16 ánibo emá nôraq itawáq paá máano? itó-uma Ítun-awikaq nommá kéberewaq wenáwîqa kéyenanawaq ení kúmiq-yataaqa mamá paábaq yuwániye.' téna wemá tiráiyé.

Áánûqtuma Póromma káqon-annama Yéqtaaeo-wayukabi timákaraiye.

17-18 ánibo anaaékaqa kemá yawwéqma Yérútáarebaq uréq anó-monoq-naupaq nuna-mummá kéteq mórama kainapákáá umá uyátárai-naqa Ítumma aónáúnana wemá timá tímikaiye. 'páátákáá emá maami-márúká yuwéwaq kóaa. emá maami-márúkáqá kémae ketáama timá yíminamanibo yemá maamin-áímmá íma itánóe.' téna tiráiyé. 19 ánibo Póro kemá tiráune. 'uyátaráana-nako, kemá kenamáárîq máqtemma monoq-náúpáq uréire kéeq enáama kéita-kayukama kéyikameq yáqtoqma ánnáma kéumayikaunata yemá

kemmá timónaraae. ²⁰ ánibo naayóbáqá ení átê-wataama tirái-naqa Tíbenimma ikámôwana pukáimma mi-kánááráqá kemá máeq mi-káyúkátí kúberai-unamma matokáunata ikákaane.' téq kétunana wemá tiráiyé. ²¹ emá paá kéwinaq kemá emmá káqon-annama Yéqtaaeo-wayukabi timákaana waaó.' téna Ítuma timá tímikaiye." téna Póroma tiráiyé. ²² ánibo Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá maamin-áímmá kéitetamanibo Yéqtaaeo-aiqtabama yeráwáqá anókaq ááyama maará téta tirááe: "wemmá ikámma púyoro. mirán-nákómá wemá maa-márúkáqá íma mániye." téta tirááe. ²³ miráitata máqte-kayukama yeráwáqá yeqtí kúberai-unamma ayúqma paábaqtaa kéyuweta mé móyuweo téta obamá apákama yukááe. ²⁴ ánibo i-wáyúkátí anó-kawaa-nakoma i-wáyúkámá timáyíkáitata yemá Póromma awíqmeta naaúpaq múma ákareta tebûqa kámeta 'nôraq itatawáq Ítiráaeo-wayukama emmá maamin-áíqtábá kéteo?' téta yeráwáqá tirááe. ²⁵ miráitata yemá ánnánapo Póromma yaataq atáá umákareta tebûqa kámewana Póro wemá kawáá-nákómmá maará téna ítama aónaraiye: "keráwáqtí ámáan-aikoma téna Arómani-wayukama aamá íma ítama yainéq paá tebûqa yíméro ténawaq keráwáqtí ámáan-aimma wáiyó?" téna ítama aónaraiye. ²⁶ ánibo kawáá-nákómá maamin-áímmá kéitena wemá maréna i-wáyúkátí anó-kawaa-nakomma móma timá ámikaiye: "emá maamin-nákómmá nôraq umákanewa q kéono? maamin-náqá wemá Arómani-naqiye." téna timá ámikaiye. ²⁷ ánibo anó-kawaa-nakoma Póroni amakaq iréna "emá Arómani-naraq máano?" téna kétitana Póro wemá "owé" téna tiráiyé. ²⁸ miráitana anó-

kawaa-nakoma tiráíye: “kemá anó-moneqa meyánîq umátuweq kemá Arómani-naqa máune.” téna titana Póroma tiráíye: “kemmá ketinóma maqtíkáitaq kemá Arómani-naqa máqe-uraune.” téna tiraíye. ²⁹ miráitata máqtemma Póromma tebûqa ikamítáae téta yemá péqmareta kégowana anó-kawaa-nakoma itáimma Póro wemá “Arómani-naqune” téna kétitana kawáá-nákómá ikatíq uráíye.

Póro wemá káánítôre-wayukati yúrakaq uráíye.

³⁰ ánibo i-wáyúkátí anó-kawaa-nakoma Ítiráaeo-wayukama yemá nôraq itatawáq maamin-nákóqtábámá maamin-áímmá kéteo?” téna wemá ítama arútanena móra-taoqa wemá ánnáma ayúqtuwena uyátá-maqma anó-monoq-wayukagaraq káánítôre-wayukagaraq áíkutaawana Póromma awíqmena yeqtí yúrakaq uráíye.

23

¹ Póro wemá káánítôre-wayukati yúrapí karákéna tiráíye: “ketíbâqawaayuo, keráwáqá ítáaro. kemá Áánûqtuni aúrakaqa íraqôniq umá uréire kéeq ketáaiqtaba netuq-túyánámmá íkémayaune.” téna tiráíye. ² ánibo mú mikákáá anó-monoq-nakoma Áánánáiyati wemá yaímma-wayukama timáyíkáitata Póroni óyauqa yurákááe. ³ miráitana Póro wemá tiráíye: “enaúraqa miráuma aúgemma naakaqá ayammá péqmaraanikaa kéimanibo ení arunóbáqá miráuma kabirai-qtátáákáá kéipoana Áánûqtuma emmá ikamíniye. ánibo emá enamáárîq makaq ámáan-aimma kéware. aamá kéyainemanibo emá maamin-ámáan-áímmá kárate waayúkama timáyikaanata yemá ketóyauqa

kéyuraraae.” téna tiráiyé. ⁴ miráitata yaímma Póroni amakaq máa-kayukama yemá tirááe: “emá Áánûqtuni mú mikákáá anó-monoq-naqa timá táíq kéumakaane.” téta yemá tirááe. ⁵ ánibo Póro wemá tiráiyé: “keráwáqá ketíbâqawaayuo, itáaro. wemá mú mikákáá anó-monoq-naqa áraimma máiyó? miráitana Áánûqtuni wataama agamatá-kánnáábímmá maará téna kétiye. ‘emá ení anó-kawaa-nakoqtabama íma timá táíq umákaao.’ tiráimma minná kemá itaraune.” téna tiráiyé.

⁶ ánibo Póro wemá káánítôre-wayukama yimónaimma yeráwáqá yaímma Pérati-wayukagaraq anó-monoq-wayukagaraq máawana wemá káánítôre-wayukayaba maará téna tiráiyé. “keráwáqá ketíbâqawaayuo, itáaro. kemá Pérati-naqa máeq Pérati-nakoni áanikomune. miráitaq kemá pukáa-kayukama yauwéqma itó-inoe téq kemá itáíq-itaiq kéune.” téna tiráiyé. ⁷ Póro wemá mirá téna kítitata yaímma Pérati-wayukagaraq Tááqtuti-monoq-wayukagaraq yeráwáqá unítíqa tirááe. ⁸ miráitata Tááqtuti-wayukama yeráwáqá kéte. pukáa-kayukama yeráwáqá yauwéqma íma itó-iyana yeqtí yimammá íma wáitana Áánûqtuni kaqtó-wayukama yeqtábá íma mááe kétéwatamanibo Pérati-wayukama miqtátááqtábá itáíq-itaiq kéoe. ⁹ miráitata máqte-kayukama yeráwáqá anókaq ááyama kétéwana yaímma Pérati-wayukabike ámáan-aimma yirááti-wayukama yeráwáqá maará téta tirááe: “ketáámá maamin-náqá aónáúnataama wení otaa-qtátááqá íma wáipoana Áánûqtunopake móra-nakowabi mórama aágobi wepí wataama titana áraimma íyaq kétiyo?” téta yemá tirááe.

10 ánibo yeráwáqá anókariq umá unítíqá kététa Póromma máka-ayaakaq yabitimá uréire kéeta aúma mamá yararáawaniq kéowana i-wáyúkátí anókawaa-nakoma aónaimma wemmá áaqa kégaitaba wemá yaímma i-wáyúkámá timáyíkáitata yeráwáqá mi-káyúkátí aúkáapike Póromma awíqmeta yeráwáqtí-naupaq kóuraae. 11 ánibo nokáámma uyátárai-naqa Ítuma Póroni amakaq iréna timá ámikaiye: “enáyakoma íráqôniq kéina emá akoqnáá umá Yérútáárebaqa ketáama timá-yimennaiq umá Arómuq-wayukama timá-yimiyo.” téna timá ámikaiye.

Ítiráaeo-wayukama Póromma ikamínéta téta urááe.

12 óq-aabayaanapimma Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá áikuteta mórama yanaan-áímmá timá aúwáayakaq maréta Póromma ikamínéta urááe. miráitata yeráwáqá aáwaqa íma néta awetá umá máeta Póromma ikátuweta nainéta urááe. 13 Póromma ikamí-áímmá tiráá-kayukama miráuma kaayaq-wáyúká áiyayaamma naikamá taígani-kayukama maamin-áímmá timá akoqnáá urááe. 14 miráitata yemá uyátárai-monoq-wayukararabi anókayukaraq uréta tirááe: “ketáámá mórama aáwaqa ínétqaa awetá umá máeta Póroma ikátuweqtaa mikáq aáwaqa nanúnatae téqtaa timá aúwáayakaq maráúnatae.” téta tirááe. 15 miráinaq keráwáqá kawáá-wáyúkágáráq káánítôre-wayukagaraq aamá yuwáiyana i-wáyúkátí anókawaa-nakaq kéwinaq wemmá maará téraq timá ámero. ketáámá móragaraq maamin-náqá Póron-aama itánáqtaa kéune tíyana wemá timákainana kéyinaqtaa ketáámá aapaq yabikéqtaa ikámóno.” téta tirááe.

16 ánibo Póromma ámanaakoni áanikoma anaugómá maamin-áímmá itátuvena wemá maréna i-wáyúkátí naaúpaq uréna Póromma maamin-áímmá timá ámikaiye. 17 miráitana Póro wemá i-wáyúkátí kawáá-nákóqtábá tiráiyē: “emá maan-íyápómá awíqme anó-kawaa-nakaq winanawáq wemá anó-kawaa-naqa watáama timá ámino.” téna tiráiyē. 18 ánibo i-wáyúkátí kawáá-nákómá maamin-íyápómá awíqmena anó-kawaa-nakaq kéwena wemá tiráiyē: “ánná-nakoma Póro wemá téna maan-íyápómá awíqme anó-kawaa-nakaq winanawáq wemá emmá watáama timá áminiye. téna titaq kemá awíqme kéyune.” téna i-wáyúkátí kawáá-nákómá tiráiyē. 19 ánibo anó-kawaa-nakoma min-íyápómá awíqma ayáákaq yáqtoqma móma áwábaq ákárena wemá tiráiyē: “emá nói-kataawaq timá-timinono?” téna min-íyápómmá ítama aónaraiye. 20 miráitana min-íyápógómá tiráiyē: “Íríráaeo-wayukama yeráwáqá akoqnáá umá yanaan-áímmá timá aúwáayakaq maréta aabáyaama eqtábá Póromma awíqme káánítôre-wayukati yúrakaq kumínaqtaa ketáámá móragaraq maamin-áímmá ítama wemmá aónanunataae.” 21 tiráámanibo emá yeqtí yáama íma itaao. mi-káyúkámá miráuma kaayaq-wáyúká áiyayaamma naikamá taígani-kayukama yemá yanaan-áímmá timá akoqnáá kéeta Póromma ikámma puínéta aáwaqa íma néta paá máeta íbêqa yeráwáqá aúpáq yokaa kéoe.” téna tiráiyē. 22 ánibo anó-kawaa-nakoma wemá maamin-íyápómá timákáitana kégoitana wemá tiráiyē: “maamin-áímmá emá timá-timenna-aimma káqo-yuma íma

timá-yimiyo.” téna timákáitana kóuraiye.

Póromma timákáawana anó-kawaa-naqa Pírikikaq uráiyē.

²³ ánibo ááiq-i-wayukati anó-kawaa-nakoma kaayaqá kawáá-nákárátámá yááyama timá yímikaiye: “kenákámá ááiq-i-wayukama taígani-kayukama (200) kéyiwirekawaq ánibo kaumo-wáyúkágáráq tiyáákama oóti ámûraaq winó-kayukagaraq yaímma taígani-kayukama (200) paromá matóráiyaraq nokáámma aúwai-kanaaraq keráwáqá Tétária-marabaq oro. ²⁴ miráinaq keráwáqá Póromma móra-otima wemmá amíyana wemá min-ótíbí máinaq keráwáqá kékén umá awíqme anó-naqa Pírikikaq móma ayúwáaro.” téna timá yímikaiye. ²⁵ miráitana wemá móra aúbama maará téna agatáiyē:

²⁶ “kemá Karótiatima kemá maamin-áúbámá anó-kamaani-naqa Pírikikaq agamá kámeq wágááe téq kétune. ²⁷ Ítíráaeo-wayukama yemá maamin-náqá ikamínéta kéowaq kemá itáúnnama wemá Arómani-naqune’ téna kétiqtaba kegáráq ketí ááiq-i-wayukagaraq ketáámá Ítíráaeo-wayukati iyáápike maamin-náqá awíkaunatae. ²⁸ miráitaq kemá nóin-aiqtabawaq yeráwáqá maamin-áímmá kéteo téq kemá maamin-náqá awíqme kánítôre-wayukati yúraaq uráune. ²⁹ ánibo wemmá ikámma puyéta ánnáma amí-yátááqá wemá íma tarôq uráibo paá yeráwáqtí ámáan-aikaraq naayón-ááíqtábá yeráwáqá mirá-uraae. ³⁰ miráitaq kemá itáúnnama yeráwáqá akoqnáá-aimma timá aúwáayakaq maréta maamin-náqá aúpáq ikámma puínéta kéowaq kemá

páátákáá timákaunana wemá enôpaq kéwepoata mikáyúkámá yeráwáqá maamin-áímmá enaúrakaq tínoe.” téna Karótiati wemá aúbama agatáiyé.

³¹ miráitata ááiq-i-wayukama yeráwáqá Póromma awíqmeta Áátípárááti-marukaq ko watéta ³² ániibo mikákémmá yaímma marabí uráan-i-wayukama yeráwáqá yauwéqmeta yeqtí-naopaq keyewata yaímma oóti ámûraaq uráan-i-wayukama yemá Póromma awíqmeta Tétária-marabaq urááe.

³³ mirátata yaímma oóti ámûraaq uráan-i-wayukama yemá maamin-áúbámá maméta anó-kawaa-naqa móma kámeta Póromma awíqmeta wení aúrakaq urááe.

³⁴ ániibo anó-kamaani-nakoma wemá maamin-áúbámá káonena wemá Póromma ítama aónaraiye: “emá náakake-narabono?” téna kétitana Póro wemá tiráiyé: “kemá Tirítia-marabakena”

téna kétitana ³⁵ ániibo anó-kawaa-nakoma tiráiyé: “maamin-áímmá eqtábá tiráá-kayukama yeráwáqá maakáq íyaqa maamin-áímmá ítama yainánúne.” téna wemá yaímma-wayukama timáyíkáitata yemá Póromma awíqmeta Érôtini kámááni-naupaq móma ánná umákáawana máqe-uraiye.

24

Ítiráaeo-wayukati anó-kawaa-wayukama Póromma aabi mayákaraae.

¹ anaaékaqa móra-tiyaapaq-kanaama yátáitata anó-monoq-naqa Áánánáiyati wegáráq yaímma anó-kayukagaraq mórama yeráwáqtí yáama waeránîn-naqa áwîqa Tetúрати yeráwáqá máqtemma Póromma aabi mayakánón-aimma anó-kamaani-naqa Pírikikaq tirááe. ² ániibo anó-kamaani-nakoma Póromma

ááyaitana kéyitana Tetúрати wemá maará téna kaaqaari-áímmá tiráiyе:

“anó-nako, emá keqtáá íráqôniq umá tíwáqnaa kéonaqtaa ketáámá ááíqа íma kéeqtaa ení aúyánákáqá máqte-marukaqa móra-yataqa íma abarokáq kéiyе. ³ miráitaqtaa ketáámá minnýaba emmá ítama íráqôniq kéeqtaa timuqá kémaraunatae. ⁴ miráimanibo emmá watáama timá yáqtoraiyabama ení paru-yátáákáq emá ketáái watáama awaaraq-áímmá itánóne. ⁵ maamin-nákómá máqte-tupaama wemá ááíqа kéena máqte-marabaqa Ítiráaeo-wayukati aúkápimma wemá táí-aaimma tarôq kéena wemá áqnáabariq umá keqtáá Ítiráaeo-wayukabikemma wemá Náátárêti-wayukaraq yabíkéna yúyánámmá mamá táwî kéumayikaiye. ⁶ miráitana wemá ketáái anó-monoq-naupaqa kúmiq-yataaqa tarôq kéitaqtaa ketáámá wemmá yáqtokaunatae. ⁷ miráimanibo ááíq-i-wayukati anó-kawaa-naqa Arítiati wemá iréna maamin-náqá akoqnáá umá awíqmena kóuraiye. ⁸ miráitana Arítiati wemá téna ‘maamin-náqá aabi mayakánéqa keqtááyábámá enôpaq oro.’ téna wemá timá tíkaraiqtaae. miráipoaq emá maamin-náqá enamáárîq ítama káonenana weqtábá ketáama ‘árainе’ tíya emá aónanone.” téna Tetúрати wemá tiráiyе. ⁹ máqtemma Ítiráaeo-wayukagaraq yemá téta maamin-áímmá “árainе” téta yemá tirááe.

Póro wemá Pírikikaq watáama tiráiyе.

¹⁰ ánibo anó-kamaani-nakoma wemá Póroni aúrapi aayóq uráitana Póro wemá watáama tiráiyе:

“kemá aónaraunama emá netuqyaa-túpáámá maami-káyúkatí anó-kawaa-naqa mááe. aamá ítama kéyainanaq kemá akoqnáá umá yawwéqma

tenúne. ¹¹ ánibo emá enamáárîq maami-káyúkámá ítama yimónao. kemá Yérútáárebaqa monoq-námmá peránááq uráunama títaubake kaayaq-yúpáámá káyataiye. ¹² miráitata Ítiráaeo-wayukama yemá íma kétimonawaq kemá móra-naqa unítíq-aimma ítimayikeq ánibo kemá máqte-kayukati yúyánámmá mamá táwîq íma kéeq yeráwáqtí anó-monoq-naupaqa yirááti-naupakaraq íma anó-maruqa mamá táwîqa íma uráune. ímiye. ¹³ ánibo íbêqa maami-káyúkámá máqten-aimma kétémanibo íma kanaaráq abarokáq yiráátin-aimma kété.” téna Póroma óq-aimma tiráiye: ¹⁴ “miráimanibo kemá móra-yataaqtaba emmá timá-amenunama minná aammá uyátárai-nakoma tiráátiraiye. ketí aúbi márâa-kayukama min-áqtábá ‘kaaqaari-áiné’ kété. kemá Ítiráaeo-wayukabikemma yatáqma kémaeq naayóbáqá ketáái títaubikoni Áánûqtukaq anaaé kéwáreq kemá máqtemma ámáan-aima kéwareq Áánûqtuni amuné-wáyúkátí watáama agamatá-kánnáábímmá wáitaq kemá itáíq-itaiq kéune. ¹⁵ miráitata yeráwáqá maami-káyúkámá Áánûqtuqtaba awé oníq umá kegárâq Áánûqtumma awé kéeq kemá Áánûqtuqtaba wemá pukáa-kayukama mamá itó-umayikaniye. téq kemá itáíq-itaiq keune.

¹⁶ ánibo ketirukómá íráqôniq kéena arupú kéitaq kemá Áánûqtugaraq aarawaatí yúrakaqa kemá ketáaiqtaba netuq-túyánámmá íma kémayaune.

¹⁷ ánibo kemá Yérútáárebaq yuwéq káqo-kayukate yagaroqtamá máqç-uraune. mibákémmá kemá yawwéqma ketí márûkaq iráunnama kemá

Áánûqtukaq amí-yátááqá maméq iréq moneqa ketí waayúkama íma makáa-kayukama yímikaune. ¹⁸ ánibo kemá mirá kéeq anó-monoq-naupaq máeq ketí kúmiq-yataaqa mamá paá i-yátááriq kéunatama taíbaq-wayukama ketê íma áikuteta unítíq-aimma íma wáqe-uraiye. ¹⁹ miráitamanibo yaímma Ítiráaeo-wayukama Êtia-marabaq kémaae-kayukama yeráwáqá máqe-uraae. yemá kemmá aabi matikánétama yemá maakáq enaúrakaq irétawaq ókaraq yeqtí watáama itáaro. ²⁰ ánibo mi-káyúkámá min-áímmá íma timá-amiyaama maanámo máa-kayukama iyúwénatawaq káánítôre-wayukati yúrakaqa itó-uraunata otaa-qtátááriq íuraane tiráan-aimma timá-amero. ²¹ miráimanibo kímora-yataaqa kemá maará téq tiráune. ‘Áánûqtu wemá pukáa-kayukama yauwéqma mamá itó-umayikanitaq kemá minnáyaba itáíq-itaiq kéune téq tiráunayaba yemá minnáyaba kemmá aabi kématikaae.’ téná Póroma tiráiyé.

²² ánibo anó-kawaa-naqa Píriki wemá uyátárai-nakon aammá itáíq-itaiq on-ááímmá aónéna wemá tiráiyé: “i-wáyúkátí anó-kawaa-naqa Arítiati wemá maakáq yínna-yupaama kemá keráwáqti táama ítama yainánúne.” téná anó-kamaani-naqa Píriki wemá tiráiyé. ²³ ánibo anó-kawaa-nakoma yaímma-wayukama timáyíkáitata yeráwáqá Póromma awíqma ánná-naupaq móma ákáreraq akoqnáá-aimma íma téraq wemmá ayuwáiyana paá uréire kéinaq wení waayúkama iyuwáiyata paá yama káoneta aáwaqa wemmá áméro.” téná tiráiyé.

Píriki Póromma kaayaq-káritímáátímá ánnáma umákaraiye.

24 Píríki wegáráq wení ánáakoni áwîqa Tarútíra wemá Ítíráaeo-annabiken-inimiye. miráitana Píríki yaímma-taoqa wemá Póromma ááyaitana Póro wemá iréna Ítuma keqtáá yauwéqma tiwiránîn-nakoqtaba itáíq-itaiq kéo-waigoni áaimma timá ámikaiye. 25 miráimanibo Póroni wataágoma arupú áaiqtaba téna ketáái túma yabi-íyábágáráq Áánûqtuma ketáámá mamá yainánîq-kanaayabagaraq wé tiráíye. Píríki wemá maamin-áímmá kéitena ikatíq uráíye. miráitana Píríki wemá Póromma timá ámikaiye: “anaaeékaqa aamá tí-kánááráqá emmá ááyaanaa aamá máma tínópo emá kóaa.” téna timákaraiye. 26 miráitana Píríki wemá Póroqtaba “yaímma móneqa timíniye” téna wemá Póromma taígani-tupaama timákaitana kégoitana wemá awé umá máqe-uraiye. 27 anaaékaqa kaayaq-kárítímáátímá kéyataitana Pótítati Péqtati wemá Píríkini-maruqa mayéna wemá anó-kawaa-naqa maínna-kanaaraqa Píríki wemá Ítíráaeo-wayukama yimuqá maraígáae téna Póromma paá ánná-naupaq ayúwáitana máqe-uraiye.

25

1 kaumo-yúpáámá kéyataitana anó-kamaani-naqa Péqtati wemá Tétaría-marabake maréna yauwéqma Yérútáarebaq uráíye. 2 miráitata uyátarái-monoq-wayukagaraq Ítíráaeo-wayukati kawáá-wáyúkágáráq yeráwáqá Póromma aabi mayakánôn-aimma anó-kamaani-nakokaq maméta urááe. 3 yemá anó-kamaani-nakaq inaa-inaa tirááe: “emá keqtáá tíwáqnaa éaq emá maamin-náqá timákénanawaq wemá Yérútáarebaq yíno.” téta yemá aapaq kéwinaraq aúpáké atíqtuweta ikamónáae téta

tirááe. ⁴ ánibo anó-kamaani-naqa Péqtati wemá tiráiyē: “Póro wemá Tétária-marabaq ánná-naupaq máipoaq kemá mibáq yauwéqma ónúne.” téna wemá tiráiyē. ⁵ miráinata keráwáqtí anó-kayukama yemá ketē yagaroqtamá mibáq uréta min-nákóní otaa-qtátááqá wáinatama yemá Póromma aabi mayakánoe.” téna anó-kamaani-nakoma tiráiyē.

⁶ ánibo Péqtati wemá Yérútáarebaqa tiyááka-kanaama yeráwáqtē maéna wemá Tétária-marabaq uréna móra-taoqa wemá aamá ítama yainái-náúpáq máena wemá yaímma-wayukama timáyíkáitata yemá Póromma ánná-naupake awíqmeta irááe.

⁷ ánibo Ítiráaeo-wayukama yemá Yérútáarebake ye-káyúkámá iréta máqten-aimma téta Póroni aúbi makáámanibo árain-aimma íma anó-kamaani-naqa timá ámikaae. ⁸ ánibo Póro wemá tiráiyē:

“kemá mórama otaa-qtátááqá íma tarôq éq ánibo Ítiráaeo-wayukati ámán-aimma íma mamá táwíqqa kéeq yeráwáqtí monoq-námmá íma mamá táíq kéeq Arómani-wayukati anómma yabíkái-naqa íma awáágúraune.” téna Póroma tiráiyē. ⁹ ánibo

Ítiráaeo-wayukayaba yimuqá kémarena Péqtati wemá Póromma awíqma Ítiráaeo-wayukati iyáápi maráinayaba wemá maará téna Póromma timá ámikaiye: “Póro, emá kanaaráq Yérútáarebaq kéwinaraq mibáqá kemá enáama ítama yainánúnô?” téna tiráiyē. ¹⁰ ánibo Póro wemá tiráiyē: “íbêqa kemá maami-náúpáq itó-uraunama maammi-náúmmá Arómani-wayukati yabíkái-nakoni íraqôn ámán-aikaraq ketáámá ítama keráwáqá yainánóe. ánibo emá káonaane. kemá Ítiráaeo-wayukabimma mórama otaa-qtátááqá íma tarôq uráune. ¹¹ kemá

mórama kemmá tíkamma puí-yátáárîq uráanatama minná kanaaráq tíkaminoe. miráimanibo yeráwáqá kaaqaari-áímmá tétama kemmá yeqti yiyáápi yimínîqtabama móra-nakoni náápaamma íma wáíye. minnáyaba kemmá Arómani-wayukaraq yabíkái-nakoma yúrikaq ketáámá yainániye.” téna Póroma tiráíye. ¹² ániibo Péqtati wemá maamin-áímmá kéitena wení káánítôre-wayukagaraq wataáama timátuvena wemá Póromma timá ámikaiye: “emá anómma yabíkái-nakoma enáama ítama yainániye ténnaboa emá kanaaráq wekáq wínóne.” téna tiráíye.

Póro wemá káqomma yabíkái-naqa Aagarípaani aúraqaq uráíye.

¹³ yaímma-kanaama kóitana anómma yabíkái-naqa (kíni) Aagarípaa Peníti wení anaanoágáráq yenákámá maréta Tétária-marabaq uréta Péqtatimma yaagumá téta timá ákaraaye. ¹⁴ miráitata yenákámá Tétária-marabaqa ayáqtáá-kanaama kémaeyana anó-kamaani-nakoma Péqtati wemá mi yabíkái-naqa Aagarípaamma Póroqtaba maará téna tiráíye: “naayóbáqá Píriki wemá móra-naqa Póromma ánná-naupaq ákáraimma wemá íbêqa paá máíye. ¹⁵ miráitaq naayóbáqá kemá Yérútáárebaq máunata Ítiráaeo-wayukati uyátárai-monoq-wayukama yemá téta ‘maamin-náqá aabi mayakéta ikamíyana puíno.’ tirááe. ¹⁶ ketáámá Arómani-wayukataama maamiraráá kéunatae. áqnáabaq móra-nakoni aúbímmô maráina-waigoma wenáama ítátuvena aúbi maráin-aiqtaba wemá kanaaráq tíniye. anaaékaqa ayúwáananataa yainánúnatae. ¹⁷ miráitata yemá

maréta maakáq káyewaq kemá íma ayáqtáá-yupaama máqe-ureq kemá aamá ítama yaináináúpáq káqon-aabayaanaapimma kemá yaímma-wayukama timáyíkaunata Póromma ánná-naupake awíqmeta irááe. ¹⁸ miráitata mi-káyúkámá yama itó-uraamanibo yemá Póromma aabi mayakaí watáama íma tirááe. ímiye. ¹⁹ yemá paá yeráwáqti monoq-nááqtabá kététa mórama pukurái-naqa wenáwíqa Ítue wetábá tirááe. Póroma wemá téna maamin-náqá ‘paá máíye’ téna kétiye. ²⁰ miráitaq kemá maamin-áímmá itáúnnama ummaa káyaitaq kemá Póroqtaba maará téq tiráune. ‘emá kanaaráq Yérútáárebaq kéwinaraq maamin-áímmá ítama yainánúnô?’ téq kemá tiráunamanibo ²¹ Póro wemá téna Arómani-wayukaraq yabíkái-nakoma ketáama ítama yainániye.’ téna kététaq ayuwáunana wemá ánná-naupaq máíye.” téna Péqtati wemá timá yímikaiye. ²² ániibo anómma yabíkái-naqa Aagarípaawemá tiráíye: “kemá kenamááríq maamin-nákón áama itánáaq kéune.” téna kététa Péqtati wemá téna “maamin-áímmá aabáyaama itánóne.” téna tiráíye.

²³ káqon-aabayaanaapimma kínima Aagarípaawegaráq Peníti yenákámá anómma yabíkái-kayukati unáákáqtóma yenákátí yineqá umátoreta yaímma i-wáyúkátí anó-kawaa-wayukagaraq yaímma anó-kayukagaraq yeráwáqá móra-naupaq áíkuma máeta Péqtati wemá yaímma-wayukama timáyíkáitata yemá Póromma ánná-naupake ko awíqmeta irááe. ²⁴ ániibo Péqtati wemá tiráíye: “kínima Aagarípaao, ketáágáráq máqte-kayukao, maamin-náqá aónaaro. Ítiráaeo-wayukama aarawaamá Yérútáárebaq

kémaae-kayukagaraq yaímma maabáqá Tétaría-marabaq máa-kayukagaraq yeráwáqá téta ‘maamin-náqá wemá paá íma mánibo ikámínana puíno’ téta yemá ketúrikaq ááyama tirááe. ²⁵ miráimanibo kemá maamin-náqá aónáúnnama wemá mórama otaa-qtátááqá tarôq éna puínî-qtataaqa íma wáitana wemá wenamáárîq téna Arómani-wayukaraq yabíkái-nakoma ketáama ítama yainániye.’ téna kítitaq kemá ‘wekáq wakúyakaanana wíniye.’ tiráune. ²⁶ miráitaq kemá weqtábá aúbabi agatúwáanana Arómani anómma yabíkái-nakokaq wínîn-aimma íma ítaraune. miráitaq kemá wemmá awíqme kínima Aagrípaa, emá anómma yabíkáana-waigokaraq yaímma-yuti yúrakakaraq kéyunaboq keráwáqá wenáama kéitaiyaq anaaékaq kemá wení otaa-qtátááqtabá kanaaráq agayánúne. ²⁷ miráinaq kemá móra-nakomma ánnábimmo Arómuq timáakaanana kéwinaq wemmá aamá mayákáan-aimma kemá íma aúba-wannaabi agáyáanama minná íma arupú íniye.” tena anókamaani-nakoma Péqtati wemá tiráiyé.

26

Póro wemá Aagarípaani aúrikaq watáama tiráiyé.

¹ ániibo Aagarípa wemá tiráiyé: “Póro, emá íbêqa ení watáama tiyo.” téna kítitana Póro wemá ayáámma múte yaútena wenaúbi máráan-aiqtaba tínéna itata waayúkama yaákama máqe-uraae. Póro mirá téna: ² “anó-kawaa-naqa Aagarípaa, emá ketáái áaiqtaba kéitaanaboq kemá timuqá ôriq umá kémareq kemá anaúrikaq watáama ténááq

kéune. miráitaq kemá emmá watáama timá-amenunama minná Ítíráao-wayukama yeráwáqá keqtábá kaaqaari-áímmá téta túbi kémaran-aimma timá-amenune. ³ miráita emá Ítíráao-wayukama ketáái táaikaraq ketáámá watáama túnnatama minná emá káonaane. minnáyaba emá ketáama ítama Íráqôniq éwaq emá íma ábôkariq uwo.

⁴ ánibo Ítíráao-wayukama yemá máqtemma ketáaimma aónaraae. naayóbáqá kemá pááqyan-iyapogoma ketí-wayukate yagaroqtamá kémaeqa kemá Yérútáárebaqa uréire uráune. ⁵ miráitata naayóbáqá yemá kemmá timónaraapoata yemá kanaaráq ketáaimma timá-aminetama minná kanaaráq íye. miráitata yemá aónaraane. naayóbáqá kemá Péрати-wayukati yáaimma kéwaraunata min-ááíkmá akoqnáá umá ketáái monokóní áaimma uyátáraiye. ⁶ miráitaq kemá íbêqa itó-uma máunata yemá kemmá aabi kématikamma maamin-áíkmá áaimma mirá-uraiye. naayóbáqá Áánûqtuma ketáái títaubikomma akoqnáá-aimma timá yímikaitaq minnáyaba kemá itáíq-itaiq kéune. ⁷ ánibo ketáái títaubake kaayaq-ánná-wáyúkámá yeráwáqá wágááwabi nokáamma Áánûqtukaq nunamummá tíq-tiq umá awé kéone. ánibo anómma yabikáana-nako, kemá itáíq-itaiq kéunata Ítíráao-wayukama yemá kemmá aabi matíkaraae. ⁸ keráwáqá Ítíráao-wayukao, Áánûqtuma pukáa-kayukama mamá itó-umayikaniqtaba nôraq itaráq íma tínô?

⁹ naayóbáqá kemá kenamáárîqa Ítuma Náátárêtibake-nakon áwîqa mamá táíq uráune.

10 miráitaq kemá Yérútáárebaq uyátárai-monoq-wayukabikemma akoqnááma matéq netuqyaammá Áánûqtuni waayúkama yáqtoqma Yérútáárebaq ánná-naupaq kényikeq yaímma-wayukama yíkamiyata púyoro téq tiráunae. 11 miráitaq kemá máqte-tupaama yeráwáqtí monoq-náúpáq uréq ánnáma kényimeq Ítuni anaaémo wáraan-aaímma yuwaígáae téq uráune. minnáyaba kemá káqo-marabaq uréire umá Ítuni anaaé kéwaraa-kayukama mamá táíq umáyikaraune.

Póro wemá Káríqton-annama aúkain-aimma tiráie.

12 miráitaq kemá uyátárai-monoq-wayukabike náápaamma kémayaunata yemá timátíkáawaq kemá maréq Tamáátikati-marabaq uráune. 13 miráitana wágáama aabaúgómá aáwaqa naí-kánáá kéita kemá aónáúnana aabáyákákémmá ókómá kamá yupayo uréna ketê yagaroqtamá uráa-kayukati yineqá ókómá kamá yupayo uráie. 14 ánibo máqtemma ketáámá marabí yutákureqtaa kéitaunana móra-wataagoma Íbaru-aipikemma maará téna tiráie. ‘Tóro! Tóro! emá nôraq itawáq kemmá mamá táwîqa kéono? kemmá apupé kée emá ketí-wayukama mamá táíq kéumayikaanaboá emá enamááríq aú-aiqa mayánóne.’ téna min-áíkmá tiráie. 15 ánibo Póro kemá tiráune. ‘uyátáraana-nako, emá náawabono?’ tiráune. ánibo uyátárainakoma wemá tiráie. ‘kemá Ítue. emá kemmá mamá táwîqa kéone.’ téna tiráie. 16 miráimanibo íbêqa emá itó-urewaq kemá enôpaq iráunapoq kemá emmá awiráana emá ketí mayái-náqá mááe. emá íbêqa kéite aónána-yataaqtabama

máqte-kayukama kétimayiminaq áníbo anaaékaqa abarokáq ínî-qtataaqtabagaraq emmá aráátenune. ¹⁷ miráinaq emmá timákáana Ítiráaeo-anna-wayukayaqtaba káqo-wayukayaqtaba kawáá onúne. ¹⁸ minnáyaba emá yeráwáqtí yúramma mamá tágamayikenata yemá kumayuq-yátáápíkemmá yuwéta yeráwáqá waéqma tágama-yataakaq maéta Tááqtaani akoqnáápikemma yuwéta kekáq itáíq-itaíq kéiyaq kemá yeráwáqtí kúmiqa mamá paá umáyíkáanata yemá Áánûqtuma yiwíkai-kayukagaraq aokaríq umá yagaroqtamá mánœ. téná Ítuma tiráine.” téná Póroma tiráie.

Póroma wení mayaígón áaimma tiráie.

¹⁹ áníbo emá anómma yabíkáan-naqa Aagarípao, kemá Áánûqtunopake-tataaqa káoneq kemá íma wenáama arátaune. ²⁰ miráitaq kemá áqnáabaqa Tamáátikati-marabakemma Yérútáárebaq uréq mikákémmá máqtemma Ítiráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukabimma Áánûqtuni átê-wataama kétima-yimunata yeráwáqtí kúmiq-yataapikemma waéqma yeráwáqá Áánûqtukaq yirummá ámiketa íráqôn-aaimma íyábá timá yímikaune. ²¹ kemá mirá kéunata minnáyaba Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá monoq-náúpáké kemmá yáqtoqma tíkamineta urááe. ²² áníbo ketirummá akoqnáá wáqe-urena Áánûqtuma kemmá tíwáqnaa uréna kemá máqte-kayukagaraq yaímma anó-kayukati túrapi wataama tiráie. miráitaq kemá íma káqon-aimma kêtupo kemá naayóbáqá Mótetigaraq yaímma Áánûqtuni amuné-wáyúkámá yeráwáqá maará téta tirááe.

23 Áánûqtunopake tiwiránîn-nakoma wemá aú-aiqa maténa keqtaámá áqnáabariq umá pukáipike itó-urena wemá Ítíráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukabimma aúwaraimma tágama-yataakaraq timá-yiminiye.' téta yeráwáqá tirááe." téna Póroma tiráiyé.

24 Póro wemá mirá téna kítitana Péqtati wemá tiráiyé: "Póro! emá aíbôqnaaboq kéone! emá ení taíbaq itái-yátáákómá emmá mamá aíbôqnaaboq kéiyé." téna Péqtati tiráiyé. 25 ánibo Póro wemá tiráiyé: "anó-nako, kemá íma aíbôqnaaboqa kéune. kemá paá túyánámmá kéiteq kétune. 26 Aagarípaa, ketáama itaao. emá maami-qtátááqtabámá káone kéite uráánaq minnáyabama kemá íma ikatîqa éq watáama kétunama maami-qtátááqá íma aúpáq abarokáq uráiyé. 27 anómma yabíkáana-naqa Aagarípaa, emá Áánûqtuni amuné-wáyúkátí yáama kéitaano? kemá ítáunama emá yetáama itáíq-itaiq kéone." téna Póroma tiráiyé. 28 ánibo anómma yabíkái-nakoma Aagarípaa wemá Póromma maará téna timá ámikaiye: "emá maamin-áwááráq-yúpááwáq kemmá mamá Káríqton-anna-naqa káutikaano?" téna tiráiyé. 29 ánibo Póro wemá tiráiyé: "awaaraq-yúpááwábi ayáqtááq-yupaama minná kanaaráq íye. miráimanibo kemá Áánûqtukaq maará téq nunamummá kétune. egáráq yaímma-wayukama keráwáqá maamin-áímmá kétuna ítáa-kayukama keráwáqá Ítun anaaé waqmá ketê mórai q umá kétékaiye. miráiyana maamin-ánnábi keráwápímmá íma wániye.

30 Póro wemá mirá téna kítitana anómma yabíkái-naqa Aagarípaa Penítigaraq yaímma-wayukagaraq yeráwáqá itó-uma máápaq kóuraae. 31 miráitata

yeráwáqá máápaq máeta maará téta tirááe: “maamin-náqá wemá mórama ikámma puyéta ánnáma améta ínín-úmmáá-yátááqá íma tarôq uráíye.” téta tirááe. ³² ánibo Aagarípaa wemá Péqtatimma maará téna timá ámikaiye: “maamin-náqá Póro wemá ‘Arómani-wayukati anómma yabíkáan-nakoma ketáama ítama yainániye’ téna íma tinnarakaa wemmá timákáanana paá yauwéqma kóine iné.” téna Aagarípaa kínima wé tiráíye.

27

Póroma únópi-káárébi maréna Arómuq uráíye.

¹ ánibo yeráwáqá aamá timá móra-akaq maréta keqtaá timátikaawaqtaa únópi-káárébi maréqtaa Arómuq Ítari-marupaq kéunanata yeráwáqá yáqtoqma Pórogaraq yaímma ánná-wayukagaraqa anómma i-wáyúkátí kawáá-náqá áwîqa Yúriati wení ayáapi yíkaraae. miráitana maamin-náqá i-wáyúkátí kawáá-nákóqtábámá Arómani-wayukati i-naré. ² ánibo kemá Arúkegaraq ketáámá mórama Áátaráámítíq únópi-káárégómá Étiamarupaq kéwitaqtaa ketáámá mipí uyáqtama uráunatae. ánibo móra-naqa áwîqa Áárítáákatima wemá Tetarónáikaqa Maateróniabake-nakoma wegáraq yagaróqtamá ketáátê iráíye. ³ ánibo óq-abayaanapimma ketáámá Tááíranapaqa ko yamá uráunatae. miráitana Yúriati wemá Póromma mamá iráqôniq kéumakena ayúwáitana uréire kéena wení aanábó-wáyúkámá yimónariye. ⁴ ánibo ketáámá Tááíranapakemma únópi-káárébi maréqtaa kéunanata uwáágoma keqtaá mamá táwîq kéitaqtaa iyórai-aukapaq maréqtaa Táíparatibaq uráunatae.

⁵ miráitaqta ketáámá únókóní aúkáapi maréqtaa Tirítiabaq uréqtaa mikákémmá Paapíriya-marupaq uréqtaa ánibo mikákémmá Mááíraqa Arítia-marabaq uráunatae. ⁶ ánibo mi-márúkákémmá mórama i-wáyúkátí anó-kawaa-nakoma wemá Érékáánaraa-marabake únópí-káárégómá maréna Arómuq Ítari-marupaq wíné kéitana wemá timátíkáitaqtaa ketáámá mipí uyáqtama uráunatae.

⁷ miráitaqtaa ketáámá mi-únópí-káárébímmá yaákare kéweta yaímma-kanaama máqe-uraunatae. miráitana móra-maruqa Nááítatiq keyúnanata mikákémmá anón-uwaagoma keqtaá mamá táiq kéiqtaba mikáké maréqtaa Karíti-marukoni íyórai-aukapaq waaqókáq Táárámóniq uráunatae. ⁸ ánibo mikákémmá maréqtaa únókóní áwabaq kégumunanata min-áúkápáqá anón-ummaa-yataaqa kémayeqtaa ketáámá maréqtaa Áráátia-marukoni waaqókáqá únópí-káárémá maraí-márúkáq yayamá iráunatae. ⁹ ánibo netuqyaa-túpáámá keyataitana Ítiráaeo-wayukati aáwaqa awetá i-kánáámá yátamakitata mimórá-kánáámá uwáágoma ôriq umá keyorena únókómá yeráwáqá mamá táiq uráiyé. miráitana Póro wemá maará téna timá yímikaiye: ¹⁰ “máqte-kayukama ítáaro! íbêqa ketáámá kéonanataama taíbaq-yataaqa aúyoranimanibo miráuma únópí-káárégáráq oótakaraq yenamá mi-qtátááqá íma aúyoraiyobo ketáámá waayúkagaraq aúyoranunatae téq kemá kéitaune.” téna Póro wemá tiráiyé. ¹¹ miráimanibo i-wáyúkátí anó-kawaa-nakoma wemá únópí-káárémá awéqtameta uréire kéo-kayukati yáama kéitena Póron-aama íma ítaraiye. ¹² ánibo min-áúkápáqá

únópí-káárémá maraí-márúqá uwáágo ôriq kéena íma íraqôniq uráitata mi-káyúkámá yeráwáqá aamá timá móra-akaq maréta Karíti-aukapaqa Pinítiabaqa únópí-káárémá maraí-márúqá uwáá kéyorai-kanaama íraqôniq uráitata yeráwáqá mibáq wínéta urááe.

únópímmá anón-uwaama yokáíye.

¹³ anaaékaqa uwáágoma mamá pááqyaniq kéitata yeráwáqá yúyánámmá ítáaniq umá únópí-káárémá maméta Karíti-aukapaq maréta urááe. ¹⁴ miráitata yeráwáqá únópí-káárébí maréta pááqya-kanaama kéowana Karíti-marukake uwáama áwiqa anón-uwaama yokáíye. ¹⁵ miráitana min-úwáágómá únópí-káárémá mamá táíq kéitana ketáámá íma kanaaráq yáqtoqma awíqmeqtaa uráunatae. ¹⁶ miráitaqtaa mikákémmá ketáámá maréqtaa pááqya-marukaqa Kótaq uréqtaa íyórai-aukapaqa ketáámá anón-ummaa-yataaqa matáunatae. ketáái pááqya-unopi-kaarema anón-unopi-kaarenobaq múte makáunatae. ¹⁷ miráitata únópí-káárébí mayaímá kémayaa-kayukama yeráwáqá únópí-káárémá yáqtorai-yataaqa yabitiréta ánnáma atáá umá akoqnáá kéeta yeráwáqá téta únópí-káárégómá tíwíqmenata Aríbiya-aukapaq wíniye téta yeráwáqá tabaráábera-qtataaqa ayútuwaawana mi-káárégómá únókóní ámûraaqa mayaqména uréire uráíye. ¹⁸ miráimanibo anón-uwaagogaraq únókógaráqá keqtaámá tiwéqtamena uréire kéitata yeráwáqá káqon-abayaanapimma áaimma átáma oótamma mamá iyaabítaaq urááe. ¹⁹ ánibo óq-taoqa yeráwáqtí iyáápikemma únópí-káárémá mamá íraqôniq i-yátááqá mamá iyaabítaaq urááe. ²⁰ miráitaqtaa

netuqyaa-túpáámá ketáámá aabaúwábi wiyóqá íma káonaunataama ‘náakaqtaa máuno?’ téqtaa anón-uwaama kéyoraitaqtaa ketáámá íma paá máituyanamma ítaraunataamibo “táíq ónúntaae” téqtaa tiráunatae.

²¹ ániibo netuqyaa-túpáámá máqte-kayukama aáwaqa íma néta máawana Póro wemá yeráwáqtí aúkáapi itó-urena tiráíye: “keráwáqá maami-káyúkámá itáaro. naayóbáqá keráwáqá ketáama kéiteqa Karítibaq yuwéq íma uráiyakakaa maamiráuma ummaa-yátááqá íma mayéqtaa máqte-qtataaqa íma aúyoranena iné. ²² miráimanibo kemá tímá-timunna-aimma itáaro. keráwápíkémhá móra-naqa íma aúyoranibo kímora-yataaqa únópí-káárémá wenamáa aúyoraniye. ²³ ániibo kemá Áánûqtukaq nunamummá kéteq wekáq itáíq-itaiq kéunana nokáámma Áánûqtuni kaqtó-nakoma ketimakaq yama itó-urena tiráíye. ²⁴ ‘Póro, emá íma ikatíqa éwaq anómma Arómani-nakoma Títaama wenaúrakaq koma itóaa. ániibo maami-káyúkámá máqtemma yeráwáqá únópí-káárébi máa-kayukama eqtábá Áánûqtuma kawáá íniye.’ téna tiráíye. ²⁵ minnáyaba waayúkama keráwáqá íma ikatíqa oro. kemá Áánûqtuqtaba itáíq-itaiq kéunapoana Áánûqtu wemá tínna-yataaqa kanaaráq tarôq íniye. ²⁶ minnáyaba ketáámá páátákáá únópí-káárémá maméqtaa móra-marukaq onúnatae.” téna Póroma tiráíye.

²⁷ ániibo tiyááka umá títaubake kaumonókáámmá kéyatatata uwáá kéyorena ániibo móra-nokaama títaubake kaayaqte-kaayaqtekomma yeráwáqá Meriteréinia-unokoni áwabaqa nokáan-

aukaama únópí-káárébí mayaímá mayáa-kayukama yúyánámmá ítáama maami-káárégómá “móramarukaq kéwiye” téta yeráwáqá yúyánámmá ítiraae. ²⁸ miráitata yeráwáqá ayáqtááq-annaraq ummaa-yátááqá abikumareta únópí yúwáawana kúmîmma waaqókárîq uráiyee. miráitaqtaa ketáámá maréqtaa móragaraq pááqya-kanaama kéweta min-ánnámá únópí yúwáawana kúmîmma waaqókárîq éna kegébaraq kukáiyee. ²⁹ ánibo únópí-káárébí mayaímá kémayaa-kayukama yeráwáqá ótakaq ya kumayániye téta yeráwáqá ôriq umá ikatîqa urááe. miráitata yeráwáqá páátákáá únópí-káárémá yáqtoqma akoqnáá i-yataaqa mi-káárégóní ayárepaqa kaayaqté-kaayaqte ummaa-yátááqnápó yáqtoqmareta máiyana aabaúma utaíkáae téta yeráwáqá nunamummá tirááe. ³⁰ miráitata únópí-káárébí mayaímá kémayaa-kayukama yeráwáqá yuwéta péqmareta kóineta únópí-káárégóní aipakémmá ummaa yamá yáqtorai-yataaqa karikaa uréta pááqya-unopi-kaarema mémánóbáq yubéqtukaae. ³¹ miráitana Póro aónarena wemá i-wáyúkátí kawáá-nákáráq yaímma i-wáyúkágáráq timá yímikaiye: “maamin-únópí-káárébímmá mayaímá kémayaa-kayukama yeráwáqá íma máiyaqa minná máqtemma keráwáqá táwîq ínoe.” téna Póroma tiráiyee. ³² ánibo i-wáyúkámá yeráwáqá maami-káárégóní ánnáma kárátuwaawana uráiyee.

³³ aabaúma utánéna kéitana Póro wemá maami-káyúkámá aáwaqa naígáae téna watáama tiráiyee: “máka-tiyaapari umá títaubake kaayaqté-kaayaqte miráuma ayáqtáá-kanaama ketáá ikatîq umá aúyoqeqtaa aáwaqa íma naráunatae. ³⁴ miráitaq

kemá akoqnáá umá keráwáqá kétima-timune. keráwáqá yaímma paá-aawaqa mamá kénaiyanawaq min-ááwákómá keráwáqá mamá akoqnáá íniye. minnâyaba keráwáqá ítáaro. keráwáqtí túma íma ayáá atikaniye.” ³⁵ Póro wemá mirá kéténa yeráwáqtí yúrikaqa yammá maténa Áánûqtumma amuqá marakéna nunamummá kéténa Póro wemá yammá naráíye. ³⁶ miráitata máqte-kayukama yeráwáqtí íyakoma íraqôniq kéritata aáwaqa mamá narááe. ³⁷ miráitaqtaa ketáámá taígani-kayukama (miráuma 276) mi únópi-káárébimmá máqe-uraunatae. ³⁸ ánibo mi-káyúkámá yeráwáqá aáwaqa mamá nátuweta anaaékaqa yeráwáqá únópi-káárébíkémmá aáwaq-unamma mamá únópítáá iyabótúwáawana únópi-káárégómá ummaamá íma yéna oyaaq umá uráíye.

únópi-káárémá táiq uráíye.

³⁹ aabaú má utamá kégaitata únópi-káárébi mayaimá kémayaa-kayukama yeráwáqá márûqa káonetaamanibo maramá íma aónaraae. miráitata yeráwáqá min-áúkápáqá íraqôniq umá únópi-káárégóni márûqa wáitana íraqôniq umá kegébama wáitata yeráwáqá min-áúkápáq wínéta urááe. ⁴⁰ miráitata yeráwáqá mi únópi-kááréráqá ánnáma kúma akoqnáá umaráan-annama kárátuwaawana únókóni ámûraq wáqe-uraiye. miráitata yeráwáqá aweqtaí-yátaráqá ánnáma kúma akoqnáá umaráan-annama kégareta ánibo taabaráábema múte abíkumaraawana uwáágoma yiwiqmena únókóni kegébabaq uráíye. ⁴¹ miráitana mi únópi-káárégómá maréna únókóni kegébanobaqa aipaké koma aguréna maranóbáqá akoqnáá uráíye.

miráitana anón-uwaama yokéna maamin-únópi-káárégóni ayáremma mamá táwîq uráiyé.

⁴² ániibo i-wáyúkámá yeráwáqá yaímma ánná-wayukama péqmareta kóinoe téta yeráwáqá yíkamineta urááé. ⁴³ miráimanibo i-wáyúkátí anó-kawaa-nakoma wemá Póromma áwáqnaa kéena íma mirá-inoe téna wemá yaímma-anna-wayukama timáyíkáitata yeráwáqá nokótaaqa yubámeta únókóni kegebabaq urááé. ⁴⁴ ániibo yaímma-wayukama únópi-káárégóni yaa aqtórâq yáqtoqma mayaqqméta nokegebabaq urááé. miráitaqtaa máqte-kayukama íráqôniq umá máqe-uraunatae.

28

Póroma Mórota-marabaq máqe-uráiyé.

¹ ketáámá máqtemma mi-nókóni kegebabaq iréqtaa ketáá itáunama mi-márúkón áwîqa Mórota-marabare. ² miráitata mi-márúkáké-káyúkámá yeráwáqá keqtaámá mamá íráqôniq kéowana ániibo aaqá yéna yaugiqá kéitata yeráwáqá iramá agamakéta min-íraráqá keqtaá tiwîqma tîkawaqtaa máqe-uraunatae. ³ ániibo Póro wemá móra ira-átáámá mamá irabí agamakáitana móra-iraakabayaakoma min-írâ-átáábí máqena kokoqá kéiqtaba min-írâákábáyáákómá Póroni ayáákaqa ya útúriyé. ⁴ ániibo mi-márúkáké-káyúkámá aarawaamá yeráwáqá aónamma maamin-írâákábáyáákómá Póroni ayáákaqa ya útúrena upúkáiyé. miráitata mi-káyúkámá yeráwáqá maará téta tirááé: “árimma maamin-nákómá wemá yaímma-wayukama únópi yíkamineta pukáawana ketáái maníkómá íráqôn-aímma tarôq í-nákómá

wemá maami-nákóqtábámá íma paá mániye. téna maami-qtátááqá tarôq kéíye.” téta yeráwáqá tirááe. ⁵ miráimanibo Póro wemá maamin-iráákábáyáámmá iranóbáq awéqtáma kéyuwena paá máqe-uráiye. ⁶ ánibo mi-káyúkámá yeráwáqá Póromma awé umá karákéta iqtoráinana wemá puíniye téta temmá Póroni aneqá móra-yataaqa íma abarokáq kéiqtaba yeráwáqá téta “maamin-náqá wemá maníkóé.” téta yúyánámmá ítaraae.

⁷ min-áúkápáqá mórama maramá wáqe-uraitana mi-máraráqá yabíkái-naqa áwîqa Púbiria wemá keqtaámá mamá íraqôniq umátíkáitaqtaa ketáámá kaumo-yúpáámá wení-naupaqa máqe-uraunatae. ⁸ ánibo Púbiriamma aboámá anókarima kokoq-kárimá mayéna waguráitana Póro wemá min-nákóní naaúpaqa uténa min-nákóní aneqá ayáamma aráápare nunamummá kítitana min-nákómá atóbaraiye. ⁹ Póro wemá mirá kítitata mi-márúkákémmá netuqyaammá karíwáyúkámá yeráwáqá kéyewana Póro wemá mamá atóbamayikaraiye. ¹⁰ miráitata mi-káyúkámá yeráwáqá keqtaámá íraqôniq umá tíwáqnaa kéeetata ánibo yaímma-yataaqa keqtaá kétimetata tíwáqnaa umá móma únópi-káárébi tiyúkataae.

Póroma Arómuq yayamá iráíye.

¹¹ ánibo mi-márúkáq ketáámá kaumo-wíyómmá maéqtaa anaaékaq ketáámá maréqtaa morama únópi-káárémá Érékáánara-marabakemma anónuwaama yóraitana mi-márúkáq ya máqe uráikaarebiqtaa uyáqtama uráunatae. miráitana únópi-káárégóní aikaqá Tútie téta yeráwáqti maníkóní ábárawaao-aanikoratati yimammá tarôq

umákáawana wáqe-uraiye. ¹² ánibo ketáámá min-únópí-káárébí maréqtaa Tírakuti-marukaq yayamá iréqtaa mi-márúkáká kaumo-yúpáámá máqe-uraunatae. ¹³ miráitaqtaa mi-márúkákémmá ketáámá min-únópí-káárébí maréqtaa Arégiuma-marukaq yaútûma yayamá iréqtaa mikákémmá anón-uwaama yóráitaqtaa maréqtaa Putióribaq anó-marukaq ko yamá uráunatae. ¹⁴ ánibo mi-márúkáká yaímma Káríqton-anna-wayukama kéyimonanata yemá keqtáá yáqtóráawata abapaké kaayaq-yúpáámá yeráwáqtê maéqtaa Arómuq uráunatae. ¹⁵ ánibo Arómuq yaímma ketíbâqawaayutaama Ítun-aama kéitaa-kayukama yeráwáqá itáamma keqtááyábámá kéye téta kétéwata yemá máqtemma maréta mi-márúkáká áwîqa kaumo-áúwái-náúpáqá mááketi-marukaraq wenáwîqa Áápiatibaq iréta keqtáámá aapaq ya kétimonaawaqtaa Póro wemá yemmá kéyimonena wemá Áánûqtumma amuqá marakéna akoqnáama matáie.

Póroma Arómuq Áánûqtuni watáama tiráie.

¹⁶ ánibo ketááma Arómuq yayamá kéyunanata kámááni-nakoma Póroqtaba wenamá móra-naupaq máinana móra i-nákómá wekáká yabíkáie.

¹⁷ ánibo kaumo-yúpáámá kéyataitana Póro wemá Ítiráaeo-wayukati kawáá-wáyúkámá yááyaitata yemá máqtemma ya áíkutaawana wemá maará téna tiráie: “keráwáqá ketíbâqawaayuo, itáaro. kemá íma táí-aaimmá tarôq kéeq Ítiráaeo-wayukama ketáái títaubikon-aaimma mamá táíqa íma uráunamanibo Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá Yérútáarebaqa kemmá ánnáma umátiketa Arómani-wayukati iyáápi kemmá

tíkaraae. ¹⁸ miráitata Arómani-wayukama yeráwáqá aamá ítama yaíkaamanibo kemá móra-yataaqa tarôq kéeq puyónúnna-aaimma íma tarôq uráunata yemá kemmá tiyuwánéta urááe. ¹⁹ miráimanibo Ítiráaeo-wayukama yemá ímiye téta maamin-áímmá arátéwaq óqa kemá aamá ténúnna-aimma íma wáqe-uraiye. miráitaq kemá anó-kamaani-wayukama yááyaanata yeráwáqá ketáama ítama yainánóe. téq kemá tiráunamanibo ketí-wayukama yeráwáqá móra-yataaqtaba aabimmá íma mayikánúne. ²⁰ ániibo kemá maamin-áíqtábá keráwáqá tááyama kétimatumune. miráitaq Ítiráaeo-wayukama keráwáqá kéiteq awé uráa-qtataaqtaba kemá itáíq-itaiq kéeq awé uráune. miráitana minnáyaba maamin-ánnágómá kemmá yáqtoqma akoqnáá kéíye.” téna Póroma tiráíye. ²¹ ániibo yemá tirááe: “Ítiráaeo-wayukabikemma móra-nakoma ení watáama íma aúbabimma agamá timá-timenata ániibo móra ketíbâqawaayutaama iréta ení watáama íma téta emmá íma timá táwîq urááe. ²² miráitaqtaa ketáámá enóyaupiken-aimma itánáqtaa kéune. ániibo ketáámá itáunataama máqte-kayukama yemá uyátárai-nakoni aammá kéwaraa-kayukama keráwáqtábágárâq yatáqma-yataapi mááe.” téta tirááe.

²³ ániibo Ítiráaeo-wayukati kawáá-wáyúkámá yeráwáqá mórama kanaamá maréta Ítiráaeo-wayukama yemá máqtemma aarawaamá Póroni márûpaq irááe. miráitana Póro wemá aabáyaanapike áaimma átarena énaikaqa wemá watáagon áaimma timá kétagena Áánûqtuma yabíkái-qtataaqtaba Ítuqtabagaraq watáama tiráíye.

miráitana wemá Mótetini ámáan-aimma kétena yaímma Áánûqtuni amuné-wáyúkámá wannaabí agamakáan-aimma kítitana maamin-áíkmá yeqtí yúyánámmá mamá íráqôniq kítitana yeráwáqá Ítuqtaba itáíq-itaiq ínoe. ²⁴ miráitata yaímma-wayukama wenáama kéitaawata yaímma-wayukama wenáama íma ítama arútaráae. ²⁵ miráitata yeráwáqá yenamááríq óq-yuyanamma itéta kégowana Póro wemá áqnáabaqa maará téna tiráíye: “Áánûqtuni Aokaq-Áágómá árain-aimma keráwáqá yúbi-kayukayaba téna Áánûqtuni amuné-náqá ketáái títaubikoma Ááítáiyani óyaukaq tiráíne.

²⁶ ‘emá maami-káyúkábí kéweaq maará téaq timá-yimiyo.

keráwáqá aamá itánómanibo áaimma íma itánoe.

keráwáqá túramma aónainomanibo móra-yataaqa íaonainoe.

²⁷ maami-káyúkátí íyakoma akoqnáá umáguraitataboata yaákoma aamá itaíyábá yíbôgaitata yemá yúramma karoparááe.

miráitana yúrakoma móra-yataaqa íkáonaitana yaákoma móra-yataaqtaba íkétaitataboata yúyánámmá íkéitáae.

yemá ketôpaqa íma ko yáútúmeta mamá íráqôniq umá tikaaó téta íkéye.’

téna agamatán-áúbábí Áítáiyama tiráíne. ²⁸ Ítiráaeo-wayukama yúbi máin-aiiqtaba maami íráqô-mayaima Áánûqtuma keqtáá yauwéqma tiwiránî-kataama minná Áánûqtu wemá káqon-anna-wayukabi yúwáitana kéwiye. ánibo ketáámá maamin-áímmá timá-yimenatataa yemá itánoe. ²⁹ Póro wemá

mirá téna kítitata Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá
yenamáárîq aamá téite urááe.

³⁰ ánibo Póroma mi-márúkáq máena kaayaq-
kárítímáátígóní arupimmá móra naammá
meyaníq uréna yaímma-wayukama wení-naupaq
kéyewanama wemá mamá íráqôniq umáyikaraiye.

³¹ miráitana wemá akoqnáá umá Áánûqtuma
yabíkái-qtataaqtaba watáama kétena uyátárai-
naqa Ítu Káríqtoma watáama máqte-kayukama
timá yímikaiye. miráitana wemá maamin-áímmá
waayúkama abarokáq akoqnáá umá timá-
yimiyabama móra-nakoma aammá íma aúnakaraiye.

áugen-anona-anon-aimma
Genesis 12-22 and The New Testament in the Usarufa
Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen na sampela hap Buk Stat long
tokples Usarufa

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Usarufa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

0cfecb85-a1ae-5e2f-a3f0-4c221d1d6c84